

Speciale

Forside til specialet

Afleveringsfrist (<i>sæt x</i>)	Januar: [Årstal]	Juni: [Årstal] x 2020	Andet:
Vejleder: Lars Boje Mortensen		Institut: Historie	

Titel, dansk: Karl af Anjou og Frederik 2.: Modsætninger eller ligesindede? En historiografisk fortællingsanalyse af fremstillingen af to middelalderkonger i historieforskningen		
Titel, engelsk: Charles of Anjou and Frederick II: Opposites or like-minded? A historiographical narrative analysis of the narrative of two medieval kings in the scholarship of history		
Min./max. antal typeenheder: 144.000 – 192.000 (60 – 80 normalsider) (1 normalside = 2400 typeenheder)	Din besvarelses antal typeenheder¹: 183.789	
Du skal være opmærksom på, såfremt din besvarelse ikke lever op til det angivne (min./max) antal typeenheder (normalsider) vil din opgave blive afvist, og du har brugt et forsøg.		
<i>(sæt x)</i> __x__ Specialet må gerne i anonym form bruges i forbindelse med undervisning/vejledning af kommende specialestuderende		
Tro og love-erklæring		
Det erklæres herved på tro og love, at undertegnede egenhændigt og selvstændigt har udformet denne eksamensopgave. Alle citater i teksten er markeret som sådanne, og eksamensopgaven, eller væsentlige dele af den, har ikke tidligere været fremlagt i anden bedømmelsessammenhæng. Læs mere her: http://www.sdu.dk/Information_til/Studerende_ved_SDU/Eksamen.aspx		
Afleveret af:		
Fornavn: Sigrid Marie	Efternavn: Lundblad	Fødselsdato: 01-04-1993

¹ Tælles fra første tegn i indledningen til sidste tegn i konklusionen, inkl. fodnoter. Tabeller tælles med deres antal typeenheder. Følgende tælles *ikke* med: resumé, indholdsfortegnelse, litteraturliste og bilag. Se i øvrigt eksamensbestemmelserne for disciplinen i studieordningen.

Karl af Anjou og Frederik 2.: Modsætninger eller ligesindede? En historiografisk fortællingsanalyse af fremstillingen af to middelalderkonger i historieforskningen

Frederik II i sin bog om falkejagt, Kunsten at jage med fugle.

Statue af Karl af Anjou i Hyères i Provence.

Statue af Karl af Anjou foran Palazzo Reale i Napoli.

Statue af Frederik 2. i Regensburgs sorte tårn.

Abstract

This thesis intends to analyse the portrayal of two Medieval rulers, Charles I of Anjou and the Holy Roman Emperor Frederick II, by five selected historians in the twentieth and twenty-first century in Northern European historiography.

The two rulers are typically described as opposites representing two different world views. Typically, Charles is portrayed as a soldier, a ‘Medieval’ king with strong ties to the papacy. Frederick, however, is a typical representative of culture, the Renaissance, and a multicultural empire that bordered on freedom of religion. In the scholars’ works these two are often compared explicit or more often implicitly. Nevertheless, they represent two wildly different and irreconcilable narratives.

In my analysis of the narratives that characterise these two figures of history, I have used different historical methods and theories in combination with sociological methods of analysis. The primary framework of my analysis is based on the analysis of narratives or narratology. To underpin my foundation of narratology I have used Pierre Bourdieu’s field theory and terms of social, cultural, and economic capital; Max Weber’s three modes of legitimising authority and his definition of the term of charisma; Michael Mann’s four sources of power; and Herbert Butterfield’s theory on presentism/*Whiggish History*. These methods and theories enable me to identify the main characters of my thesis’ different attributes and characteristics and whether they are portrayed negatively or positively.

The German historian Ernst Kantorowicz creates and reaffirms the traditional narrative of Frederick as a cultured man with cultural capital, ideological power, and charisma. Frederick is portrayed as someone who cannot do wrong and is not perceived as a “typical” Medieval ruler who is violent in a preponderant manner. Instead he uses only violence to bring peace to the people.

The British historian Steven Runciman’s narrative about Charles and The Sicilian Vesper is one of David against Goliath with the Sicilians as the weaker party, whom we as readers are encouraged to root for. In Runciman’s view Charles’ greatest fault is his ambition and the fact that, according to Runciman, he underestimated the nationalism of his Sicilian subjects.

Peter Herde, who is also a German historian, has long been known for giving Charles a fair treatment; but a closer examination of his biography on Charles reveals that even though he states that Charles’ reputation has been too negative for too long, Herde in varying degrees reinforces the traditional narrative of Charles being a foreign ruler imposed on the Sicilians, a greedy king, who only practiced his religion when it was convenient.

British historian David Abulafia has also endeavoured to create a different narrative for Frederick, but he attempts in his persistence to re-evaluate the story of how Frederick's cultural capital was remarkable in his time; everything Frederick has ever been praised for is dissected by Abulafia, and every victory, metaphorical or practical, is ignored in the new narrative. Abulafia reinstates the traditional story about Charles, albeit he also remarks that his reputation in historiography has been too focused on the negative.

Another British historian, Jean Dunbabin, is the scholar who most successfully creates a new narrative for Charles. But even she reinstates some of the traditional narratives about him; at times she seems too eager in reassessing the story of Charles and praises his acts of culture to the verge of glorifying him, also in regard to his military skills.

In conclusion, this thesis will illustrate the representations of Charles' military skill and religiosity and Frederick's representations of culture and arts in historiography that have been confirmed by my analysis. Some historians try to re-evaluate the different narratives of the two rulers, but overall, the narratives are confirmed by the historians' works. Regardless of how much they try to create a different narrative, they reaffirm the general narrative about the two rulers into varying degrees.

Indholdsfortegnelse

Abstract	3
Indledning	8
Historisk kontekstualisering.....	12
Metode og teori	15
Fortællingsanalyse.....	16
Presentism/ <i>Whiggish History</i>	18
Feltteori	19
Karisma og legitimering af autoritet	21
Manns fire former for magt.....	23
Perspektivering.....	24
Forskningsoversigt.....	25
Kilderedegelse	29
Kantorowicz	29
Runciman.....	30
Herde	30
Abulafia	31
Dunbabin	31
Analyse.....	32
Ernst Kantorowicz.....	32
Frederik og andre store, store mænd.....	32
Statsdannelser, nationalisme og en idé om racens betydning.....	35
Voldsparathed hos en kristen middelalderhersker	37
Frederik som eskatologisk figur og et produkt af skæbnen.....	39
Delkonklusion.....	39
Steven Runciman.....	40
Karls ambitioner og de (for) store armbevægelser	40
Karl som Goliat og sicilianerne som David.....	42
Sicilianernes fælles nationalistiske identitet.....	44
Pavedømmets mange fejltagelser	46
Delkonklusion.....	47
Peter Herde	48

Karl, Ludvig 9. den Hellige og religiøst bigotteri	49
Herdes positive udlægning af Karl	53
Karl og Den sicilianske Vesper	54
Delkonklusion.....	55
David Abulafia	56
Voldsparathed og brutalitet som fortælling	56
Karl og Frederiks religiøsitet og fremstillingen af dem som kristne konger	59
Frederiks fortælling som regent af et multikulturelt rige punkteret	61
Karls gode ry og rygte forsøgt genetableret	64
Delkonklusion.....	67
Jean Dunbabin	67
Narrativet om Karl som en kriger	68
Fortællingen om Karl som kirkens mand og den økonomiske magts betydning	71
Kulturel kapital og ideologisk magt hos Karl.....	74
Delkonklusion.....	76
Konklusion.....	76
Litteraturliste.....	79
Bilag.....	86
Bilag 1 – Kort over kongeriget Sicilien o. 1100–1200.....	86
Bilag 2 – Pave Clemens 4. svinger selv sværdet ved Conradins henrettelse 1268	87
Bilag 3 – Peter 3. af Aragonien	88
Bilag 4 – Frederik 2.s mønter	89
Bilag 5	90
Karl af Anjous mønter	90
Peter 3. af Aragonien og hans kone Constances mønter	90
Bilag 6 – Den capuanske port.....	91
Bilag 7 – Castel del Monte	92
Bilag 8 – Charles of Anjou on the Battle of Tagliacozzo (23 August 1268)	93
Bilag 9 – Peter Herde – uddrag	96
A, s. 99–100.....	96
B, s. 61	96
C, s. 103.....	96

Bilag 10 – Karl af Anjou, statue af Arnolfo di Cambio	97
Bilag 11 – Uddrag af Abulafias tekster om Arnolfo di Cambios statue af Karl af Anjou	98
Abulafia 1982, side 42	98
Abulafia 1988, side 415	98
Abulafia 1997, side 58	98
Bilag 12	99
A. En side fra en kopi af Razis medicinske encyklopædi <i>al-Hâwi</i> fra 1094	99
B. Karl af Anjou modtager manuskriptet <i>al-Hâwi</i>	100

Indledning

Der er ingen tvivl om, at vi må sande at historien skrives af, muligvis ikke vinderne i udpræget grad, men lige så meget de, der kan skrive; de, der kan formidle. Jo mere udbredt kendskabet er til en figur eller begivenhed i historien, jo mere har vi et veletableret og velkendt narrativ om det. I historieforskningen er historikerne dog for alvor begyndt at stille spørgsmålstejn ved de gængse fortællinger om historiens gang. Dette speciale er også en del af denne tendens. Jeg er interesseret i at undersøge de typiske fortællinger om to middelalderherskere, der regerede i 1200-tallets Europa; begge er kendetegnet af traditionelle narrativer, som man i historieforskningen i nyere tid er begyndt at revidere. Jeg har valgt disse to herskere, fordi min tese er, at de tit beskrives eksplicit eller, som oftest, implicit som hinandens modpoler og jeg vil derfor gerne undersøge, hvorfor de typisk beskrives som hinandens modsætninger. Specialets hovedpersoner er to middelalderkonger fra 1200-tallet: Karl af Anjou (levede 1227–1285)² og den tysk-romerske kejser Frederik 2. (levede 1194–1250).³ Men specialet omhandler i lige så høj grad de historikere, der har skrevet om dem. Det er således en historiografisk opgave, der tager udgangspunkt i fortællingerne om de to konger. Jeg ønsker også at stille skarpt på, at historikere tit påpeger traditionelle fortællinger indenfor historiefaget, som måske ikke er hensigtsmæssige, for derefter selv at videreføre traditionen.

Den første historiske person, som jeg har valgt at tage udgangspunkt i, er den tysk-romerske kejser, Frederik 2., som Nietzsche kaldte for: "[...] the FIRST of Europeans according to my taste [...]"⁴ pga. hans tilsyneladende tolerance overfor jødiske og muslimske mindretal i hans store rige samt hans afstandtagen fra kirken.⁵ Pave Innocent 4. kaldte derimod Frederik for en kætter, beskyldte ham for at være venner med saracenerne og kaldte ham *preambulus Antichristi*, dvs. han var Antikrists forgænger og indvarslede de sidste tider.⁶ I Dantes *Guddommelige Komædie* fra 1310'erne er Frederik en del af Helvede pga. sine kætterske tendenser og efter sigende hedonistiske tilværelse.⁷

Frederik 2. beskrives dog også som *stupor mundi*,⁸ verdens vidunder, af kronikøren Matthew Paris (ca. 1200–1259), og Salimbene (1221–ca. 1290), der også var kronikør og stor fortæller for kirken, skrev, at hvis bare Frederik ikke var gået imod pavedømmet, ville han have været den

² Karl var greve af Provence, Forcalquier, Anjou og Maine fra 1246, konge af Sicilien fra 1266, prins af Achaia fra 1278, konge af Albanien fra 1272 og titulær konge af Jerusalem fra 1277.

³ Frederik var konge af Sicilien fra 1198, konge af Tyskland fra 1212 og 1215, tysk-romersk kejser fra 1220 og konge af Jerusalem fra 1229.

⁴ Nietzsche: §200, s. 111

⁵ Höfele: s. 92; Kaufmann: s. 293-294

⁶ Höfele: s. 92; Abulafia 1988: s. 430

⁷ Dante: Inferno, canto 9

⁸ Wolf: "Frederick II"

bedste kejser.⁹ Historikere siden 1800-tallet har beskrevet Frederik som den første renæssancekonge, som en kulturens og modernitetens mand.¹⁰ ”The reign of the Emperor Frederick II holds an important place in the transition from medieval to modern culture.”¹¹ Frederik er en omdiskuteret person, hvis farverige narrativ i historiefortællingen først og fremmest er kendetegnet af, at han tit kaldes for en renæssancehersker – her med positive konnotationer, i modsætning til den tid, han levede i, nemlig ”den mørke middelalder”. I moderne historiografi er narrativet om Frederik især også kendetegnet af, at hans hof sørgede for at udvikle den sicilianske og latinske tradition indenfor den italienske litteratur, som bl.a. Dante senere var en del af.

Frederik beskrives typisk som værende lærd, bl.a. pga. sine sprogkundskaber (han skulle efter sigende have kunnet tale seks sprog),¹² samt fordi han skrev en videnskabelig bog om falkejagt, *De Arte Venandi cum Avibus*.¹³ Den traditionelle fortælling om Frederik er således, at han ”bekæmpede” kirken og nærmest var en sekulær hersker, at han var en exceptionelt tolerant hersker ift. religion og sin samtid, og at han interesserede sig for jødedommen og islam. Frederik var for mange historikere gennem tiden indbegrebet af en kulturens mand, han grundlagde det første statslige universitet i Napoli i 1224 og fremmede uddannelse. Derudover afsluttede han det sjette korstog i 1229 med en fredsaftale uden at bruge vold; det anses i dag som værende attraktivt, selvom det ikke nødvendigvis var det for de kristne korsfarere i samtiden. Han symboliserer dermed også for nogle historikere dikotomien mellem kultur og krig, der af nogen opfattes som uforenelige.

I modsætning til Frederik er Karl af Anjou blevet fremstillet som indbegrebet af en ”middelalderlig” hersker: Han blev hentet ind af kirken som deres forsvarer mod Frederik 2., som kirken lå i konflikt med i mange år, samt mod Frederiks arvinger – det vender jeg tilbage til. Han tog flere gange på korstog (det gjorde Frederik dog også, men det er ikke den vægtigste del af hans narrativ), hans politik var tilpasset pavedømmets og han var en brutal og fremmed hersker, der ikke lyttede til sine undersåtter – er han kendt for. Karls eftermæle har især lidt under, at han blev konge af kongeriget Sicilien på foranledning af pavedømmet. I 1266 bestod kongeriget af øen Sicilien samt en god del af Syditalien. Karl fik ry af at være en fremmed hersker, fordi han var franskmand, og beskyldt for at ønske at indføre franske skikke og kultur i kongeriget Sicilien. Men især én begivenhed gav Karl et negativt omdømme: I 1282 gjorde sicilianerne på Sicilien oprør mod ham og det er sidenhen blevet kendt som Den sicilianske Vesper. Hvorfor oprøret brød ud og hvorvidt

⁹ Salimbene: s. 350-1

¹⁰ Powell: s. 33

¹¹ Haskins: s. 334

¹² Villani: Bog VI, §1; Salimbene: s. 350-351

¹³ Titlen betyder *Kunsten at jage med fugle*

der var en konspiration bag for at få smidt Karl af den sicilianske trone, har historikere spurgt sig selv om siden. Karl er blevet beskrevet som en usædvanligt brutal hersker, der også var grådig og malkede sine undersåtter for hver en klink, hvilket resulterede i oprøret 1282, der typisk beskrives som en massakre på samtlige franskmænd i Palermo, hvor ingen blev vist nåde, uanset alder eller køn. Men ifølge Dunbabin opkrævede Karl de samme skatter, som hans forgænger Frederik 2. havde gjort.¹⁴ Endnu en fortælling lyder, at Karl var en fremmed konge, importeret fra udlandet, og derfor gjorde sicilianerne oprør.¹⁵

Oprøret resulterede i en krig og Karl døde i 1285 uden at få sit sicilianske kongerige tilbage. Han ses derfor oftest i historieskrivningen som ”taberen”, der var så heldig at få kongeriget Sicilien for derefter at opleve, hvordan skæbnen vendte sig mod ham – hans lykke og held forsvandt, lige så hurtigt som han havde fået det.¹⁶ Karl beskrives også som værende ambitiøs, næsten ud over enhver rimelighed, og det er en gængs opfattelse, at de overdrevne ambitioner skulle have været med til at fælde ham: Han undervurdere sine fjender, men mest af alt sine undersåtter, sicilianerne. Det er en typisk nemesishistorie, en fortælling om David og Goliat, hvor Karl fik som fortjent.

Men der er en stor forskel på, hvilke historikere man læser og hvilke narrativer, de ønsker at fremme. Hos Karl er fortællingen om ham typisk negativ og han er en stereotypisk ”middelalderkonge” – i modsætning til ham har vi Frederik, hvis narrativ i høj grad karakteriseres af, at han skulle have været indehaver af stor kulturel kapital og en imponerende viden om natur og sprog.

Med min historiske kontekstualisering bliver det tydeligere, hvad disse to kongers regeringstider var karakteriseret af og hvorfor de bliver tillagt så forskellige egenskaber og karaktertræk. Jeg undrer mig bl.a. over, hvorfor der hersker to så vidt forskellige fortællinger om to middelalderkonger, der regerede det samme rige. Hvorfor fremstilles de typisk som modsætninger, når nyere forskning har vist, at Frederik 2. var lige så ”middelalderlig” som Karl? Og hvorfor er ”middelalderlig” et adjektiv med negative konnotationer?¹⁷

Jeg har valgt at tage udgangspunkt i udvalgte nordeuropæiske historikers værker, da forskningen om Frederik 2. og Karl af Anjou er meget omfattende; for at begrænse min analyse har jeg derfor udvalgt mit kildemateriale som det, der har haft størst vægt i det 20. og 21. århundrede.

¹⁴ Dunbabin 1998: s. 103

¹⁵ Ibid. s. 113; Abulafia 2004: 212

¹⁶ Dunbabin 1998: s. 21

¹⁷ Arnold, John H.: s. 10-11

Rammen for min metode og teori er den historiografiske fortællingsanalyse, hvor jeg har valgt at kombinere flere historiske og sociologiske metoder, for at analysere mig frem til, hvilke former for magt, autoritet og egenskaber hhv. Karl af Anjou og Frederik 2. var i besiddelse af, for at være i stand til at kategorisere fortællingerne om dem.

Min problemformulering lyder derfor: Hvordan fremstilles hhv. Karl af Anjou og den tysk-romerske kejser Frederik 2. i nordeuropæisk historieskrivning i det 20. og 21. århundrede i udvalgte værker, og hvilke egenskaber tillægges de hver især? Hvad har det betydet for deres eftermæle?

I specialet har jeg valgt først at redegøre for den historiske periode, som Karl og Frederik var en del af, samt deres regeringstid. Herefter har jeg valgt at forklare den metode og teori, som jeg har valgt at anvende, samt hvordan jeg vil anvende den. I samme afsnit breder jeg specialets perspektiv ud og overvejer, hvilke andre metoder, teori og kildemateriale, som jeg kunne have valgt at tage med eller anvende i stedet for det, som jeg har valgt at anvende. Derefter har jeg en forskningsoversigt, hvori jeg beskriver den overordnede forskning om hhv. Karl og Frederik, samt en kilderedegørelse, hvor jeg beskriver det kildemateriale, som jeg har valgt at tage udgangspunkt i. Herefter har jeg den egentlige analyse af mit kildemateriale, som jeg har valgt at opdele kronologisk; anvendelsen af de forskellige metodiske værktøjer samt resultaterne af analysen er ikke adskilt fra hinanden i de enkelte behandlinger af kildematerialet, da det kun er i kombination med hinanden, at jeg får de mest fyldestgørende resultater. Jeg har også valgt at lave min sammenligning og diskussion af de forskellige historikers narrativ om Frederik og Karl i mit analyseafsnit ved hver enkelt historiker og dermed ikke en ekspliciteret sammenligning. Jeg har valgt dette, fordi det i min undersøgelse giver det bedste sammenligningsgrundlag at fremhæve lignende eller forskellige narrativer hos andre historikere, når det er relevant i selve analysen, fremfor at have et separat afsnit om dette og for at undgå at gentage mig selv for meget. Slutteligt har jeg min konklusion, hvor jeg samler op på resultaterne af min analyse.

Mit speciale er et casestudie, der gerne skulle kunne lede til flere lignende undersøgelser med den kombination af metoder og teori, som jeg har valgt, der vil afdække diverse fortællinger om de to konger, som jeg har taget udgangspunkt i. Fortællingerne om Frederik 2. og Karl af Anjou kan muligvis ansues som modstridende fortællinger, der kendetegner to vidt forskellige figurer – vel at mærke i historieskrivningen. For skal man tro f.eks. Abulafia, var de i virkeligheden slet ikke

så forskellige (ifølge Dunbabin heller ikke i deres administration af kongeriget Sicilien¹⁸), men derimod begge produkter af den tid, de levede i.¹⁹

Historisk kontekstualisering

I det følgende afsnit har jeg redegjort for den historiske periode, som Frederik 2. og Karl af Anjou var en del af. I selve analysen nævnes sommetider, når det er relevant, begivenheder o.l., som jeg ikke nødvendigvis har redegjort for her.

Karl fik først betydning for middelhavspolitik i 1266, da han blev kronet til konge af Sicilien af pavedømmet. Karl var bror til den franske konge Ludvig 9. den Hellige (levede 1214–1270, regerede 1226–1270), og var derfor ikke en vægtig politisk spiller i Europa, før han blev konge af Sicilien. Kongeriget var en del af den tysk–romerske kejser Frederik 2.s store rige, men da han flere gange i løbet af sin regeringstid var blevet ekskommunikeret for bl.a. at tage kardinaler til fange og udsætte korstog, som han havde lovet at tage på, mente pavedømmet ikke, at han fortsat også skulle være konge af Sicilien.²⁰ Kongeriget var et paveligt len, og derfor kunne de afsætte Frederik og give tronen til den, de mente ville pleje deres politiske ønsker og interesser:²¹ "[...] the kingdom of Sicily [...] is the special patrimony of blessed Peter and which Frederick held as a fief from the apostolic see [...]."²²

Baggrunden for pavedømmets magt til at afsætte den sicilianske konge skal findes tilbage i 1076, da den tysk–romerske kejser Henrik 4. (levede 1050–1106, regerede 1056–1105) og pave Gregor 7. (levede ca. 1015–1085, regerede 1073–1085) var i konflikt over, hvem der måtte indsætte mænd til de kirkelige sæder, den såkaldte investiturstrid. Her meldte spørgsmålet sig: Var det gejstligheden eller de verdslige herskere, der var mest magtfulde? Striden sluttede først i 1122 med konkordatet i Worms; ifølge Melve var afslutningen på striden til fordel for den verdslige magt, da de ikke mistede retten til at bestemme, hvem der skulle have kirkens sæder. Men pavedømmets modstand mod den verdslige magt var den afgørende begivenhed for, at kirken ikke ville ligge under for de verdslige herskeres politiske beslutninger.²³

¹⁸ Dunbabin 1998: s. 66

¹⁹ Abulafia 1988: s. 436–437, 439

²⁰ Brepolis (red.): "Friedrich II"

²¹ Dunbabin: 1998, s. 129–130

²² 1. Lyonkoncil – Bull Deposing The Emperor Frederick II; Abulafia 1988: s. 425

²³ Melve: s. 49, 53–8, 101

Frederiks rige var også rent fysisk begyndt at true pavedømmets riges grænser, hvilket betød, at de måtte tage drastiske metoder i brug for at forhindre dette.²⁴ Pavestaten inkluderede på dette tidspunkt *Patrimonium sancti Petri*, hvori Rom lå. I nord grænsede pavestaten op til Toscana og i syd til kongeriget Sicilien;²⁵ en stor del af den italienske provins Emilia–Romagna, der ligger øst for Toscana, var også en del af pavestaten.²⁶

Den sicilianske trone blev tilbudt til forskellige europæiske prinser, men det var først i 1263, da Karl af Anjou tog imod den, at kongeriget blev afsat til andre end Frederik 2.s arvinger. Frederik 2. af huset Hohenstaufen, der først var konge af Sicilien i 1198 og af Tyskland i 1215 for til sidst at blive tysk–romersk kejser 1220, døde i 1250 og efterlod sin konflikt med pavedømmet til sine arvinger. Først slog Karl af Anjou Frederik 2.s illegitime søn Manfred (1232–1266) i slaget ved Benevento i 1266, hvorefter han slog Frederiks barnebarn, Conradin (1252–1268), i slaget ved Tagliacozzo;²⁷ den 16 år gamle Conradin blev henrettet af Karl i Napoli, noget der har givet genlyd gennem historien – både pga. Conradins unge alder, men også fordi pavedømmet ikke greb ind.²⁸ For eksempel trykkede Luther en satiretegning, hvor pave Clemens 4. (levede 1195–1268, regerede 1265–1268) henretter Conradin selv som metafor for pavedømmets utaknemmelighed mod de tysk–romerske kejsere, på trods af alt det, som de havde gjort for pavedømmet gennem tiden.²⁹

Med Frederik 2.s arvinger ude af billedet, kunne Karl søsætte sine planer om et middelhavsrige: Han ville genetablere Det latinske Kejserrige i Byzantium og få afsat Mikael 8. Palaiologos (levede 1223–1282, regerede 1261–1282) som kejser. Det latinske Kejserriget var blevet etableret tidligere, efter det fjerde korstog i 1204 endte med, at korsfarerne indtog Konstantinopel og erstattede Det byzantinske Rige med Det latinske Kejserrige. Mikael 8. Palaiologos havde genetableret Det byzantinske Rige i 1261 og dermed afsat den latinske kejser Baudouin 2. (levede 1217–1273, regerede 1228–1261). Karl og Baudouin havde indgået Viterbotraktaten i 1267, hvori der bl.a. stod, at Karl skulle hjælpe Baudouin med at generobre dennes rige. Til gengæld skulle Karls datter, Beatrice (1252–1275), giftes med Baudouins søn, Filip (1243–1283), hvilket betød, at Karls barnebarn engang ville blive latinsk kejser, og Det latinske Kejserrige ville være under Anjouslægtens kontrol. Karl kunne aldrig selv blive latinsk kejser, da hans aftale med pavedømmet for overtagelsen af kongeriget Sicilien indeholdt betingelser om, at

²⁴ Se bilag 1

²⁵ Fordham University(red.): “Maps and Images” Italy – Italy in the 12th and 13th Centuries

²⁶ Mackay: s. 96

²⁷ Runciman: s. 79–110

²⁸ Abulafia 1988: s. 422

²⁹ Se bilag 2

han ikke måtte være konge af Sicilien og kejser af Det latinske Rige samtidig – m.a.o. kom pavedømmets interesser før Karls.³⁰

Men før Karl for alvor kunne realisere sine ambitiøse drømme for fremtidens Anjouslægtinge, var en forening af den byzantinske og den latinske kirke på trapperne; en uheldig udvikling for Karl, der netop havde argumenteret for vigtigheden af et angreb på Det byzantinske Rige, da de ikke var en del af den samme kirke: Det betød, at en invasion kunne legitimeres som et korstog. Det argument røg i vasken, da Mikael 8. og den nye pave, Gregor 10. (levede 1210–1276, regerede 1271–1276), under det 2. Lyonkoncil i 1274, hvor kirkens gejstlige og alle kristne konger var inviteret, indgik en aftale om forening af de to kirker.³¹ Karl måtte ikke invadere Mikael's rige længere, da de nu tilsluttede sig samme religion. Mikael havde dog ikke forhørt sig hos sine undersåtter, der ikke ønskede en forening af kirkerne, hvor den latinske pave blev overhoved, i stedet for patriarken i Det Byzantinske Rige, Josef 1. Galesiotes (?–1283).³²

Da Martin 4. (levede ca. 1210/1220–1285, regerede 1281–1285) blev pave i 1281, begyndte Karl igen at øjne muligheden for at genetablere Det latinske Kejserdømme til sit barnebarn. Men endnu engang nåede han ingen vegne, førend der kom uforudsete hændelser i vejen: Det berømte oprør Den sicilianske Vesper fandt sted omkring påske i 1282 på øen Sicilien. Karls undersåtter gjorde oprør mod ham og dræbte flere tusind franskmænd samt Karls støtter.

Oprøret blev ikke slået effektivt ned, som man sædvanligvis gjorde det på den tid, fordi Peter 3. af Aragonien (levede 1239–1285, regerede 1276–1285) kom sicilianerne til undsætning. De havde i første omgang bedt pavedømmet om at blive et paveligt len og komme under dettes beskyttelse. Dette ønskede pavedømmet dog ikke. Derfor tog sicilianerne imod hjælpen fra Peter 3., der mente at have krav på den sicilianske trone gennem sin kone, Constance (1249–1302), der var Manfreds datter. Peter blev udråbt til konge i september 1282 i Palermo og indledte en krig mod Karl og hans arving, Karl 2. (levede 1254–1309, regerede 1285–1309), om den sicilianske trone. Pave Martin 4. erklærede korstog mod Peter 3., fordi han modsatte sig pavedømmets ønsker, men Karl nåede at dø i 1285, før der var en afslutning på konflikten. Krigen endte først i 1302 med Caltabellotta-fredsftalen, hvor Peter 3. af Aragoniens søn, Frederik 2. (levede 1272–1337, regerede 1295–1337), blev konge af øen Sicilien som Frederik 3., og Karl af Anjous søn, Karl 2.,

³⁰ Runciman: s. 136-7, 158; Abulafia: 2000, s. 111; Dunbabin: 1998, s. 94; Lundblad: s. 2

³¹ 2. Lyonkoncil: Introduction

³² Dunbabin: 1998, s. 91; Runciman: s. 174-176; Lundblad: s. 12

blev konge af halvdelen af den italienske halvø, der også var en del af kongeriget Sicilien, førend fredsftalen delte kongeriget op.³³

Der er ingen tvivl om, at Karl fik skabt sig et imponerende rige, hvor kronen på værket ville have været Det latinske Kejserrige under hans barnebarn; Karl var greve af Anjou og Maine i kraft af sit ægteskab med Beatrice af Provence (1234–1267), han blev rigsfyrste i Toscana i 1267 foruden konge af Sicilien i 1266. Endelig blev han konge af Albanien i 1272 og titulær konge af Jerusalem i 1277.³⁴ Men hans ambitioner om genoprettelsen af Det latinske Kejserrige blev aldrig opfyldt. I historieskrivningen er der siden samtidens kronikører blevet spekuleret i, hvorfor Den sicilianske Vesper brød ud; her findes der forskellige fortællinger, som forskellige forskere har tilsluttet sig: For eksempel skulle lægen Johannes af Procida (1210–1298) have arrangeret oprøret mod Karl ved at rejse rundt mellem Peter 3. af Aragonien, pave Nikolaus 3. (levede ca. 1210-1280, regerede 1277-1280), de sicilianske baroner samt Mikael 8. Palaiologos, som det står beskrevet i krøniken *Lu Rebellamentu di Sichilia contra Re Carlu*, der muligvis er skrevet af Johannes af Procida selv.³⁵

Både Frederik og Karl har også været repræsentanter for hhv. ghibellinere og guelfere, der var politiske partier og fraktioner i datidens italienske bystater; ghibellinerne støttede det tyskromerske kejserrige og kejsermagten, mens guelferne støttede pavedømmet. Konflikten mellem disse to var udsprunget af den førnævnte investiturstrid og Karl blev en frontfigur for guelferne, mens Frederik blev det for ghibellinerne.³⁶

Metode og teori

I dette afsnit har jeg redegjort for de metoder og teorier, som jeg vil anvende i min analyse samt hvordan. Under den overordnede teoretiske ramme fortællingsanalysen har jeg valgt at inddrage Pierre Bourdieus feltteori, Max Webers karismabegreb og teori om legitimering af autoritet, Michael Manns fire former for magt samt Herbert Butterfields teori om presentism/*Whiggish History*.

Jeg vil anvende disse til at analysere, hvordan Frederik 2. og Karl af Anjou beskrives: Hvilke egenskaber tillægges de og hvorfor? Hvilke former for magt, autoritet og kapital er de i besiddelse af? Derudover har jeg valgt at inddrage teorien om presentism/*Whiggish History* for at

³³ Barber: s. 226-7; Lundblad: s. 3, 12-13

³⁴ Brepolis (red.): "Carlo I, d'Angiò"

³⁵ Se bilag 3

³⁶ Abulafia 2004: s. 212

analysere, hvorvidt Frederik 2. og Karl af Anjou vurderes ud fra nutidens kriterier om, hvilke egenskaber der er positive, og hvilke der er negative.

I det følgende vil jeg først redegøre for fortællingsanalysen og bagefter *Whiggish history*. Herefter vil jeg redegøre for hhv. Bourdieus feltteori, Webers karismabegreb og legitimering af magt samt Manns fire former for magt. Slutteligt har jeg valgt at beskrive, hvordan jeg kunne have udvidet min analyse eller grebet den anderledes an mht. metode, teori og kildemateriale.

Fortællingsanalyse

Fortællingsanalyse og narratologi, på engelsk *narratology*, er nært beslægtet med diskursanalysen; begge dele ser på, hvordan en given gruppe af mennesker eller f.eks. en nation ser på og fortæller om en begivenhed, en periode eller en person³⁷ – i diskursanalysen ser man på, hvordan virkeligheden konstrueres gennem sproget, og hvad man gør ved noget, når man omtaler det på en specifik måde.³⁸ Der findes mesterfortællinger om national identitet og en nations tilbliven, eller generelle forestillinger om begivenheder og historiske aktører.³⁹ Mesterfortællinger om nationer udfordres typisk af modfortællinger eller marginaliserede fortællinger, der fortæller en anden historie.⁴⁰ Som Trouillot påpeger, er ordet historie, *history*, tvetydigt og kan både betyde en historie i fortælling og narrativ forstand, men også historie som i det tyske *Geschichte*, der omhandler det, der er sket i fortiden:⁴¹ ”In vernacular use, history means both the facts of the matter and a narrative of those facts, both “what happened” and “that which is said to have happened.””⁴² Som historiker må man analysere begge dele, og det er ikke nok kun at beskæftige sig med den ene.⁴³

En fortælling er en historie, i narrativ forstand, der har en begyndelse, midte og slutning, der indbefatter aktører, der handler.⁴⁴ En fortælling kan ikke eksistere uden en fortæller til at berette den, og historiefaget beretter grundlæggende en fortælling og kan ikke bedrive videnskab på samme måde som naturvidenskaberne, medmindre det er med en udelukkende positivistisk tilgang til kilderne.⁴⁵ Som historiker fortæller man en historie i narrativ forstand; nogle gange ender man med et opgør med de førnævnte mesterfortællinger, der udfordres af historikeres nye forskning: På

³⁷ Andersen Nexø et al: s. 119

³⁸ Ibid. s. 120

³⁹ Baron, Herslund og Humlebæk (red.): s. 2

⁴⁰ Magnussen: s. 11

⁴¹ Trouillot: s. 2-4

⁴² Ibid. s. 2

⁴³ Ibid. s. 5, 25

⁴⁴ Ibid. s. 22; Bal: s. 6; Herman: s. 2

⁴⁵ Magnussen: s. 15; Trouillot: s. 4-5

samme måde ønskede f.eks. Foucault at udfordre de etablerede diskurser.⁴⁶ At kunne orkestrere mesterfortællingen, dvs. den dominerende fortælling om f.eks. en nations identitet, er ifølge Baron, Herslund og Humlebæk at være indehaver af Pierre Bourdieus symbolske magt hos den politiske elite.⁴⁷ Men at kunne dominere en fortælling eller en diskurs er også at have magt, som Foucault definerer det.⁴⁸ Somme tider udfordres det dominerende narrativ, hvilket kan føre til konflikter. Et eksempel på at kunne dominere mesterfortællingen, er i DR's serie "Historien om Danmark" fra 2017, der omhandler Danmark fra stenalderen til det 20. århundrede; det er interessant i dette eksempel at se, hvilke begivenheder man har valgt at fokusere på i sin formidling af danmarkshistorien, der tydeligt er influeret af den tid, den er skabt i: For eksempel er der et større fokus på kvinderne i danmarkshistorien, end man har haft før. De dominerende fortællinger om historien ses også i skolebøger, der typisk anlægger et fokus af politisk historie.⁴⁹

I fortællinger om historien er der typisk dikotomier, der ikke kan forenes; man kan ifølge Magnussen også med fordel anvende en form for aktantmodel til at analysere, hvem der er "helt", "skurk", "hjælper" osv.⁵⁰ De ord, der bruges til at beskrive de forskellige historiske begivenheder, aktører osv. er sigende for, hvilken form for fortælling man ønsker at skabe.⁵¹ Samtidig må man have for øje, at begreber også skal analyseres og forstås i deres kontekst; man kan derfor typisk ikke komme udenfor en form for begrebsanalyse i sin fortællingsanalyse. De ord, der har negative konnotationer i dag, var ikke nødvendigvis negative i den kontekst, vi analyserer dem i.⁵² Her ligner fortællingsanalysens idé om brug af begreber det, som Butterfield med sin påpejning af *Whig History* mente, vi som historikere skulle undgå: At tillægge fortiden nutidens værdier. Man skal i stedet stræbe efter at forstå fortiden på dens egne præmisser og i dens egen kontekst. I tilgangen til fortællingen, der udfoldes om historien, må man arbejde reduktionistisk: Fortællingen reduceres til de overordnede linjer, f.eks. dikotomien helt/skurk og de egenskaber, som de tillægges, og det handlingsforløb, de er en del af.⁵³

Fortællingerne om bl.a. historiens gang og aktørerne er med til at forme, hvordan vi opfatter verden og vores handlinger, og er gennemgående for alle kulturer:⁵⁴ "Udsagn fremstiller virkeligheden for os på en særlig måde, der er afgørende for, hvordan vi kan se den og handle i

⁴⁶ Åkerstrøm Andersen: s. 32

⁴⁷ Baron, Herslund og Humlebæk (red.): s. 1

⁴⁸ Andersen Nexø et al: s. 130

⁴⁹ Steinmetz et al: s. 11; Trouillot: s. 20-21

⁵⁰ Magnussen: s. 8

⁵¹ Andersen Nexø et al: s. 120; Åkerstrøm Andersen: s. 10

⁵² Trouillot: s. 22

⁵³ Magnussen: s. 10; Bal: s. 12

⁵⁴ Magnussen: s. 4; Bal: s. 10; Trouillot: s. 7-8

forhold til den.”⁵⁵ Derfor er det vigtigt at kunne analysere og anvende de fortællinger, der er de dominerende hos diverse befolkningsgrupper eller folkeslag. Fortællingsanalysen er som førnævnt nært beslægtet med diskursanalysen, der er en del af den sproglige vending inden for historiefaget omkring 1960erne og frem;⁵⁶ med fokus på, hvordan vi omtaler og tænker om tingene, får vi anlagt et konstruktivistisk blik, der gør os i stand til at identificere de dominerende fortællinger om historien, der bl.a. er en del af den kollektive hukommelse.⁵⁷

Presentism/Whiggish History

Presentism er en teori, der blev udviklet af Herbert Butterfield og beskrevet af ham i den korte bog *The Whig Interpretation of History*. Han kalder selv teorien *Whig History*, da han mener at datidens historieforskning er præget af at favorisere protestantismen, og hvor historikeren ser sig selv som dommer over fortiden.⁵⁸ Hvis man praktiserer *Whiggish History*, favoriserer man protestantismen, Luther og generelt progression og revolution i sin forskning: ”[...] dividing the world into the friends and enemies of progress.”⁵⁹

Al historie reduceres til at være et svar på diverse fremskridt, og historien anskues som værende en stigende kurve, hvor tingene kun forbedres og fortiden er noget skidt; den forstås ikke i sin kontekst, som Butterfield er fortaler for, men som analogier for fremtiden og anakronistisk.⁶⁰ Man finder fænomener og begivenheder i fortiden, som man kan genkende fra sin egen tid. Historien er en lang række af progressive begivenheder, der ikke forstås på sine egne præmisser, men ud fra historikerens samtid.⁶¹ Med andre ord tillægger man fortiden nutidens egenskaber og forklaringer: “It is not for him [the historian] to stress and magnify the similarities between one age and another, and he is riding after a whole flock of misapprehensions if he goes to hunt for the present in the past.”⁶²

Samtidig mener Butterfield, at de fleste historikere har svært ved at undgå at gå i denne fælde, da man typisk analyserer historien ud fra en formodning om, at man ved, hvad man i sidste ende vil konkludere, og dette fører til fejlslutninger.⁶³ Historikeren finder de svar, som vedkommende ønsker, og hele historien ender med at ligne en række af fremskridt mod nutiden,

⁵⁵ Andersen Nexø et al: s. 121, 124

⁵⁶ Magnussen: s. 3

⁵⁷ Trouillot: s. 6, 10, 14, 16; Andersen Nexø et al: s. 126

⁵⁸ Butterfield: s. 4, 11

⁵⁹ Ibid. s. 5

⁶⁰ Ibid. s. 14, 20-21; Spoerhase & King: s. 314

⁶¹ Butterfield: s. 11

⁶² Ibid. s. 10

⁶³ Ibid. s. 35

der kun forbedres, i stedet for at se historien som en udvikling af sammenhængende begivenheder.⁶⁴ Butterfield bruger bl.a. historikernes behandling af middelalderen som eksempel – der typisk beskrives som: ”[...] a period of darkness when man was kept tongue-tied by authority – a period against which the Renaissance was the reaction and the Reformation the great rebellion.”⁶⁵

Historikeren, der praktiserer presentism, bedømmer og vurderer fortiden ud fra sin egen nutid i stedet for at forstå den på dens egne præmisser og analyserer ikke fortiden for dens egen skyld, men for nutidens. Dette resulterer i misforståelser af fortiden, samt at man forsimpler historiens gang og de begivenheder, der leder op til i dag.⁶⁶ Man ender også med en forkert forståelse af historien, da man som *Whig Historian* kan smide de ting væk, som ikke kan relateres direkte til nutiden. Fortiden ender med at fremstå langt mindre kompleks og giver et falsk billede af den historiske udvikling.⁶⁷

Feltteori

Den franske sociolog Pierre Bourdieu har bygget bro mellem strukturalismen og den aktørbårne teori i sociologien med sin feltteori.⁶⁸ For Bourdieu er feltteorien ikke noget, der kan stå alene, uden at blive anvendt i praksis; det er en form for metodisk greb, der skal tydeliggøre aktørers handlen og bevæggrunde.⁶⁹ Bourdieu mener, at samfund og kultur udgøres af forskellige felter, som vi som aktører navigerer igennem ved hjælp af forskellige former for kapital, som anvendes i det respektive felt. Kapital er et vidt begreb, der f.eks. kan være økonomisk kapital, dvs. penge, eller kulturel kapital, f.eks. uddannelse. Hvordan de forskellige kapitaler kan anvendes og deres forskellige værdier afgøres af, hvilket felt man anvender dem inden for. Felterne, man kæmper inden for, defineres af den form for kapital, som man kæmper om; kulturel kapital i uddannelsesfeltet, økonomisk kapital i det finansielle felt osv.⁷⁰ Felterne skabes og opretholdes af aktørerne, som selv er produkter af felterne og samfundet. Felterne kan udfordres, men opretholdes oftest ubevidst af aktørerne, der ikke sætter spørgsmålstegn ved dem. Man reproducerer dog ikke felterne uden tanke på ændringer, hvis disse viser sig at være nødvendige.

For at vide, hvordan man skal begå sig i de respektive felter for at vinde den kapital, der er aktuel i det pågældende felt, har aktøren habitus.⁷¹ Habitus er de normer, man bl.a. har fået med sig

⁶⁴ Ibid. s. 16

⁶⁵ Ibid. s. 11-12

⁶⁶ Ibid. s. 12, 13, 17, 24

⁶⁷ Ibid. s. 17, 19

⁶⁸ Broady: s. 192-193

⁶⁹ Høiris: s. 44; Bourdieu: s. 17-20

⁷⁰ Broady: s. 270

⁷¹ Bourdieu: s. 20

gennem sin opdragelse, traditionerne fra familien og den sociale klasse, man er en del af; de er muligheder og begrænsninger ift. handlinger, smagspræferencer og ageren i et givent felt. De er indbygget i en, både i sind og krop, og man handler typisk ud fra habitus uden at overveje hvorfor, og hvorfra det kommer. Ens habitus tages for givet: "En af de funktioner *habitus*begrebet har, er at gøre rede for den ensartede livsstil, der gør at praktikerne og goderne hos en enkelt agent eller en hel klasse af agenter udgør et sammenhængende hele [...]."72

Anvendelsen af habitus og hvordan man handler, er afgjort af, hvilket felt man gebærder sig inden for, ens sociale status og kapital, samt situationen, der afkræver handling.⁷³ Det er en form for tillærte spilleregler, der er naturlige for aktørerne, der dermed ikke sætter spørgsmålstegn ved dem af sig selv, men opfatter dem som en selvfølgelig måde at handle og tænke på: "Habitus er således det formidlende led mellem systemet på den ene side og aktørernes opfattelse af situationen og deraf følgende handlinger eller praksisser på den anden."⁷⁴ Aktørernes verdensopfattelser, handlemåder, valg og smagspræferencer er alt sammen en del af habitus, der bl.a. påvirkes af deres miljø.⁷⁵ Man producerer handling på baggrund af sin habitus, der ændres alt efter, hvilket felt det anvendes inden for. Forskellen i disponeringer i habitus skal ikke findes i kulturers særegne sjæl, men derimod i kollektivernes særegne historier samt de historiske forudsætninger, som de forskellige grupper af aktører har, f.eks. arbejdere, skolelærere osv.⁷⁶

Kapital er som førnævnt et vidt begreb for Bourdieu. Han arbejder med fire former for kapital: Økonomisk, social, kulturel og symbolsk.⁷⁷ Den symbolske kapital er den værdi en kapital har i et givent felt, før den "anvendes" eller "omsættes" indenfor det pågældende felt.⁷⁸ Den er også en samlet vurdering af de tre andre kapitalformer, som f.eks. en aktør er i besiddelse af. Den ene form for kapital fra et specifikt felt kan ikke nødvendigvis omsættes til nyttig kapital i et andet felt. Selvom Bourdieu kun arbejder med fire former for kapital, skal de tænkes overordnet og metaforisk – der kan altid konstrueres nye former for kapital.⁷⁹

I denne kamp i felterne om kapital finder der også en symbolsk kamp sted, hvori man ønsker at fremstille sin verdensopfattelse, der er en del af habitus, som den mest sandfærdige. Dette kunne

⁷² Ibid. s. 23

⁷³ Høiris: s. 44-45

⁷⁴ Ibid. s. 45

⁷⁵ Ibid. s. 47

⁷⁶ Broady: s. 228-231

⁷⁷ Bourdieu: s. 22

⁷⁸ Broady: s. 172-173, 178-179

⁷⁹ Ibid. s. 171; Høiris: s. 46-7

f.eks. være fortællingen om den enevældige konge, der skal betjenes af sine undersåtter i riget.⁸⁰ Man ser ikke de eventuelle uligheder i dette forhold, da det er blevet en etableret del af ens habitus og dermed naturligt.⁸¹ Dette er symbolsk vold, som staten, ifølge Bourdieu, er den væsentligste udøver af.⁸²

Slutteligt er det værd at nævne magtens felt, som vel at mærke ikke er det samme som det politiske felt: ”Det er et rum hvor styrkeforholdet mellem de forskellige kapitalformer bestemmes; eller mere præcist: styrkeforholdet mellem de agenter, der er i besiddelse af én af de forskellige kapitalformer i så tilstrækkeligt omfang, at de kan dominere det tilsvarende felt.”⁸³ Man er magtfuld, hvis man dominerer det respektive felt, som man konkurrerer mod andre aktører inden for, og kapital inden for feltet gør en i stand til at dominere det. Hvis man dominerer et felt, er man også med til at genskabe og reproducere det – man er med til at skabe feltet og også et produkt heraf.⁸⁴

Karisma og legitimering af autoritet

I forhold til legitimering af autoritet arbejder Weber med tre former: Den rationelle, den traditionelle og den karismatiske.⁸⁵ Den rationelle autoritet af magten er kendetegnet af at legitimeres gennem regler og love, der er etableret af f.eks. en regering, der varetager folkets interesser og som er af den opfattelse, at styret er legalt. Det er typisk institutionaliserede systemer, hvis autoritet legitimeres via den rationelle form. Den repræsentative demokratiform, som vi har i Danmark, er et eksempel på den rationelle legitimering af autoritet.⁸⁶

Den traditionelle legitimering af autoritet er kendetegnet ved at være baseret på traditioner og strukturer, der typisk trækker lange tråde tilbage i tiden.⁸⁷ Autoriteten er dermed historisk baseret og kendetegnet ved praksisser og rutiner, som har præg af at være blevet gentaget mange gange, og som man indbyrdes accepterer, altid har været måden, som man har gjort tingene på. Typiske eksempler på den traditionelle legitimering af autoritet er monarkiet, gangsterdynastier og gejstligheden indenfor organiserede religioner som f.eks. kristendom.⁸⁸

⁸⁰ Broady: s. 181-182

⁸¹ Høiris: s. 47

⁸² Bourdieu: s. 55

⁸³ Ibid. s. 55

⁸⁴ Ibid. s. 56

⁸⁵ Tybjerg: s. 152; Weber: s. 51

⁸⁶ Tybjerg: s. 152

⁸⁷ Weber: s. 18

⁸⁸ Tybjerg: s. 152

Den sidste form for legitimering af magt er den karismatiske; den er baseret på, at man er indehaver af karisma. Eksempler på denne legitimering er den karismatiske politiske leder som Hitler eller Gandhi, kultlederen Charles Manson eller skuespilleren Sean Connery som James Bond.⁸⁹ Hvis en regering eller et styre er baseret på en politisk leder, der legitimeres pga. sin karisma, er de typisk svage, medmindre der f.eks. findes en karismatisk arvtager, eller hvis karismaen ”rutiniseres”.⁹⁰ Her kan den afdøde leders karisma følge den næste leder i rækken ved f.eks. udnævnelsen af den afdøde leder til martyr med følgende mytiske fortællinger, som vi f.eks. har set det i Nordkorea.⁹¹

Webers definition af karisma er en person, der har “ausseralltägliche“-kræfter; kræfter, der er uden for det hverdagsagtige, der er en form for gave.⁹² Enten har man karisma, eller også har man ikke, som en nådegave.⁹³ For Weber er der forskel på magt og autoritet hos f.eks. en politiker; magt kan udøves med vold mod folks vilje, hvorimod autoritet i høj grad er noget som dem, der udøves autoritet overfor, tillægger vedkommende.⁹⁴ Med andre ord har man autoritet, hvis andre mener, at man har det: Der hersker en kollektiv, udtalt enighed om det:⁹⁵ “[...] charisma konstrueres i en social interaktionsproces.”⁹⁶

Karisma er “[...] hverdagsfremmed, dvs. fremmed for økonomiske og materielle interesser.”⁹⁷ Karismatisk ledelse er et brud med den traditionelle legitimering af autoritet, der i nogle tilfælde, f.eks. kristne præsteskaber, får karisma som religiøse aktører gennem deres traditionelle legitimering, ved at de er en del af det kirkelige apparat.⁹⁸ I modsætning hertil har vi profeten og magikeren, der har karisma i kraft af sig selv og sin ”nådegave”, som karisma betegnes af Weber.⁹⁹ Hvis f.eks. en regering eller et styre er baseret på en leders karisma, vil der også foregå en ”hverdagliggørelse” og ”rutinisering” af karismaen, en ”Veralltäglicung”.¹⁰⁰ Herefter vil styret e.l. ikke længere kunne legitimeres udelukkende gennem lederens karisma, men derimod legitimering gennem rationale.¹⁰¹

⁸⁹ Ibid. s. 152

⁹⁰ Weber: s. 54-57

⁹¹ Ibid. s. 22, 40

⁹² Ibid. s. 51

⁹³ Ibid. s. 19, 39, 58

⁹⁴ Ibid. s. 15-16, 20

⁹⁵ Tybjerg: s. 152-153

⁹⁶ Ibid. s. 156; Weber: s. 52

⁹⁷ Tybjerg: s. 152; Weber: s. 21, 23

⁹⁸ Weber: s. 52-53

⁹⁹ Ibid. s. 49; Tybjerg: s. 150

¹⁰⁰ Tybjerg: s. 148, 153

¹⁰¹ Ibid. s. 151; Weber: s. 25-26, 28, 39

Selvom Weber hovedsageligt anvender karismabegrebet til at analysere dynamikken mellem den karismatiske religiøse aktør og den politiske leders forhold til sine tilhængere, vil jeg anvende begrebet ift. en analyse af historikernes beskrivelser og fortællinger om Karl af Anjou og Frederik 2. Spørgsmålet melder sig, om en politisk leder og historisk figur, som for længst er død, kan være karismatisk gennem historien? Som førnævnt har en person karisma, hvis folk omkring denne person tillægger vedkommende det; hvis der hersker en konsensus i f.eks. historieforskningen om, at Frederik 2. var en middelalderkonge ud over det sædvanlige, kan svaret muligvis være ja – da historikerne selv har tillagt ham denne grad af karisma.

Manns fire former for magt

Historikeren Mann arbejder med fire former for magt: Den ideologiske, den militære, den politiske og den økonomiske. Den første form for magt, som Mann karakteriserer, er ideologisk. Der er tre kilder til ideologisk magt: Den første er anvendelsen af abstrakte kategorier til inddeling af de indtryk, vi får i verden. Den anden kilde er indflydelsen, som vores normer og traditioner har til at bestemme vores handlinger og sociale relationer. Den tredje og sidste kilde til ideologisk magt er rituelle handlinger, såsom sang, dans og ritualer. Religion er et eksempel på ideologisk magt, der sjældent begrænses af geografiske grænser, men binder mange mennesker sammen, uafhængigt af økonomisk og social kapital. Ideologisk magt i form af f.eks. religion kan ikke modbevises eller testes. Derfor har individer eller grupper i besiddelse af ideologisk magt en ekstraordinær evne til at overbevise og overtale, f.eks. ved at legitimere noget ved at proklamere, at det er en guds vilje. Organiseringen af ideologisk magt er inddelt i to overordnede punkter: Det første overskrider de allerede etablerede former for magt, der eksisterer uanset folks tilhørsforhold i samfundet. Den anden organisering omhandler den ideologiske magt som en form for moralsk kompas for individer i et samfund. Det moralske kompas arbejder ud fra individernes allerede etablerede traditioner – f.eks. at man ikke må stjæle.¹⁰²

Den anden form for magt er økonomisk og kommer af en gruppes organisering, distribution og produktion af diverse ressourcer og varer; sådan en gruppe kalder Mann en klasse, hvor man organiserer sin økonomiske magt og f.eks. producerer varer, der distribueres og forbruges.¹⁰³ Denne økonomiske magt er også defineret af Mann som værende en konges mulighed for at opkræve skatter af sine undersåtter.¹⁰⁴

¹⁰² Mann: s. 22-3; Lundblad: s. 4

¹⁰³ Lundblad: s. 4

¹⁰⁴ Mann: 23-25

Behovet for at organisere et forsvar af f.eks. en stat eller et riges geografiske grænser og deres ønske om at angribe andre stater eller riger afføder militær magt. Den militære magts organisering er oftest præget af tvang, fordi man bruger vold mod systemer, befolkninger og riger for at få dem til at handle, som man ønsker og typisk imod deres egen vilje. Dette ligner Webers skelnen mellem magt og autoritet, hvor magt er at kunne få nogen til at handle imod deres egen vilje. Den militære magt hersker ikke kun, når en konge f.eks. er i krig, men derimod også, hvis han beordrer fæstningsværker bygget eller slår et oprør ned blandt sin befolkning.¹⁰⁵

Den politiske magt er den fjerde og sidste, som Mann identificerer: Den politiske magt er defineret af landet/styret/rigets geografiske grænser og ligeså centraliseret her indenfor. Behovet for politisk magt kommer af et ønske om at definere egne grænser ift. andre riger/stater o.l. Ligeså bureaukratiske og sociale relationer indenfor de geografiske grænser, centralisering af den politiske magt og institutionaliseringen af riget/styret. Den politiske magts organisering er tosidet, fordi den både omhandler indenrigs- og udenrigspolitik.¹⁰⁶

Perspektivering

I dette afsnit har jeg valgt at overveje, hvordan jeg kunne have grebet analysen anderledes an. En nærliggende tanke er, at jeg kunne have valgt at inddrage italienske og franske historikere i analysen; jeg har valgt at undlade dette, både pga. sproglige udfordringer og adgang til værkerne, samt ud fra et ønske om at begrænse omfanget af specialet. Jeg kunne også f.eks. have valgt at have et anderledes fokus og i stedet for at se på historiske aktører have analyseret historiske begivenheder og fortællingerne herom. For eksempel er Den sicilianske Vesper nærliggende i denne sammenhæng. Det er omgærdet af mange forskellige fortællinger, billeder og anvendelser i populærkulturen og historiografien.

I stedet for den sproglige vending, som mit speciale er en del af, kunne jeg have valgt at anvende den materielle vending. Her kunne det have været interessant at anvende *Actor-Network-Theory*, som f.eks. Robin Ekelund har skrevet om. Jeg har valgt at tage diverse billeder med i opgaven i form af bilag, men jeg har ikke aktivt anvendt dem i specialet. Med udgangspunkt i *ANT*-teori kunne jeg have analyseret f.eks. hvordan Frederik og Karl gerne ville fremstilles i form af statuer og afbildninger.¹⁰⁷ Hvordan demonstrerede de deres magt gennem f.eks. borge og slotte? Hvordan ser deres gravmonumenter ud? Hvordan fremstilles de på mønter?¹⁰⁸ Materialitet anvendes

¹⁰⁵ Ibid. s. 25-26; Lundblad: s. 4

¹⁰⁶ Mann: s. 26-28; Lundblad: s. 4-5

¹⁰⁷ Ekelund: s. 65, 76

¹⁰⁸ Se bilag 4, Frederiks mønter, og til sammenligning bilag 5, Karls og Peters mønter

sjældent lige så ofte som diskurs- og fortællingsanalyse: Den kunne have givet et indblik i, hvordan de to herskere har ønsket at blive portrætteret og fremstillet, og måske hvordan de blev opfattet i deres samtid. I den forbindelse kunne man også analysere digte, sange og krøniker, hvor de omtales, for at analysere, hvordan de blev fremstillet og hvorfor. Hvilke interesser har en troubadour haft i at skrive smukke vers om f.eks. Karl? Hvorfor tegnede Frederik selv Castel del Monte med ottekantede tårne? Det skorter ikke på muligheder ift. at analysere Karl og Frederik samt deres regeringstid.

Forskningsoversigt

Der findes ikke en eksplicit undersøgelse af fremstillingen af Frederik 2. og Karl af Anjou sat op imod hinanden. I forskningen nævnes Karl og Frederik typisk i sammenhæng, men det ekspliciteres ikke i forskningen, hvorvidt de er blevet fremstillet som modsætninger til hinanden og i så fald hvorfor. Dette er bemærkelsesværdigt, da der er skrevet omfattende om de to kongers regeringstid, deres eftervirke og ry, men det er først i nyere tid, at der er kommet mere nuancerede refleksioner om fremstillingen af og fortællingen om dem.

Der er skrevet en hel del i forskningen om, hvorfor Karl af Anjou har fået et negativt eftermæle. De fleste forskere beskæftiger sig med oprøret Den sicilianske Vesper i 1282 og har prøvet at ”opklare”, hvorfor og hvordan det fandt sted.¹⁰⁹ Ligesom mysteriet om Jack the Ripper, har oprøret længe været omdiskuteret i historieforskningen; jeg vil i den forbindelse ydmygt konstatere, at der har været en tendens i forskningen til kun at udvælge én årsag til, at oprøret skulle have fundet sted. Dette er en af faldgruberne, man som historiker kan falde i: At anskue historien som noget, der er givet på forhånd. De, der gjorde oprør på Sicilien, havde måske ikke planlagt oprøret længe forinden, men greb en mulighed for opstand, da de fik den. Uanset grunden til at oprøret brød ud, har man anvendt det som katalysator for Karls dårlige ry.¹¹⁰

I Karls samtid var der flere kronikører, der skrev om ham og selve oprøret; både Johannes af Procida, Salimbene, Bartolomæus af Neocastro (ca. 1240-1293) og Saba Malaspina (?-1298) har taget Karl under behandling og beskrevet ham enten som kirkens helt eller en værre tyran, der undertrykte sine undersåtter. Krønikerne, der er blevet tillagt mest vægt af historikerne gennem

¹⁰⁹ Runciman: s. 288

¹¹⁰ Dunbabin 1998: s. 20-21

tiden, er hhv. *Rerum Sicularum historia* af Saba Malaspina og *Historia Sicula* af Bartolomæus af Neocastro.¹¹¹

Bartolomæus af Neocastro beskriver Karl overvejende negativt, og dette kan tænkes at være fordi han var dommer i den sicilianske by Messina og var en af de mænd, der blev udpeget til at forhandle med paven efter oprøret i 1282, da befolkningen ønskede at blive et paveligt len.¹¹² Bartolomæus havde sine egne interesser i at beskrive Karl negativt, bl.a. for at retfærdiggøre folkets oprør mod ham.¹¹³

Ifølge Koller er Saba Malaspinas krønike ikke specielt hård mod Karl af Anjou, men eftertiden har flere gange fremhævet hans krønike som en kritik mod Karl. F.eks. står der hos Dunbabin, at Saba beskrev Karls undertvingelse af den oprørske by Augusta i 1270 som “[...] completely merciless [...]”¹¹⁴ Ligeså anvender den italienske historiker Michele Amari Saba Malaspinas krønike til at understrege, at Karl og hans adelsmænd var brutale. I sin beskrivelse af indtagelsen af Augusta skriver Amari om en af Karls hærførere, adelsmanden William l’Estandart: “[...] more cruel, says Saba Malaspina, than cruelty itself, drunk with blood, and thirsting for it the more fiercely the more he shed.”¹¹⁵ Ifølge Amari var oprøret i 1282 gengældelse for henrettelsen af befolkningen i Augusta, hvorefter han igen henviser til Saba.¹¹⁶ Men Saba skrev fra et paveligt synspunkt, da han var ansat ved kurien. Han startede sin krønike pga. krisen efter Den sicilianske Vesper i 1282. Dog er det usikkert, hvor officiel hans krønike var fra pavedømmets side. Sabas krønike sluttede i 1285, da både Karl af Anjou og pave Martin 4. er døde, og alt var uvist ift., hvordan krigen ville ende. Saba skriver til tider negativt om Karl for også at forklare begivenhedernes gang omkring 1282, men han mener dog stadig at Karl er en guddommelig brik, og at det var rigtigt fra pavedømmets side at invitere Karl til at indtage den sicilianske trone.¹¹⁷

En sidste krønike, der er værd at nævne i denne sammenhæng, er Johannes af Procidas krønike *Lu Rebellamentu di Sichilia contra Re Carlu*,¹¹⁸ der som førnævnt omhandler hans rejse mellem hhv. Mikael 8. Palaiologos i Konstantinopel, Peter 3. af Aragonien, de sicilianske baroner og pave Nikolaus 3. Ifølge Johannes selv skulle han have rejst rundt for at planlægge oprøret mod

¹¹¹ Ibid. s. 102; Runciman: s. 290

¹¹² Dunbabin: 1998: s. 66, 70; Dunphy(red.): bd. 1 s. 144, bd. 2 s. 1061; Runciman: s. 219; Lundblad: s. 8

¹¹³ Abulafia 2000: s. 100

¹¹⁴ Dunbabin 1998: s. 58

¹¹⁵ Amari: bd. 1: s. 71

¹¹⁶ Ibid. s. 72-75; Lundblad: s. 7

¹¹⁷ Koller: s. 15-17

¹¹⁸ Titlen betyder *Sicilianernes oprør mod kong Karl* på det, som oversætteren Mendola kalder *Middle Sicilian* – Mendola (oversættelse og kommentarer Johannes af Procidas krønike): s. xxi-xxvii

Karl, der hverken var spontant eller uagtet.¹¹⁹ Hvorvidt denne fortælling er sand eller ej, er ikke interessant; det er derimod spørgsmålet om, hvad det har betydet for Karl og Frederiks eftermæle. For Karl har Johannes' krønike betydet, at han fremstilles som en mægtig konge – for at understrege Johannes' egen kunnen, da det var ham, der var hovedkonspirator. Det understreges også i krøniken, at planerne om at styrte Karl vil lykkes, hvis det er guds vilje. Det lod sig gøre, hvilket betyder at Johannes havde gud på sin side og Karl ikke havde.¹²⁰

De fleste historikere i det 20. og 21. århundrede tillægger ikke Johannes' krønike megen sandhedsværdi, men alle nævner den, hvis de beskæftiger sig med Karl eller Den sicilianske Vesper. En af krønikeskriverne, der skrev om Den sicilianske Vesper efter udgivelsen af Johannes' krønike, henviser også til Johannes' konspiration mod Karl. Samtidig nævner han Karls undergang som en straf efter hans henrettelse af den unge Conradin.¹²¹ Dette har været med til at bidrage til fortællingen om, at Karl gik fra 'bare' at være den helgenkårede franske konge Ludvig 9. den Helliges bror, til selv at være en succesrig konge, med masser af ambitioner, for at hans betydelige rige derefter hurtigt smuldrede bort under ham, efter oprøret i 1282: "[...] contemporary authors automatically saw the turning of Fortune's wheel."¹²²

Italienske historikere har, med den førnævnte Amari i spidsen med hans trebindsværk *La Guerra del Vespro Siciliano* fra 1832, skabt en negativ fremstilling om Karl, tyske historikere har fokuseret på hans henrettelse af den unge Conradin, og franske historikere har typisk fokuseret på, at han blegnede ift. sin bror Ludvig 9. og deres skuffelse over, at han ikke fik genetableret Det latinske Kejserrige i Byzantium.¹²³ Som Lawrence Mott skriver: "[...] [Charles] has been portrayed as either the consummate medieval statesman or the devil incarnate, depending on the nationality of the author."¹²⁴

Først i nyere tid er historieskrivningen om Karl blevet mere nuanceret med Dunbabin og Abulafia; dog forsøgte nogle franske historikere at revidere billedet af Karl tidligere,¹²⁵ bl.a. Édouard Jordan med sin bog *Les Origines de la Domination Angevine en Italie* i 1909, hvor han forsøgte at vise, at Karl var en god konge.¹²⁶ Dette ændrede dog ikke på traditionen om at beskrive Karl som en ubarmhertig konge, der vred samtlige ressourcer ud af sine undersåtter, tvang franske

¹¹⁹ Runciman: s. 288-289

¹²⁰ Johannes af Procida: §29, §32, §37-38; Lundblad s. 17

¹²¹ Villani: Bog 7, § 61; Lundblad: s. 16

¹²² Dunbabin 1998: s. 21

¹²³ Ibid. s. 225; 2011: s. 277; Mott 1999: s. 16; Abulafia 1997: s. 80-81; Abulafia 1988: s. 422

¹²⁴ Mott 1999: s. 12

¹²⁵ Abulafia 1988: s. 415

¹²⁶ Mott 1999: s. 13; Jordan: s. 410-419

skikke ned over hovedet på dem og var en ”middelalderlig” og dermed tilbagestående konge af værste skuffe:¹²⁷ ”A Genoese poet remarked that he was ’greedy even when he was not a count; doubly so as a king’.”¹²⁸ Det er også bemærkelsesværdigt, at man kan finde følgende citat om Karl i moderne historieforskning: ”[...] Charles was remembered as a bit of a cold fish.”¹²⁹

Der findes også en righoldig forskning om Frederik 2., der, i direkte modsætning til Karl, fremstilles som en ”renæssancekonge”. Kronikøren Salimbene skriver, at: ”[...] if he had [...] loved God, the Church, and his own soul, he would scarcely have had an equal as an emperor in the world.”¹³⁰ Samtidig beskriver Salimbene alle Frederiks negative sider, hvoraf de værste af dem var, at han ikke var en god kristen, og at han ville underlægge sig pavedømmet pga. sin grådighed.¹³¹

Som førnævnt har vi i moderne historieforskning den samme problemstilling mht. fortællingen om Frederik, som gør sig gældende ift. Karl, bare med omvendt fortegn: Frederik prises til skyerne, og der er ikke det positive adjektiv, som ikke bliver anvendt om ham.¹³² Frederik kaldes intelligent, kulturel, som en mand, der tørstede efter viden og mæcen for flere af samtidens forfattere og skrivere.¹³³ Latinsk og italiensk poesi havde kronede dage under ham – denne italienske stil, der blev udviklet under Frederik, dannede grundlag for senere forfattere som f.eks. Dante og er en vigtig del af den italienske kulturhistorie og selvopfattelse. Frederik var endvidere foregangsmand ift. overgangen fra middelalder til renæssance og ifølge Haskins var de historieskrivere, der forfattede negative tekster om Frederik, påvirket af paverne Gregor 9. og Innocens 4. og endte med at give Frederik et uretfærdigt dårligt ry. Frederik havde nemlig ingen historieskrivere ansat selv, så de, der senere skrev om ham, var på guelfernes side.¹³⁴

I forskningen understreges det ofte, at Frederik var en næsten sekulær hersker – vel at mærke som noget positivt. Det nævnes også, at han favnede de muslimske og jødiske minoriteter i sit rige, noget, der var en sjældenhed på daværende tidspunkt (og desuden ikke passer, ifølge Abulafia¹³⁵). Samtidig påpeges det ofte, at Frederik formåede at afslutte det sjette korstog ved ikke at spille en eneste dråbe blod: Han forhandlede med den egyptiske sultan Al-Kamil og kunne føje Betlehem, Jerusalem og Nazareth til kongeriget Jerusalem, der var under kristent herredømme. Efter at have afsluttet korstoget med denne våbenhvile, lod Frederik sig selv krone til konge af

¹²⁷ Mott 1999: s. 13, 17; Mott 2007: s. 57; Amari bd. 1: s. 10, 68; Runciman: s. 11, 279, 313

¹²⁸ Citeret i Abulafia 1988: s. 415

¹²⁹ Lower: s. 56

¹³⁰ Salimbene: s. 350-351

¹³¹ Ibid. s. 343-345, 350-352

¹³² Arnold, Benjamin: s. 248

¹³³ Haskins 1921: s. 350; Haskins 1928: s. 136; Gabrieli: s. 61

¹³⁴ Haskins 1928: s. 137, 149-150

¹³⁵ Abulafia 1999a: s. 125

Jerusalem gennem sin kone Isabellas krav på tronen. Ifølge Gabrieli skyldtes Frederiks held med at få forhandlet en våbenhvile på plads, at han havde lært om arabisk kultur, og derfor var de muslimske herskere fascineret af ham.¹³⁶

Det er interessant, at Frederik kaldes en sekulær hersker: ”The secularization of literature under Frederick runs parallel to his secularization of the state [...]”¹³⁷ – det skyldes oftest, at han blev ekskommunikeret af pavedømmet flere gange, hans forhandlinger med Al-Kamil under det sjette korstog, samt at han tillod andre trosretninger end kristendom inden for rigets grænser. Frederik bliver m.a.o. typisk fremstillet som en mand med nutidens værdier: “[...] to the extent that he followed precedents established in the Norman period, his attitude illustrates the presence of "modern" political concepts at work within the framework of a feudal monarchy.”¹³⁸ I nyere tid er fortællingen om Frederik, ligesom ift. fortællingen om Karl, blevet mere nuanceret.¹³⁹

Med denne forskningsoversigt kan vi se, at der begynder at tegne sig to forskellige og omdiskuterede billeder af Karl og Frederik,¹⁴⁰ der begge var middelalderkonger og regerede i næsten samme tidsperiode: På trods heraf, er fortællingerne om dem vidt forskellige og typisk karakteriserede af antonymer, og hvad der synes at være uforenelige værdier. Grunden til de er blevet fremstillet så forskelligt og måske endda indirekte som modpoler, udspringer formodentlig også af fremstillingen af og fortællingen om hhv. Renæssancen og Middelalderen, der bl.a. stammer fra Oplysningstidens negative diskurser om religion.¹⁴¹

Kilderedegelse

Her følger en kort redegørelse for den forskningslitteratur, jeg har valgt at anvende som kildemateriale i min analyse. Jeg har valgt at beskrive hhv. al Abulafia og al Dunbamins forskning sammen, da jeg har analyseret flere bøger og artikler af dem begge og ikke kun et enkelt værk.

Kantorowicz

Den tyske historiker Ernst Kantorowicz’ bog *Kaiser Friedrich der Zweite* fra 1927 er en biografi, der omhandler den tysk-romerske kejser Frederik 2. Da den udkom i sin tid, rystede den historieforskningen, da den bl.a. ikke blev udgivet med fodnoter og blev stærkt kritiseret, om end

¹³⁶ Gabrieli: s. 55

¹³⁷ Haskins 1928: s. 151

¹³⁸ Powell: s. 33; Abulafia 1988: s. 437

¹³⁹ Abulafia 1988: s. 439

¹⁴⁰ Herde: s. 112

¹⁴¹ Casanova: s. 30-31

den også blev læst vidt og bredt.¹⁴² Kantorowicz udgav dog en form for efterskrift, *Ergänzungsband*, i 1931 som supplement til bogen indeholdende fodnoter.¹⁴³ Bogen har været en stor inspiration for historikere i flere årtier, men er også blevet kritiseret vidt og bredt, bl.a. for nærmest at være en hagiografi. Ifølge Mali skrev Kantorowicz bogen efter Tysklands nederlag ved Første Verdenskrig, hvor der i kølvandet herpå var brug for nye propagandistiske historier og fortællinger om den tyske nation.¹⁴⁴ Ligesom Nietzsche er blevet brugt senere i nazisternes propaganda, blev den tysk-romerske kejser Frederik 2. det også, med ”uagtsom” hjælp fra Kantorowicz – der ironisk nok var jøde.

Runciman

Den britiske historiker Steven Runciman har skrevet en vaskeægte klassiker indenfor forskningen, der beskæftiger sig med 1300-tallet, nemlig *The Sicilian Vespers*, der udkom i 1958 og beskrev det meste af Frederik 2.s regeringstid, Karls kamp for pavedømmet mod Frederiks arvinger, Den Sicilianske Vesper og den efterfølgende krig, samt fredsaftalen i Caltabellotta, der afsluttede krigen. Runciman har hentet det meste af sin inspiration hos bl.a. den italienske historiker Amari samt kronikørerne Saba Malaspina og Bartolomæus af Neocastro. Han anvender også Johannes af Procidas’ krønike, men mener dog ikke, at Johannes selv har rejst rundt mellem de forskellige konger og sicilianske baroner for at arrangere oprøret, men mener derimod, at Johannes fik hjælp af sine sønner til at foretage rejserne.¹⁴⁵ Runcimans bog er velskrevet, men ifølge Abulafia behandler han, Runciman, Karl uretfærdigt og er med til at fortsætte traditionen med at give Karl et dårligt ry; ifølge Abulafia skulle det i Runcimans tilfælde bl.a. være pga. hans forkærlighed for Det byzantinske Rige.¹⁴⁶

Herde

Peter Herdes biografi om Karl af Anjou fra 1979 er kun tilgængelig på tysk og medtages derfor ikke altid i amerikanske og britiske forskeres forskningsoversigt, når de arbejder med Karl af Anjou. Men det er en af grundstenene i forskningen om Karl, især fordi Herde, ligesom Abulafia og Dunbabin, har prøvet at nuancere fortællingen om Karl. Herdes bog har ry af at være en sober udlægning af Karls politiske karriere i Italien og regeringstid som konge af Sicilien.¹⁴⁷ Ifølge

¹⁴² Abulafia 1977: s. 193

¹⁴³ Ibid. 1988: s. 441-442

¹⁴⁴ Mali: s. 207

¹⁴⁵ Runciman: s. 11, 279, 313

¹⁴⁶ Abulafia 2000a: s. 94-95

¹⁴⁷ Takayama: s. 165

Abulafia spekulerer Herde ikke om Karls karakter og hans person, hvilket er en sjældenhed, når det kommer til forskningen om Karl.¹⁴⁸

Men der tegner sig et andet billede af Herdes fortælling om Karl, når man nærlæser hans bog; Herde kommenterer, hvordan den gængse fortælling har været om Karl og påpeger, hvorfor den er uretfærdig overfor ham. Samtidig kommer han til at gengive den traditionelle fortælling om Karl som grusom og ambitiøs på den negative måde.

Abulafia

Den britiske historiker David Abulafia har forsøgt at give Karl af Anjou en mere nuanceret fortælling end før ved at nivellere Karl og Frederik, men det virker i højere grad til, at resultatet er, at alt positivt om Frederik er blevet nedgraderet.¹⁴⁹ Abulafia skriver f.eks. selv at hans bog *Frederick II* har undertitlen *A Medieval Emperor* netop for at understrege, at han ikke var en ”renæssancekonge” før sin tid, men et produkt af sin samtid ligesom alle andre middelalderherskere.¹⁵⁰ Dette er selvfølgelig en oplagt betragtning at komme med, men Abulafia er lidt for ihærdig i sin fremstilling af Frederik som en middelalderhersker.

Han roser derimod Karl og synes til tider at favorisere ham på bekostning af Frederik 2. I stedet for at give begge herskere en mere retfærdig behandling, end de traditionelt har fået, piller Abulafia Frederiks gode ry og rygte fra hinanden og negligerer selv de tiltag, som Frederik fik igennem i kongeriget under sin regeringstid. Ifølge den italienske historiker Fulvio Delle Donne har Abulafia relativiseret billedet af Frederik for at provokere; Abulafias påstande om formindskelsen af den kulturelle fortælling om Frederik er ikke altid lige godt underbygget.¹⁵¹ Det er da også påfaldende, hvor travlt Abulafia har med at minimere det billede af Frederik, der typisk tegner sig i historieforskningen om ham som en foregangsmand for kulturen.

Dunbabin

Den britiske historiker Jean Dunbabin har været med til at revidere billedet af fremstillingen af Karl; hun har skrevet mange artikler og nogle bøger, hvor hun gør op med den traditionelt negative fremstilling af ham.¹⁵² Dette har hun bl.a. gjort ved at lægge mere vægt på Karls udvikling af administration og lovgivning af kongeriget Sicilien, end historikere sædvanligvis har gjort.¹⁵³ Han beskrives som førnævnt typisk ikke som specielt kulturel, men derimod som religiøs og en mand

¹⁴⁸ Abulafia 2000a: s. 98

¹⁴⁹ Abulafia 1999a: s. 121

¹⁵⁰ Ibid. 1988: s. 439

¹⁵¹ Delle Donne: s. 13

¹⁵² Ibid. s. 99, 114

¹⁵³ Dunbabin 1998: s. 8, 222; 2017: s. 129

med store ambitioner – men på en negativ måde. Dunbabin har forsøgt at vise, at Karl er blevet uretfærdigt behandlet i historieforskningen og spekulerer over, om det bl.a. kunne være pga. at han blegner ift. sin bror, den franske konge Ludvig 9.¹⁵⁴

Dunbabin har mest fokus på Karls virke i kongeriget Sicilien og italiensk politik og knap så meget fokus på hans rolle ift. områderne Provence, Maine, Anjou og Forcalquier i Frankrig, hvor han var greve; dette begrundes dog med, at han mest af alt huskes i historieskrivningen som værende den konge, der led under oprøret Den Sicilianske Vesper i 1282. I modsætning til Abulafia har Dunbabin prøvet at revidere billedet af Karl ved at vise, at han var lige så ”kulturel” som Frederik 2., dog er Dunbabin ifølge Abulafia partisk overfor franskmændene.¹⁵⁵

Analyse

Ernst Kantorowicz

I denne del af analysen vil jeg beskæftige mig med den tyske historiker Ernst Kantorowicz’ berømte bog *Kaiser Friedrich der Zweite* fra 1927, der er en biografi om Frederik 2.¹⁵⁶ Bogen omhandler alt om Frederik og starter med hans fødsel og følger ham gennem hele livet.

Kantorowicz’ bog blev en kæmpe succes, på trods af at være blevet stærkt kritiseret pga. manglende fodnoter, som han dog efterfølgende udgav som et appendix. Selvom bogen er blevet kritiseret for at være en nærmest mytisk fortælling om Frederik, fik denne fremstilling af ham så stor gennemslagskraft, at det stadig er den vægtigste inden for forskningen og den mest levedygtige. Kantorowicz’ narrativ med Frederik i centrum var dragende for mange, der fik smag for den historiske roman med denne udgave, der var mere læservenlig, end hvad man havde været vant til før. Kantorowicz’ sprog er i en klasse for sig, med sine poetiske beskrivelser, f.eks. er Kantorowicz’ beskrivelse af, at Frederik skal til at gøre sig klar til bekæmpe den mongolske horde meget lyrisk: ”The Christ-like Emperor, throned above the clouds, sounded the blasts of his trumpet to rally “powerful imperial Europe” against the foe before whose victorious eagles the pride of the Dragon should be laid low and the Tartar hurled to Tartarus.”¹⁵⁷

Frederik og andre store, store mænd

Kantorowicz er et godt eksempel på en historiker, der praktiserer *Whiggish History*. Ikke nok med at han beskriver Frederik 2.s evner udi politik og kunst som værende magiske, han sammenligner

¹⁵⁴ Ibid. 1998, s. 225; 2011, s. 277; Lundblad: s. 19

¹⁵⁵ Abulafia 2000d: s. 12

¹⁵⁶ Jeg har valgt at anvende en udgave fra 1951, der er oversat til engelsk af E. O. Lorimer

¹⁵⁷ Kantorowicz: s. 553-554

også Frederik med andre store mænd, der har begået store gerninger. Derudover er der også nogle bibelske lignelser, der går igen igennem hele bogen.

Frederik sammenlignes først og fremmest med de romerske kejsere, som han gerne ville fremstilles som: "There were three Roman Emperors whom he explicitly took as his models : Justinian, Augustus, and Julius Caesar."¹⁵⁸ Det ses også i hans mønter, *augustales*, hvor han portrætteres som en romersk kejser med den kejserlige ørn på den anden side af mønten:¹⁵⁹ "He dared in fact to be Roman, simply and naturally, after his own fashion. [...] On these golden Augustales of Frederick II is not the smallest Christian sign, not the tiniest of crosses on sceptre, orb, or crown ; independent of the Christian God there reigns here a **Divus** who summons men to faith in him, like a new Caesar Augustus."¹⁶⁰ Dette citat understreger en anden vigtig pointe; Frederik sammenlignes med cæsarerne og kaldes en ny romersk kejser, men han bliver også guddommeliggjort ligesom dem i sin egen levetid.¹⁶¹ Da Frederik lavede ny lovgivning, der bl.a. var baseret på romersk lovgivning, og da *iustitia* er en personifikation af retfærdighed og var en gud i romersk mytologi,¹⁶² bliver Frederik også en gud herigennem: "He was incarnate Justice [...]. The judgment of God on the Emperor corresponded to the judgment of the Emperor on the subject. Since, however, Reason was inherent in Justice, the Emperor was the guide to Reason also."¹⁶³ Frederiks ord er lov, og dermed taler den kristne gud gennem ham: "For the first time God himself in the great Jerusalem manifesto had spoken to the peoples of the earth, and through the Emperor's mouth proclaimed the Emperor his instrument."¹⁶⁴

Frederik sammenlignes også med Jesus, men Kantorowicz hævder også, at Frederik er selveste *The Saviour* genkommen og en søn af gud – Frederik er Jesus.¹⁶⁵ Han blev også fremstillet på triumfbuen den capuanske port med en kropsstilling, som man kendte det fra fremstillinger af Jesus.¹⁶⁶ Andre bibelske figurer, som Frederik sammenlignes med, er bl.a. det første menneske, Adam,¹⁶⁷ jødernes konge, David,¹⁶⁸ Moses, der leder jøderne ud af Egypten mod Det hellige Land,¹⁶⁹ Abraham, der var villig til at ofre sin søn Isak til gud, ligesom Frederik ofrede sin søn

¹⁵⁸ Ibid. s. 223 – se også s. 72, 197, 222, 302-303

¹⁵⁹ Se bilag 4

¹⁶⁰ Kantorowicz: s. 226 (min fremhævning) (*Divus* betyder gud på latin)

¹⁶¹ Ibid. s. 685

¹⁶² "[...] Justice was the living Deity." – Ibid. s. 253

¹⁶³ Ibid. s. 257

¹⁶⁴ Ibid. s. 215

¹⁶⁵ Ibid. s. 201-202, 250, 257, 526, 608, 663-664

¹⁶⁶ Ibid. s. 531 – se bilag 6

¹⁶⁷ Ibid. s. 258

¹⁶⁸ Ibid. s. 60-61, 73, 201, 403-404

¹⁶⁹ Ibid. s. 182

Henrik til *iustitia*, fordi han havde begået forræderi mod Frederik og dermed staten ifølge Kantorowicz,¹⁷⁰ og sidst, men ikke mindst gud: ”The Emperor was thus the image of God by his bondage to Reason, above which God does not soar, for God and Reason are one.”¹⁷¹ Ligeså er sicilianerne Frederiks udvalgte folk, og Frederik er deres Jahve, deres gud: “As the Jewish God out of the multitude of peoples on the earth chose himself one it is not possible to exaggerate the exactness with which Frederick pressed home the analogy [...]. **Sicily is his promised land, her people are his chosen people** [...].”¹⁷² Samtidig kaldes Frederik Frans af Assisis verdslige modstykke – det de har til fælles, er at være bemærkelsesværdige mænd, der har haft stor betydning i deres samtid.¹⁷³

Frederik sammenlignes også med hærførere for at understrege hans store militære magt; til tider vurderer Kantorowicz ham til at være endnu bedre end den pågældende militære strateg, som han sammenlignes med – f.eks. skriver Kantorowicz om Frederik, at han foretrak at løse politiske konflikter, symboliseret med den gordiske knude, med snilde og diplomatiske evner, i modsætning til Alexander den Store, der skar knuden over med sit sværd.¹⁷⁴ Andre dygtige hærførere, som Frederik sammenlignes med, er f.eks. Karl den Store (Charlemagne),¹⁷⁵ Frederik Barbarossa,¹⁷⁶ Julius Cæsar,¹⁷⁷ Napoleon,¹⁷⁸ hunnerkongen Attila,¹⁷⁹ kejser Augustus¹⁸⁰ og Frederik den Store.¹⁸¹ Her ligner Kantorowicz Dunbabins udlægning af Karl af Anjou, som tilskrives stor militær magt hos hende.

Frederik sammenlignes også med Prometheus, der stjal ilden fra guderne til menneskerne i græsk mytologi¹⁸² – i Kantorowicz’ bog læses dette som en metafor for, at Frederik bidrager med oplysning og kulturel viden til sine undersåtter. Ild, lys og solen er typiske metaforer for oplysning og dannelse. Frederik sammenlignes også med renæssancens prinser og fyrster ift. at være patron for kunsten – men i modsætning til renæssancens prinser, der er mæcener for diverse kunstnere,

¹⁷⁰ Ibid. s. 405-406

¹⁷¹ Ibid. s. 253-254

¹⁷² Ibid. s. 220-221 (min fremhævning)

¹⁷³ Ibid. s. 162

¹⁷⁴ Ibid. s. 101, 160

¹⁷⁵ Ibid. s. 371, 403-404

¹⁷⁶ Ibid. s. 109, 236

¹⁷⁷ Ibid. s. 227

¹⁷⁸ Ibid. s. 78, 102, 191, 220, 289, 627-629

¹⁷⁹ Ibid. s. 605

¹⁸⁰ Ibid. s. 489

¹⁸¹ Ibid. s. 359

¹⁸² Ibid. s. 217

gjorde Frederiks hof og selskab, at man blev *nødt* til at udfolde sig kunstnerisk; han havde nærmest en magisk virkning på det kulturelle liv.¹⁸³

Denne magiske virkning vil jeg tilskrive Webers karismabegreb. Der er mange eksempler i Kantorowicz' bog på, at Frederik beskrives som noget helt særligt. Han har en kvalitet af *je ne sais quoi*, "ausseralltägliche"-kræfter – m.a.o. er han karismatisk. Som en nådegave har Frederik denne kvalitet af at være noget særligt og at kunne noget særligt: "At the zenith of his glory Frederick II, most Roman of all German Emperors, possessed not only the armed force, but **the personal magic**, to sway the princes to his will [...]."¹⁸⁴ Ifølge Kantorowicz er det måske også derfor, at Frederiks liv både kan tolkes som et udtryk for, at han er Messias og Antikrist, alt efter hvad man vælger at fokusere på: "Frederick's manners and methods were always open to two interpretations. His menagerie and exotic pomp made some to think of [...] the Messiah [...] while some saw in this train of owls and pards and dark-skinned corybantes, [...] the hosts of the Apocalypse."¹⁸⁵

Statsdannelser, nationalisme og en idé om racens betydnning

På trods af at han sammenlignes med mange andre "store mænd", er og bliver Frederik dog den mest beundringsværdige. Det, der gør ham mest magisk og karismatisk, er hans tyskhed: "The total impression, in spite of its broad-necked power and steel-like strength, is one of something lyrical and inspiring, which breathes even from the half-Romanised Augustales a **German trait** to which neither a Caesar nor a Napoleon could lay claim."¹⁸⁶

Det er interessant, at Frederik både beskrives som værende skaber af den første spæde tyske nationalstat, mens Kantorowicz samtidig skriver, at tyskerne ikke kunne anerkende den storhed, som Frederik besad. Idéen om et fælles Tyskland og rige døde derfor med Frederik, og folket var ham ikke værdigt.¹⁸⁷ Kantorowicz' presentism gør sig også gældende i forbindelse med idéer, han gør sig om vigtigheden af racerenhed: "Hence, as a remedy against "degeneracy of race," against "racial confusion in the kingdom," the law forbids marriage with foreigners. Nothing could demonstrate more clearly than this law the intention of the Emperor to create, even from the racial stand point, a unified nation out of the Sicilian people."¹⁸⁸ Ved at sørge for at folk gifter sig "indenfor egen race", får man skabt en nation. Kantorowicz nævner også i den forbindelse Den sicilianske Vesper og noterer sig, at oprøret bl.a. brød ud, fordi sicilianske kvinder og franske mænd

¹⁸³ Ibid. s. 310

¹⁸⁴ Ibid. s. 384 (min fremhævnning) – se også s. 29, 199, 231, 262, 403, 482-483, 534

¹⁸⁵ Ibid. s. 609

¹⁸⁶ Ibid. s. 368 (min fremhævnning)

¹⁸⁷ Ibid. s. 689

¹⁸⁸ Ibid. s. 292

havde fået børn sammen, der kaldes ”foreign brood.”¹⁸⁹ I modsætning til dette skriver historikeren Runciman f.eks. om Den sicilianske Vesper, at racen ikke spillede ind hos sicilianernes nationalitetsfølelse, da de ikke var et racemæssigt homogent folk. Dette var med til, at Karl undervurderede sicilianernes handlekraft, netop fordi de ikke var af samme race og religion.¹⁹⁰

For Kantorowicz er Frederik en af de første statsmænd, der begynder skabelsen af nationalstaterne; i højere grad i kongeriget Sicilien end i Tyskland. Det er et moderne begreb at bruge om Frederik, men det gør Kantorowicz. Hvorvidt Frederik fik grundlagt et forenet Tyskland eller ej, er Kantorowicz ikke enig med sig selv om. Han skriver begge dele forskellige steder: “A unity of German people was never more than a momentary flash : no conception existed of a German nation, no common German activity was possible [...]”¹⁹¹ Og 150 sider senere skriver han således: “Yet in a higher sense Frederick II perfected and completed the unified German Empire.”¹⁹²

Kantorowicz synes at pointere, at uanset om der var en tanke om tysk nationalisme i Frederiks samtid, blev folket bundet sammen af deres romerskhed: “[...] they [the Germans] felt that they stood together as heirs of the Empire of the Caesars, they prided themselves on being descendants of the Trojans, or styled themselves “Roman” citizens. The word “German” is reserved for our use to-day.”¹⁹³ Her synes Kantorowicz selv at sige, at man ikke skal tillægge fortiden nutidens værdier; desværre gør han det selv alligevel, men det er interessant, at han er bevidst om denne problematik.

Frederik havde så stor politisk magt, at han grundlagde idéen om nationalstaten, bl.a. ved at være bevidst om vigtigheden af at anvende det lokale sprog.¹⁹⁴ Den religiøse tolerance, som Frederik skulle have praktiseret, blegnede ift. hans normanniske forgængere, der ikke havde opdelt riget så stringent ift. race og religion. Men Frederik opdelte folket for statens skyld, mener Kantorowicz – hans multikulturelle rige i kongeriget Sicilien var succesfuldt, fordi han med sin politiske snilde vidste, at en opdeling af ”racerne” var det rigtige at gøre for staten, så den kunne blomstre.¹⁹⁵

Denne udlægning af Frederiks statslige forhold giver mindelser om den italienske historiker Amari, der skrev at Den sicilianske Vesper udbrød, fordi det sicilianske folk ønskede demokrati og

¹⁸⁹ Ibid.

¹⁹⁰ Runciman: s. 285

¹⁹¹ Kantorowicz: s. 216 – se også s. 379, 382

¹⁹² Ibid. s. 386

¹⁹³ Ibid. s. 80

¹⁹⁴ Ibid. s. 326, 411

¹⁹⁵ Ibid. s. 267

at slippe for den fremmede hersker Karl af Anjou. I 1927, som *Kaiser Frederick der Zweite* er fra, var det ikke mange år efter afslutningen på Første Verdenskrig; Kantorowicz ønskede muligvis at bidrage med nye fortællinger til det tyske folk om deres storslåede fortid, der kunne give dem genrejsning af deres nationale stolthed. På den måde kan Kantorowicz' bog ses som et udtryk for tidens ønske om nye nationalistiske fortællinger, ligesom Amaris værk var i 1800-tallet. Bogen er lige så meget et udtryk for tidens efterspørgsel ift. narrativer om Tyskland, m.a.o. presentism. Man har haft et ønske om at blive mindet om sin store fortid, og det har Kantorowicz opfyldt.

Voldsparathed hos en kristen middelalderhersker

Frederik var en voldsparat hersker, hvis situationen krævede det. Ifølge Kantorowicz havde Frederik så stor politisk magt og snilde, at han nødtigt brugte vold.¹⁹⁶ Blandt andet derfor kunne han få en god del af Det hellige Land tilbage til kongeriget Jerusalem gennem en fredsaftale med sultanen al-Kamil, da han var af samme opfattelse som Frederik ift. anvendelsen af vold: "He [al-Kamil] had no more fancy than Frederick for **aimless bloodshed** if the end could be reached by friendly means, and so it came about that their negotiations presently bore fruit."¹⁹⁷ Når Frederik endelig brugte vold, var det for at give fred til folket, for at slutte konflikter, samt hvis modparten anvendte vold, og der ikke var andre muligheder.¹⁹⁸ Her skriver Kantorowicz f.eks. om, da lombarderne gjorde oprør mod Frederik: "He was **bringing peace with the sword** but only because the Lombards would not have it otherwise."¹⁹⁹ Til sammenligning beskrives Karl af Anjou på samme måde lige så paradoksalt af Dunbabin, da han også gav sicilianerne fred via vold,²⁰⁰ men Karls fredsaftale med emiren af Tunis var ifølge Runciman mistænkelig fordelagtig for ham rent økonomisk²⁰¹ – dette beskyldes Frederik ikke for.

Det virker umiddelbart absurd, at man kan opnå fred via vold, men denne absurditet påpeger Kantorowicz også, da paven indleder sit politiske korstog mod Frederik: "The Pope who must not carry out a death sentence was now maintaining a papal army and leading it to battle against a Christian prince, and a Crusader to boot [...]."²⁰² Det virker dog endnu mere paradoksalt, at Frederik i Kantorowicz' øjne må anvende vold, når der ikke er andre muligheder, men at det lægges pavedømmet til last. Argumentet for, at pavedømmets voldsparathed er helt uhyrlig, er netop, at de

¹⁹⁶ Ibid. s. 101

¹⁹⁷ Ibid. s. 186 (min fremhævnning)

¹⁹⁸ Ibid. s. 483, 550, 557-558, 654

¹⁹⁹ Ibid. s. 421 (min fremhævnning)

²⁰⁰ Dunbabin 1998: s. 85

²⁰¹ Runciman: s. 144

²⁰² Kantorowicz: s. 178

er kristne – men samme argument må også gøre sig gældende for Frederik, der også er en kristen hersker, som Kantorowicz understreger igennem bogen.

I forbindelse med konflikten med pavedømmet skriver Kantorowicz også, at Frederik i virkeligheden var i krig med paven og dermed hverken kurien eller kristendommen som religion. Han var kristendommens beskytter og den mest kristne af alle herskere. Her drages som førnævnt også paralleller til, at han er ligesom den kristne gud.²⁰³ Frederik er dermed en ”middelalderhersker” i den forstand, at han er voldsparat – men kun, når det var den eneste udvej. Han var også en meget kristen hersker – men ikke på en ”fanatisk” måde, der ifølge Kantorowicz kendetegnede f.eks. pavens stædige religiøsitet.²⁰⁴ Frederik kunne godt sætte spørgsmålstejn ved kristendommen, men han gjorde det altid med fornuften. En af hans interesser var også andre religioner og spørgsmål om teologi.²⁰⁵ Karl beskrives til gengæld hos f.eks. Runciman som en kristen hersker, hvis ambitioner belejligt nok faldt sammen med pavedømmets.²⁰⁶ Lige så beskyldes Karl af Herde for at praktisere religiøst bigotteri.²⁰⁷ Hos Karl er hans religiøsitet derfor ikke nødvendigvis positiv.

Kantorowicz beskriver Frederik som en kristen hersker; samtidig kritiseres kristendommen både implicit og eksplicit; f.eks. skriver han om pavedømmets indkrævning af tiende til at føre korstog mod Frederik, at det i virkeligheden blev brugt på materielle ting og ikke på korstog: ”The materialisation of the Church provoked by contrast the more intensive spiritualization of religion and led ultimately to the Reformation and the renewal of Christendom. Whereas in Italy this conduct of the Popes gave birth to an unfathomable cynicism which brought with it the rebirth of paganism : the Renaissance.”²⁰⁸ Frederik var m.a.o. indirekte med til at starte Reformationen og Renæssancen, der var en tilbagevenden af hedenskaben. Her vil jeg påpege, at Kantorowicz som tysk historiker højst sandsynligt selv var protestant, og at dette også kan tænkes at spille ind i hans fremstilling af pavedømmet. Det er tydeligt andre steder i bogen, at Renæssancen klart er at foretrække frem for middelalderen: ”This freedom from repression, this personal liberty such as no predecessor had ever known was precisely what gave Frederick such an immense advantage over **the intellectually fettered age** in which he lived.”²⁰⁹ Kristendommen er i bogen synonym med middelalderen, og dermed negativt, hvorimod hedenskab og Renæssancen er hinandens synonymer

²⁰³ Ibid. s. 253-254, 466, 550, 557-558

²⁰⁴ Ibid. s. 71, 172-173, 550

²⁰⁵ Ibid. s. 190-191

²⁰⁶ Runciman: s. 72

²⁰⁷ Herde: s. 106

²⁰⁸ Ibid. s. 624

²⁰⁹ Ibid. s. 218 (min fremhævning)

og positivt. Ifølge Kantorowicz er Frederik foregangsmand for Renæssancen, både ift. statsdannelser og politisk vid, men især også ift. kulturel kapital og ideologisk magt: ”It is easy to forget that for all its learning and law-plying Frederick’s court was none the less a knightly medieval court [...]”²¹⁰ Det var Frederiks fortjeneste, at man kunne finde begyndelsen på Renæssancen ved hans hof. For eksempel skriver Kantorowicz om slottet Castel del Monte, som Frederik selv designede: ”[...] a portal foreshadowing the Renaissance [...]”²¹¹

Frederik som eskatologisk figur og et produkt af skæbnen

Her til sidst er det værd at pointere, at Frederik har været en del af mange profetier eller portrætteres som den, der har indvarslet en ny tid eller de sidste tider: ”Visions of the Last Day are thus associated with Frederick. His figure was destined to live on in myth through the centuries [...] in the saga of the messianic Emperor [...]”²¹² Frederik er her en messiansk figur, men hans modstandere kaldte ham også Antikrist.²¹³ Dette fokus på eskatologi²¹⁴ hænger for Kantorowicz også sammen med, at Frederiks liv var et udtryk for skæbnen: Det kunne ikke være på andre måder. Dette er også pga. hans karismatiske tiltrækningskraft; skæbnen og forsynet ønskede, at det gik ham godt, og derfor var det uundgåeligt, at det gjorde det: ”Even defeat must turn to advantage since Fortune dwelt with him [...]”²¹⁵ Men, beklager Kantorowicz, det gik ikke sådan for hans arvinger – men i det mindste nåede Frederik at dø, så han ikke skulle se, hvor frygteligt det gik dem.²¹⁶ Til sammenligning vil jeg nævne, at det traditionelle narrativ om Karl og oprøret Den sicilianske Vesper er kendetegnet af *turn of Fortune’s wheel*:²¹⁷ Lykken tilsmiler Karl ved at give ham kongeriget Sicilien, der lige så nemt bliver taget væk igen, i stedet for at anerkende, at han havde stor militær magt.

Delkonklusion

For Kantorowicz er der ingen rolle, som Frederik ikke kunne udfylde; Frederik var en af de største mænd i tysk historieskrivning, endog i hele den europæiske historie. Hans regeringstid indvarslede Renæssancen, en ift. Middelalderen overlegen periode, han var et kulturelt geni, der tolererede praktisering af andre religioner end kristendom samt politisk begavet, og han var med til at

²¹⁰ Ibid. s. 320

²¹¹ Ibid. s. 322 – se bilag 7 – se også s. 303, 346, 526, 667-668

²¹² Ibid. s. 506

²¹³ Ibid. s. 520, 524

²¹⁴ Begreb fra religionsvidenskab, der både betyder forestillinger om jordens undergang, men også forestillinger om menneskets efterliv efter døden.

²¹⁵ Kantorowicz: s. 657

²¹⁶ Ibid. s. 676-678

²¹⁷ Dunbabin 1998: s. 21, 113; 2001: s. 110

grundlægge idéen om nationalstaten. Han sammenlignes med samtlige store hærførere, for at understrege hans militære magt, men han fremhæves ift. dem, fordi hans kulturelle kapital var større. Frederik anvendte ikke vold, hvis han kunne undgå det. Han sammenlignes også med den kristne gud, selvom Kantorowicz understreger, at Frederik ikke blindt tilsluttede sig alt i kristendommen.

Der er ingen tvivl om, at Kantorowicz' biografi om Frederik er velskrevet, og han gør narrativet levende og nærværende. Der er ingen grænser for, hvad Frederik tilskrives i biografien; Kantorowicz bruger Frederik til at vise sine tyske landsmænd, at der var engang, hvor den mest tyske af de tysk-romerske kejsere var foregangsmand for en kulturel periode som Renæssancen – tabet efter Første Verdenskrig gjorde stadig ondt, men der var andre tider, der stadig smagte af sejr og nationalisme.

Steven Runciman

Steven Runcimans bog *The Sicilian Vespers* fra 1958 er en af de vægtigste bøger indenfor forskningen om Karl af Anjou og oprøret Den sicilianske Vesper i 1282. Runciman tager læseren med på en formidabel fortælling om intriger, bedrag og nationalistiske tendenser. Hans bog starter med pavedømmets konflikt med Frederik 2. for at sætte scenen for konflikten mellem Karl af Anjou og Frederiks arvinger. Bogen slutter med enden på krigen, der kom efter oprøret i 1282 og understreger Den sicilianske Vespers betydning for europæisk politik og historiske udvikling i de næste mange århundreder.

Runcimans fortælling er fængslende læsning, der spiller på alle de følelsesmæssige tangenter. Han er en dygtig fortæller, der gør historien nærværende med sit levende sprog. Der er ingen tvivl om, at han på sin vis beundrer Karl af Anjou; men han fokuserer primært på at pege på de faktorer, der undskylder sicilianernes oprør, og forklarer, hvorfor de følte behov for at gøre oprør. Derudover tillægger han dem motiver, der synes tvivlsomme – f.eks. at de skulle have en fælles følelse af nationalitet. Runciman fortsætter derfor den traditionelle fortælling om Karl, ligesom Kantorowicz fortsatte (og var med til at skabe) den om Frederik.

Karls ambitioner og de (for) store armbevægelser

På trods af Runcimans gennemgribende negative vurdering af Karl, er det tydeligt, at han alligevel beundrer ham eller i hvert fald fremhæver nogle positive træk ved ham. For Runciman er Karl

karakteriseret af at være en dygtig kriger, med stor militær og politisk magt.²¹⁸ Den militære magt udmøntes i hans forskellige sejre i bl.a. de berømte slag Benevento og Tagliacozzo.

I modsætning til Karl skriver Runciman om Frederik: ”He [Frederick] might be Emperor and King of Germany, Burgundy, Sicily and Jerusalem; but his high titles had far too little physical power to support them.”²¹⁹ Frederik havde masser af smukke titler, han kunne smykke sig med; men i samtiden var det ligegyldigt, når han ikke havde hverken politisk magt eller voldsparathed, så han kunne få tvunget sin vilje igennem med magt – i modsætning til Karl, der sagtens kunne få gennemtruffet sin vilje.

Hos Runciman er økonomisk magt tit også lig med militær magt. Dette betød bl.a. for Karl, at af økonomiske årsager skulle han hurtigst muligt få afsluttet den væbnede konflikt med Manfred. Når man var i krig, skulle man foruden at betale lejesoldater også sørge for materiel og proviantering til sine soldater. De adelige riddere, der var højt på strå i det sociale og politiske hierarki, skulle Karl også kunne begave med forskellige len og landområder, som hurtigt blev en bekostelig affære.²²⁰ Ligesom Dunbabin beskriver Runciman Karl som indehaver af stor militær magt: Men hvor Runciman gør det for at understrege, at han manglede kulturel kapital i modsætning til Hohenstaufferne, gør Dunbabin det for at revidere det gængse narrativ om Karl.

Karls militære magt blev for alvor udfordret både i 1270erne, da genoveserne og Karl var i væbnet konflikt,²²¹ men også i 1282, da sicilianerne gjorde oprør på Sicilien. Ifølge Runciman skulle den byzantinske kejser Mikael 8. Palaiologos have sendt penge til de sicilianske baroner, der var utilfredse med Karls regering af kongeriget. Oprøret forhindrede bl.a. Karls invasion af Konstantinopel, som Mikael længe havde frygtet.²²² I forbindelse med oprøret invaderede Peter 3. af Aragonien Sicilien for at komme sicilianerne til undsætning og installere sin kone, Manfreds datter, Constance, på tronen som den sidste Hohenstaufen. Peters flådeadmiral, Roger af Luria, var en langt bedre sømand end nogen af Karls admiraler, og derfor havde Peter her større militær magt end Karl.²²³

Karl var også i besiddelse af stor politisk magt, da han f.eks. blev konge i Albanien og dermed en magtfaktor i Balkanområdet.²²⁴ Karls ambitioner betød, at kun en genetablering af Det

²¹⁸ Runciman: s. 124

²¹⁹ Ibid. s. 18

²²⁰ Ibid. s. 86-86, 90

²²¹ Ibid. s. 168

²²² Ibid. s. 245

²²³ Ibid. s. 250

²²⁴ Ibid. s. 146-147

latinske Kejserrige i Konstantinopel ville være tilfredsstillende for ham:²²⁵ ”At the opening of the year 1282 Charles, King of Sicily, Jerusalem and Albania, Count of Provence, Forcalquier, Anjou and Maine, regent of Achaea, overlord of Tunis and senator of Rome, was without a doubt **the greatest potentate in Europe.**”²²⁶

Ifølge Runciman skulle Karl have været optaget af invasionen af Konstantinopel i hele sin regeringstid efter 1267, kun afbrudt af ubelejlige intermezzi fra bl.a. pavedømmets side, når Gregor 9. genoptog forhandlingen om at forene den latinske og den østlige kirke.²²⁷ På trods af Karls store politiske magt, var pavedømmets ideologiske magt større. Dette ses f.eks. i den aftale, som Karl og pave Urban 4. (levede 1195-1264, regerede 1261-1264) lavede forinden Karls overtagelse af titlen som konge af Sicilien. Klausulerne var klart til pavedømmets fordel, og til dette skriver Runciman: ”That Charles of Anjou should have accepted such terms showed the measure of his ambition.”²²⁸ Pavens ideologiske magt dominerede Karls politiske magt og hans ambitioner, alt sammen for at Karl kunne blive en vigtigere politisk spiller i Europa, skriver Runciman. Samtidig gør han også opmærksom på, at Karls religiøsitet og fromhed var oprigtig – det vender vi tilbage til.

At det religiøse overhoveds ideologiske magt var større end den sekulære herskers politiske magt, endte også med at gøre sig gældende for den byzantinske kejser Mikael 8. Han ønskede en forening af kirkerne, fordi det ville forhindre europæiske herskeres invasioner, men han tog ikke højde for folket og patriarkens religiøse overbevisning. De teologiske spørgsmål, der i sin tid havde splittet den kristne kirke, gjorde sig stadig gældende. Et af kravene fra pavens side var også, at patriarken i Konstantinopel skulle acceptere pavens overherredømme, men dette ønskede de græske kristne ikke.²²⁹

Karl som Goliat og sicilianerne som David

Ifølge Runciman spændte Karls store ambitioner ben for ham selv: Han både undervurderede sine fjender og var dermed arrogant, men han glemte også de nationalistiske følelser, som sicilianerne var kendetegnede af. Det vender vi tilbage til. Fortællingen om Karl hos Runciman er i høj grad også historien om David og Goliat. Lige så er det en typisk nemesisfortælling: Karl havde for store ambitioner og drømte for stort, derfor måtte det jo ende galt. Selvom Runciman skriver flere steder om Karls økonomiske, politiske og især militære magt, syner det at han kun gør det, for at understrege, hvor stor og mægtig en fjende Karl var. Dermed understreger han også, hvor

²²⁵ Ibid. s. 136

²²⁶ Ibid. s. 201 (min fremhævnning)

²²⁷ Ibid. s. 138, 149

²²⁸ Ibid. s. 70

²²⁹ Ibid. s. 193-194

imponerende det var af både det fattige rige Catalonien og den skræmte byzantinske kejser at få væltet Karl.²³⁰ Den sicilianske Vesper er hos Runciman *the underdog*, den undertippede, der besejrer den store og mægtige hersker, der tror, han er sikker på magtens tinder: "It is the story of a brilliant prince whose arrogance was his undoing. [...] It is the story of the brave, secretive people of Sicily rising against alien domination."²³¹

Ambitionerne lægges Karl til last og fordi han gabte over for meget, hvis man skal tro Runciman, blev han straffet af bl.a. sicilianerne: "For twenty years Charles of Anjou had dominated the Mediterranean stage. He had shown himself to be one of the great statesmen of his time. [...] But he died a failure. [...] **He failed as a man.**"²³² Det er en hård udmelding, at Karl fejlede som mand. Desuden er det ikke klart, hvad Runciman præcis mener med denne udtalelse.

Fordi Karl partout skulle være pavedømmets forsvarer, blev han straffet.²³³ At Karl ikke skulle være så skruppelløs som en mand, som Machiavelli skulle have beundret, lægges ham også til last af Runciman. Han var ligefrem *for* tilbageholdende i den henseende, fordi han brugte sin fromhed til at fremme sine egne ambitioner²³⁴ – den fromhed, som Runciman alligevel kalder oprigtig.²³⁵ "His piety was in its way genuine, but it chiefly took the form of a belief that he was the chosen instrument of God."²³⁶ Karls religiøsitet var oprigtig, men kun når det var belejligt for ham – sådan lyder det hos Runciman. Det er endnu en selvmodsigelse. Hvis hans religiøsitet udmøntes i, at han ville være kirkens forsvarer mod Hohenstaufferne, synes det svært at følge Runcimans argument for, at det skulle være en dårlig ting. Det kan tænkes, at det måske er et udtryk for nutidens overbevisning om, at vold ikke er et legitimt middel at bruge for at få sin vilje som hersker og dermed et udtryk for Runcimans presentism. Lige gyldig hvilken form for ambition Karl udviste eller tillægges af Runciman, bliver det en negativ ting i fortællingen om ham.

På trods af denne fromhed og religiøsitet, som Karl skulle have været i besiddelse af, kaldes han flere steder for brutal, ufølsom, kold, umenneskelig, ubarmhjertig og nådesløs.²³⁷ Der er ingen tvivl om, at Karl var voldsparat i Runcimans fortælling om ham. Men i forbindelse med sejren ved Benevento over Manfred var Karl ekstraordinært barmhjertig overfor Manfreds støtter, hvis ejendom og land han end ikke konfiskerede. Samtidig var han tilbageholdende, da han skulle

²³⁰ Ibid. s. 256

²³¹ Ibid. s. xii

²³² Ibid. s. 255 (min fremhævning)

²³³ Ibid. s. 285

²³⁴ Ibid. s. 255

²³⁵ Ibid. s. 283

²³⁶ Ibid. s. 72

²³⁷ Ibid. s. 98, 114-115, 125, 256

belønne sine franske undersåtter, der havde hjulpet ham i krigen mod Manfred; Karl ville ikke give dem len fra kongeriget Sicilien, da det kunne fremmedgøre hans nye undersåtter over for ham. Selvom dette er beundringsværdigt hos Karl, er det stadig ikke godt nok til Runciman, der i stedet mener, at Karls italienske befolkning ikke var taknemmelig overfor ham, og at han ikke var en populær konge, da han manglede Hohenstaufernes karisma.²³⁸ På trods af dette beskrives Karl som værende karismatisk af Runciman i forbindelse med hans udnævnelse til senator i Rom, som han var blevet valgt til af de romerske borgere; dette var egentlig forbudt Karl i aftalen med pavedømmet for at forhindre ham i at få cementeret sin magt i Italien, men pavedømmet tillod ham det alligevel for at bevare freden imellem dem. Her er et sjældent øjeblik, hvor Karls politiske magt dominerede pavedømmets ideologiske og politiske magt. Karl vandt flere støtter i Italien, og dette skulle være pga. "[...] [the] vigour of his personality [...]."²³⁹ Igen skriver Runciman andre steder, at Karl var vidt beundret, men ikke elsket – m.a.o. manglede han karisma.²⁴⁰ Peter 3. af Aragonien nævnes ligesom Hohenstauferne som værende i besiddelse af karisma i modsætning til Karl.²⁴¹ I forbindelse med Peter er det interessant, at han ikke kaldes en fremmed hersker, selvom han utvivlsomt var lige så "fremmed" en hersker som Karl; derimod understreges det af Runciman, at sicilianerne bl.a. gjorde oprør mod Karl, fordi han var fremmed.²⁴²

En anden vigtig og interessant grund til Karls undergang ifølge Runciman, er hans overbevisning om, at han som franskmand var af en særlig race: "They [the French] began to see themselves as a master-race. [...] This pride of race and position led him into two grave errors, one of foreign politics and one of home politics."²⁴³ De to fejl, som Karl skulle have begået, var ift. udenrigspolitik at fokusere for meget på invasionen af Konstantinopel og indenrigspolitisk, at han negligerede sine sicilianske undersåtter.

Sicilianernes fælles nationalistiske identitet

Generelt har Runciman nogle tanker om race og nationalitet, der går igen i fortællingen om Den sicilianske Vesper og Karl af Anjou. Foruden at Karl følte sig overlegen pga. sin race som franskmand og dermed begik fejl i sin politik, skulle sicilianernes idé om race også have indflydelse på deres beslutning om at gøre oprør. Karl skulle også kun have stølet på franskmænd, netop pga. vigtigheden af race til at skabe en følelse af nationalitet. Karl var bevidst om nationalitetsfølelser,

²³⁸ Ibid. s. 97

²³⁹ Ibid. s. 85

²⁴⁰ Ibid. s. 256

²⁴¹ Ibid. s. 260

²⁴² Ibid. s. xii, 212

²⁴³ Ibid. s. 283

men han undervurderede sicilianernes nationalisme.²⁴⁴ Dette skulle han ifølge Runciman have gjort, fordi sicilianerne ikke rent racemæssigt var et homogent folk; og Runciman mener, at man derfor ikke automatisk tænker, at et folk kan have en fælles identitetsfølelse, da denne typisk er baseret på, at man er af den samme "race". Men i sicilianernes tilfælde skete det alligevel, bl.a. fordi de var et så stolt folk, mener Runciman.²⁴⁵ Der er flere tankevækkende ting, som Runciman skriver om denne idé om race. En af dem er, at Den sicilianske Vesper ligefrem er et eksempel på, hvor lidt race spiller ind i nationalitetsfølelsen – folket var nemlig forenet i deres had til den fremmede hersker: "He [Charles] may well have thought that a people of such diverse blood would never come together sufficiently closely to threaten his power for long. But in fact misfortunes, grievances and aims of the whole island brought the islanders into union. It gives a striking example of how little national feeling depends upon the purity of race."²⁴⁶ Her er det interessant at påpege at Runciman skriver forholdsvis kort tid efter Anden Verdenskrig, og at denne udlægning af racens manglende betydning for homogenitet blandt befolkningen måske kan læses som et argument imod den nazistiske racepolitik. Dog skal det også nævnes, at hverken tankerne om race, social hygiejne eller antisemitisme var særegen for Tyskland;²⁴⁷ derfor kan Runcimans argument også læses som et generelt opgør med forestillingen om racehygiejne o.l. Det er i direkte modsætning til Kantorowicz' forestillinger om det tyske folks identitet gennem race som et romersk folk. Her er det også tydeligt, at forfatterne er et produkt af deres samtid i forbindelse med, hvad de vælger at fokusere på i deres biografier.

Runciman får igen understreget narrativet om Den sicilianske Vesper, som han gerne vil skabe: Nemlig den om David og Goliath, hvor Karl er den stærke, og sicilianerne og alle deres allierede nærmest mirakuløst får væltet ham, som man også kan kalde en traditionel nemesisfortælling. Dette er et eksempel på Runcimans presentism – både idéen om race, nationalitetsfølelser i 1200-tallet, og at Karl skulle straffes for at være for ambitiøs og for arrogant. Runciman tillægger sicilianerne ædle nationalistiske motiver, når det, de har gjort oprør mod, højst sandsynligt har været de høje skatter, som især Dunbabin har gjort opmærksom på.²⁴⁸ Uanset grunden til oprøret var det formodentlig ikke en følelse af national identitet. På trods af at Runciman påpeger, at Amari beskrev Den sicilianske Vesper som det sicilianske folks krav på demokrati og et oprør mod fremmede magter for at få sicilianerne i hans samtid til at smide de

²⁴⁴ Ibid. s. 284

²⁴⁵ Ibid. s. 15

²⁴⁶ Ibid. s. 285

²⁴⁷ Sørensen: s. 149

²⁴⁸ Dunbabin 1998: s. 102

franske bourboner på porten, genfortæller Runciman dele af denne fortælling om det sicilianske folk. Oprøret tillægges også stor betydning i senere historieskrivning hos Runciman: “The massacre was one of those events in history which altered the fate of nations and of world-wide institutions.”²⁴⁹ Det er altid nemt at være bagklog og tillokkende at forklare begivenheder som værende uundgåelige – men som bekendt er historien aldrig givet på forhånd.

Abulafia har i et memoir om Runciman også skrevet, at hans bog om Den sicilianske Vesper er blevet en klassiker, bl.a. fordi Runciman har narrativet i centrum, i modsætning til f.eks. Dunbabin.²⁵⁰ De dybereliggende strukturer i historien er ikke det, han beskæftiger sig med, men derimod den gode fortælling. Selvom bogen er en god historie, skriver Abulafia om den: ”Runciman’s image of a seething mass of sullen, vengeful Sicilians, finally able to settle the score after centuries of invasion and over-government, seems to more recent scholars a caricature [...]”²⁵¹

Pavedømmets mange fejltagelser

I tråd med at tillægge Den sicilianske Vesper stor vigtighed for den senere politiske udvikling i Middelhavspolitik, beskriver Runciman også oprøret som grunden til, at det hildebrandske pavedømme, som det havde set ud hidtil, gik til grunde. Ifølge Runciman skulle pavedømmets magt over de sekulære prinser og konger have lidt så stor overlast efter oprøret, fordi de ikke kunne indrømme den graverende fejl, de havde begået ved at støtte Karl, der viste sig at være en helt igennem brutal, umenneskelig hersker og tyran.²⁵² Runciman påpeger, at bl.a. pavedømmets konflikt med Frederik er starten på krisen for dem, der i sidste ende må flytte deres sæde til Avignon.

Grunden til at pavedømmet havde brug for Karl af Anjou var bl.a., at det i egenskab af trossamfund og paven som religiøst overhoved ikke var voldsparate. Til det måtte de have sekulære prinser og herskere til at hjælpe sig,²⁵³ som Kantorowicz også påpegede. Derfor bad de Karl af Anjou om hjælp med Hohenstaufferne. Igennem ham udmøntede deres ideologiske magt sig i militær magt: “However many of the faithful might accept its [the Papacy’s] transcendental claims, it still needed [...] the sanction of physical force to ensure that its decrees were obeyed and the taxes and tithes that it demanded were paid.”²⁵⁴

²⁴⁹ Runciman: s. xii

²⁵⁰ Abulafia 2000a: s. 99

²⁵¹ Ibid. 2000d: s. 12

²⁵² Runciman: s. 286

²⁵³ Ibid. s. 18, 287

²⁵⁴ Ibid. s. 280

I den forbindelse understreger Runciman en interessant pointe ift. karismabegrebet. Pavedømmet som institution var langt mindre afhængig af dets leders personlige karisma end f.eks. kejserriget var: "Its [the Empire's] constitution and its organization were formless and insufficiently defined. The Papacy had been buttressed by generations of Church lawyers and thinkers. It was carefully organized to reach throughout Christendom."²⁵⁵ Denne institutionaliserede karisma er også et udtryk for pavedømmets traditionelle legitimering af autoritet gennem flere århundreders ens traditioner, strukturer og organiseringer. Her ser vi, hvordan Karls autoritet som konge legitimeres traditionelt gennem pavedømmet og ikke hans eget kongehus, der har siddet længe på tronen, som man som konge typisk blev legitimeret.

Ifølge Runciman er der ingen tvivl om, at Karls religiøsitet og fromhed var oprigtig og helhjertet, og at han ikke kunne trodse pavedømmets ønsker. Det var ikke kun deres politiske aftale, der gjorde at han fulgte pavedømmets ønsker, det gjorde pavedømmets ideologiske magt og Karls egen religiøsitet også. På trods af opbakningen fra pavedømmet og andre vigtige politiske spillere i middelalderens Europa faldt Karl fra magtens tinder, skriver Runciman: "He failed through his own **insensitivity** and his lack of understanding of the peoples with whom he had to deal."²⁵⁶ Karl havde kun øje for egne ambitioner og undervurderede sine fjender, men også dem, han havde nærmest, nemlig sine undersåtter. Det synes ifølge Runciman, at Karl fik det, han havde fortjent pga. han havde for store ambitioner.

Delkonklusion

Historien om Karl og det sicilianske folk og deres oprør er en klassisk historie om David og Goliat. Karl fik som fortjent, fordi han havde for store armbevægelser og blev offer for nemesis, efter han havde begået hybris. Derudover spiller idéen om race og nationalitet ind i fortællingen om Karl og sicilianerne hos Runciman. Han er en del af sin samtid og hans narrativ om Karl har visse nationalistiske perspektiver og er farvet af at han har det stærke og meningsfyldte narrativ i centrum. Den bratte ende, som Karls politiske karriere fik, karakteriseres hos Runciman indirekte som *turn of Fortune's wheel* – Karl var heldig, men pludselig løb han tør for held. På trods af dette beskriver Runciman ham også som værende i besiddelse af stor militær og politisk magt.

Ifølge Runciman ville pavedømmet ikke indrømme, at det begik en fejl ved at blive ved med at bakke Karl op som dets forsvarer, på trods af hans undersåtters beklagelser over ham – i hvert

²⁵⁵ Ibid. s. 21

²⁵⁶ Ibid. s. 283 (min fremhævnning)

fald dem, der boede på øen Sicilien. Karl spændte ben for sig selv ved at være for ambitiøs, ved at undervurdere sine fjender og sine undersåtters nationalistiske tendenser.

Peter Herde

Peter Herdes *Karl I. von Anjou* blev udgivet i 1979 og har lige siden haft ry af at være en sober udlægning af Karls opstigning til den politiske scene i Syditalien og Middelhavsområdet, men en nærlæsning af bogen tegner et lidt anderledes billede. Herde er ikke farvet på samme måde som f.eks. Kantorowicz, men der er flere ting der gør, at fremstillingen af Karl og til tider også Frederik 2. og hans arvinger kommer til at fremstå som de traditionelt har i historieforskningen.

Herde følger Karl fra fødslen og ender bogen med en epilog om slutningen på krigen, der blev udløst af Den sicilianske Vesper i 1282. Hans primære fokus er Karls magtpolitiske og militære ambitioner og sejre og knap så meget på f.eks. kulturen under hans styre i kongeriget Sicilien – hvilket som førnævnt har været tradition indenfor historieforskningen om Karl.

Herde behandler enkelte steder Frederik 2., men typisk ikke for hans egen skyld, men derimod som en direkte eller indirekte sammenligning med Karl. For eksempel byggede Karl af Anjous lovgivning i kongeriget Sicilien på Frederik 2.s, men Karl optimerede lovgivningen og administrationen af riget ved at anvende almen lov fra Syditalien og Frankrig i kombination med normerne fra romersk og kanonisk lov i højere grad, end Frederik 2. gjorde.²⁵⁷ Inden konflikten mellem Frederik 2. og pavedømmet havde Frederik selv revideret lovgivning og administration af kongeriget, der ifølge Herde var "[...] naturrechtlich-vernuftsmässig begründet."²⁵⁸ Både Frederik og Karl videreudviklede lovgivningen, men ifølge Herde var det Karl, der her reformerede både lovgivning og administration.²⁵⁹ Her kan vi se at Karls legitimering af autoritet i høj grad er den legale. Hans legitimering er også den traditionelle, da han er konge af Sicilien, men denne traditionelle legitimering af autoritet bygger ikke på et krav på tronen fra Karls slægt i generationer, som det traditionelt gør i forbindelse med monarkiet, men kommer derimod fra kirkens traditionelle autoritet, som Karl som siciliansk konge også nyder godt af som pavedømmets forsvarer mod Hohenstaufferne.

Frederik var også arvtager af Roger Guiscard's riges symbiose af muslimske, kristen-germanske og græske kulturer – hvilket kan læses implicit, som at Frederik ikke var så unik i sin tolerance af f.eks. andre religioner end kristendom: Men her vil jeg nøjes med at påpege, at det også var almindeligt under Frederik's forgænger med flere forskellige kulturelle elementer ved hoffet og i

²⁵⁷ Herde: s. 75

²⁵⁸ Ibid. s. 19

²⁵⁹ Ibid. s. 14

riget.²⁶⁰ Her er det fristende at hoppe i fælden og selv holde på, at Frederik ikke var exceptionel, ligesom Abulafia gør det.

Et sted der indeholder en interessant sammenligning af Frederik og Karls slægter, er Herdes udlægning af kulturens plads og udvikling i kongeriget Sicilien under begge slægters styre: ”Dennoch vereinfachte sich das künstlerische Gepräge des Regno unter den Angiovinen;²⁶¹ die Züge der staufischen Mischkultur traten zurück.”²⁶² Frederik er her indehaver af stor kulturel kapital og ideologisk magt i modsætning til Karl. Ideologisk magt i den forstand, at Frederik og hans slægt kendetegnes af kunsten, hvorimod den ideologiske magt, som Karl er i besiddelse af, stammer fra pævedømmet og kirken.

Karl, Ludvig 9. den Hellige og religiøst bigotteri

Karl og Frederik sammenlignes ikke så ofte eksplicit, som Karl og Ludvig gør. Ludvig 9., Karls bror og den franske konge, blev kanoniseret i 1297 og hans narrativ har lige siden været karakteriseret af, at han var exceptionelt from. Det har Karl også været, men fortællingen om hans religiøsitet blegner typisk, når han sættes op mod sin bror i forskningen.

Herde beskylder ligefrem Karl for bigotteri – og bemærker paradoksalt nok andetsteds, at det beskyldes Karl uretfærdigvis tit for i historieskrivningen. I sammenligningen med Ludvig, da Herde kort redegør for deres forskellige bevæggrunde for at drage af sted på korstog mod Tunis i 1270, beskrives Ludvig som ”[...] den frommen französischen König [...]” og Karl som ”[...] seinen weniger frommen Bruder [...]”.²⁶³ Ludvigs grunde til at drage af sted er kun ”ædle”, og der stilles ikke spørgsmålstejn ved hans religiøsitet. Karl skulle være draget på korstog pga. sit ønske om at få mere symbolsk magt i Bourdieus forstand og for at ekspandere sit rige.²⁶⁴ Karls religiøsitets oprigtighed sættes der spørgsmålstejn ved flere gange; f.eks. da Peter af Aragonien og Karl har aftalt at afslutte krigen, der udsprang af Den sicilianske Vesper, med en tvekamp. Den endte med, at Peter først erklærede sig for vinder og at Karl efterfølgende dukkede op, efter Peter var taget af sted igen, og også erklærede sig selv for vinder. Herde skriver i den sammenhæng, at det er uvist, hvorvidt Karl tog tvekampen alvorlig: “Zwar gab es in der zeitgenössischen Epik Beispiele derartiger Fürstenzweikämpfe, doch lässt die **etwas bigotte Religiosität Karls** von vornherein Zweifel an der Ernsthaftigkeit seiner Einlassung aufkommen, die durch die Komödie,

²⁶⁰ Ibid. s. 14, 19

²⁶¹ Angevinerne er Anjouslægten

²⁶² Ibid. s. 81-82

²⁶³ Ibid. s. 86

²⁶⁴ Ibid. s. 83

die sich dann abspielte, bestätigt werden.“²⁶⁵ Komедien, som Herde nævner her, er den førnævnte situationen, hvor Karl og Peter ikke mødte op samtidig og erklærede sig selv for vindere. I modsætning til dette bemærkes det af Herde, at Karls bevæggrunde for at drage på korstog i 1254 med Ludvig måske kan tænkes at have været oprigtige religiøse følelser: ”Trotz der gespannten Lage in der Provence willigte Karl ein, am Kreuzzug teilzunehmen; **religiöse Gefühle mögen dabei ebenso eine Rolle gespielt haben** wie der Wunsch, auf militärischem Gebiet Erfahrung zu sammeln und sich in den Augen der lateinischen Christenheit zu profilieren.“²⁶⁶ Samtidig beskriver Herde, hvordan Karl blegner i sammenligning med Ludvig: ”Verinnerlicht wie sein ältester Bruder, König Ludwig IX., hat er [Karl] keine der empfangenen religiösen Impulse.“²⁶⁷ Det nævnes også, at Joinville, en fransk historieskriver, der skrev en biografi om Ludvig, beskrev en scene, der var typisk for Karls karakter; nemlig at under korstoget i 1254 med Ludvig og deres anden bror, Robert, døde denne bror: Karakteristisk for Karl, i hvert fald ifølge Herde, spillede han terninger og var ligeglad, hvorimod Ludvig var dybt chokeret over tabet af broren Robert.²⁶⁸

Karl beskrives som havende ambitiøse “bagtanker“ med sine planer – en beskrivelse, der tit går igen, når det kommer til beskrivelsen af Karls ambitioner og hans religiøsitet, der bemærkes at gå hånd i hånd – og hvilket næsten synes at være for heldigt. Denne beskrivelse af Karl, som andre historikere også har fremmet, bemærker Herde også, og som førnævnt nævner han interessant nok selv, at Karl tit er blevet beskyldt for religiøst bigotteri, især i sammenligningen med Ludvig: ”In subjektiver Ehrlichkeit verbanden sich bei ihm persönliche Religiosität, die ihm manchmal den Vorwurf der Bigotterie einbrachte [...]“.²⁶⁹ Herde er dermed bevidst om problematikken, men viderefører selv denne fremstilling af Karl. Dette er i modsætning til f.eks. Dunbabin, der gør opmærksom på at Karl erobrede det sicilianske kongerige for pavedømmet med store økonomiske udgifter i sidste ende.²⁷⁰

Til sammenligning med Herdes narrativ om Karls religiøsitet nævnes også Mikael 8. Palaiologos’ ønske om at forene den græske og latinske kirke. Herde skriver, at det for Mikael udelukkende var et spørgsmål om at stoppe Karls invasion af Byzantium. Hvis de to kirker blev forenet, kunne Karl ikke retfærdiggøre sin invasion som et korstog, og dermed ville pavedømmets støtte falde bort. Herde fremstiller Mikael's ønske om forening som et rent politisk træk og derfor

²⁶⁵ Ibid. s. 106 (min fremhævning)

²⁶⁶ Ibid. s. 30 (min fremhævning)

²⁶⁷ Ibid. s. 26

²⁶⁸ Ibid. s. 31

²⁶⁹ Ibid. s. 112

²⁷⁰ Dunbabin 1998: s. 227

forekom foreningen kun overfladisk accepteret i Byzantium for siden hen helt at blive forkastet. At Mikael's religiøsitet her lyder, som om den kun eksisterer, når det er belejligt, lægges ham ikke til last på samme måde som Karls "belejlige" religiøsitet.²⁷¹

Denne fremstilling af Karl og Ludvig som modsætninger ift. religiøsitet, gør at Karls ideologiske magt er betydeligt mindre end Ludvigs. Dog fremhæves især Karls militære og politiske magt af Herde. Han kaldes ambitiøs og tillægges et ønske om at øge sin magt, men disse beskrivelser har negative konnotationer. I sammenligningen med Ludvigs religiøsitet er Karls religiøsitet ikke god nok – men Karls ambitioner beskrives som for store og at han spændte ben for sig selv. Magt og aggression er to andre ord, der også går hånd i hånd i beskrivelsen af Karl. Et andet ord, som Herde anvender ofte om Karl eller hans folk, er grusom. Det vender vi tilbage til.

Her er det også interessant at nævne at Herde skriver, at Karls strategiske militærplan for slaget mod Conradin ved Tagliacozzo var baseret på *ratio* og ikke en idé om, at gud ville udøve en form for retfærdighed på slagmarken og stå den bi, som havde ret: "Der ganze Schlachtplan war auf rationalem Kalkül aufgebaut; von der im Mittelalter verbreiteten Auffassung der Schlacht als Gottesurteil und dem damit verbundenen Ritual (Einigung auf den Kampfplatz u. ä.) ist nichts zu finden."²⁷² Hvordan Herde er kommet frem til denne konklusion, er svær at svare på, da han ikke redegør for eventuelle kilder, som kunne indeholde denne information. Til diskussion af Herdes konklusion vil jeg fremhæve et brev fra Karl af Anjou til pave Clemens 4. fra d. 23. august 1268 omhandlende slaget ved Tagliacozzo, hvori Karl flere steder påberåber sig gud og Jesus' hjælp i kampen mod Conradin og bl.a. kalder sig en del af den kristne hær: "I, however, confiding in divine protection and the aid of your prayers, called upon Christ's name to help me and charged into them quickly and manfully."²⁷³ Hvorvidt denne fremstilling af Karls religiøsitet af Herde som kun at blive "anvendt", når det var belejligt, er retfærdig eller ej, er umuligt at svare på, men det er klart, at Karl selv har ønsket at fremstille sig som en kristen hersker med gud i ryggen. Krigen mod Conradin blev da også fremstillet som et korstog.²⁷⁴

Grusomhed, magt og Karls ambitiøse planer

Karls ambitiøse planer medførte også grusomhed, der ifølge Herde skyldtes frygten for oprør: "Seine oft grausame Machtpolitik began erst eigentlich nach der Übernahme des Regno, als seine

²⁷¹ Herde: s. 89

²⁷² Ibid. s. 60

²⁷³ "Charles of Anjou on the Battle of Tagliacozzo", oversat af Gilsdorf s. 136, se bilag 5

²⁷⁴ Herde: s. 57

Macht immer wieder von Aufständen bedroht war.“²⁷⁵ Dette læses indirekte som en undskyldning for Karls ”grusomme magtpolitik“. Grusom er et negativt ladet ord, og at Karl slog diverse oprør i sit rige ned med vold, var ikke specielt for samtiden. Her praktiserer Herde presentism, hvor Karl tillægges nutidens værdier.

Herdes beskrivelse af, at Den sicilianske Vesper brød ud og stoppede Karls ekspansionsplaner mod Byzantium, lyder, som at Karl formåede at spænde ben for sig selv med sine ambitioner om et middelhavsrige og genetablering af det latinske kejserdømme i Byzantium. Denne politik kaldes også aggressiv²⁷⁶ og Karl beskrives som havende ”Machtgelüst“:²⁷⁷ ”Denn inzwischen hatten sich in den Kontakten zwischen Byzans, Aragon under der antiangiovinischen Opposition in Sizilien Entwicklungen angebahnt, die das Ende aller hochfahrenden Pläne des Anjou von einem Grossreich im östlichen Mittelmeerraum bedeuteten.“²⁷⁸ Så snart Karl havde stabiliseret sin magt i kongeriget Sicilien, som han bl.a. konsoliderede ved at henrette Conradin,²⁷⁹ blev det tydeligt, at han havde større planer, end at forblive konge af Sicilien, ifølge Herde.²⁸⁰

Karls administration af samt måden, hvorpå han vandt kongeriget Sicilien, blev også kaldt hensynsløs af bl.a. pave Clemens 4. og Karl blev senere beskyldt for at være en tyran.²⁸¹ Ifølge Herde sørgede Karls brutalitet for at støde selv de pavetro guelfere, som f.eks. kronikøren Salimbene, fra sig og vakte antipati mod franskmændene.²⁸² Dette fører os tilbage til Herdes brug af ordet grusom, som han oftest bruger til beskrivelsen af Karls henrettelse af Conradin. Ligesom Herdes bemærkning om, at historieskrivningen oftest har beskyldt Karl for bigotteri ift. hans religiøsitet og selv går i fælden, gør Herde det ligeså ift. Conradin: Han skriver, at tyske historieskrivere sidenhen har haft svært ved at tilgive Karl, at han henrettede den unge Conradin – samtidig beskriver han det som grusomt: ”Bereits an den folgenden Tagen übte Karl **grausame Rache**: mehrere Große von den gefangenen Anhängern Konradins wurden zum Tode verurteilt und hingerichtet, darunter Thomas von Aquino.“²⁸³ Karls henrettelse af Conradin beskrives også, som at Karl manglede ridderlig etik,²⁸⁴ at han efterfølgende forfulgte Conradins tilhængere med

²⁷⁵ Ibid. s. 112

²⁷⁶ Ibid. s. 94, 98

²⁷⁷ Ibid. s. 102

²⁷⁸ Ibid. s. 98

²⁷⁹ Ibid. s. 63

²⁸⁰ Ibid. s. 50

²⁸¹ Ibid. s. 44, 50, 66, 90

²⁸² Ibid. s. 96, 113

²⁸³ Ibid. s. 62 (min fremhævnings)

²⁸⁴ Ibid. s. 64

grusomhed, og at henrettelsen og Karls undertrykkende styre (*drückenden Herrschaft des Anjou*) vendte selv guelferne mod ham.²⁸⁵

Samtidig er Herde bevidst om, at henrettelsen af Conradin blev lagt Karl til last: "Die grausamem politischem Kalkül entsprungene Hinrichtung des letzten Staufers hat sich auf Jahrhunderte in das Gedächtnis der Deutschen und Italiener eingeprägt."²⁸⁶ Han skriver videre som førnævnt, at de tyske historikere ikke kunne tilgive Karl henrettelsen.²⁸⁷ Paradoksalt nok er Herde bevidst om denne problematik i forskningen, men beskriver alligevel Karl og henrettelsen af Conradin som grusomme, der er et udtryk for presentism. Hvorvidt det var grusomt eller ej, er ikke historikerens opgave at bestemme, men derimod at afdække, f.eks. hvordan det er blevet opfattet i samtiden.

Herdes positive udlægning af Karl

Nogle af de positive ting, som Karl tillægges, er f.eks. en sammenligning med Karl den Store, der typisk beskrives positivt i historieskrivningen. Herde skriver også, at Karl i starten af sin politiske karriere var omgærdet af en form for mytisk tiltrækningskraft ligesom sin navnebroder, Karl den Store,²⁸⁸ m.a.o. karisma. Karl tillægges andre værdier, som f.eks. at være en dygtig bygherre, der sørgede for at Napoli fik flere nye gotiske bygninger – en stilart fra Frankrig, som Herde bemærker, blev introduceret til kongeriget og implementeret organisk i arkitekturen, dvs. uden tvang.²⁸⁹

Karls militære magt var betragtelig og fremhæves flere gange. Det lykkedes for ham at lave en fredsaftale med khalif al-Mustansir af Tunesien ved korstoget i 1270. Al-Mustansir var presset pga. Karls militære evner og måtte derfor opgive modstanden og betale afgifter til ham – her udmøntes Karls militære magt i økonomisk magt.²⁹⁰ Karls politiske magt var også stor, da han f.eks. blev konge af Jerusalem, efter han havde købt titlen af Maria af Antioch.²⁹¹ Men ifølge Herde var Karls økonomiske magt ikke ligeså velkonsolideret og hans forsøg på øget økonomisk magt røg i vasken pga. hans planer om at udvide riget mod Byzantium. Men Karl sørgede f.eks. for at standardisere farver og vægte til handel i kongeriget og han udbyggede infrastrukturen på land og styrkede ekspansionen af fragt af varer til vands.²⁹²

²⁸⁵ Ibid. s. 66, 105

²⁸⁶ Ibid. s. 65

²⁸⁷ Ibid. s. 114

²⁸⁸ Ibid. s. 25, 61, 112. Karl den Store er også kendt under navnet Charlemagne.

²⁸⁹ Ibid. s. 82

²⁹⁰ Ibid. s. 87

²⁹¹ Ibid. s. 90

²⁹² Ibid. s. 80

Men ifølge Herde var Karls ønske om øget økonomisk magt også en af grundene til folkets utilfredshed med hans rige, da skattetrykket var for højt: ”Der Steuerdruck wurde ein wesentlicher Stein des Anstoßes an der angiovinischen Herrschaft; er schuf auch demographische Probleme, da es zu einer Flucht der Landbevölkerung in die Gebiete des kirchlichen Grundbesitzes kam, auf denen der Steuerdruck nicht lastete.“²⁹³ Dette medførte starten på opdelingen af Italien, som vi kender det i dag, i et rigt nord og et fattigt syd, *la questione meridionale*, som ifølge Herde begyndte under Karl af Anjou.²⁹⁴

Karl og Den sicilianske Vesper

Dette bringer os til Den sicilianske Vesper, hvis beskrivelse i Herdes bog kan læses, som at Karl misbrugte det, som Bourdieu kalder symbolsk vold, der hos Karl udmøntedes i skatteopkrævning – hans undersåtter endte med at få nok og gjorde oprør.

Det mest interessante i forbindelse med beskrivelsen af Vesperen, er, at den sammenlignes med ild. Først beskrives hvordan folkevreden, *Volkswut*, blev for meget påskemandag marts 1282. Her er det interessant, at vreden er kollektiv og af folket: “Wie ein **Lauffeuer** verbreitete sich jetzt der Ruf «Tod den Franzosen» über die ganze Insel.”²⁹⁵ “Ganz unterdrückt wurden diese Aufstände nie; sie schwelten fort, bis mit der Sizilischen Vesper **das große Feuer** ausbrach.“²⁹⁶ Oprøret sammenlignes også med en eksplosion.²⁹⁷ Ilden er her metafor for noget, der ikke kan stoppes; som en løbeild, *Lauffeuer*, spreder den sig til hele øen Sicilien. Som læser får man indtryk af, at dette *måtte* ske, det var uundgåeligt og uigenkaldeligt – hvorvidt det er sandt, er straks sværere at afgøre som historiker. Hvorvidt den diskussion bærer frugt, er også straks en anden sag.

Ifølge Herde gjorde sicilianerne oprør bl.a. fordi Karl var en fremmed hersker – dette nævner han flere gange.²⁹⁸ Det fremmede herredømme startede, ligesom *la questione meridionale*, under Karl: ”Nahezu 600 Jahre **Fremdherrschaft** hatte das Land seit dem Regierungsantritt Karls I. von Anjou über sich ergehen lassen müssen [...]“.²⁹⁹ Herdes beskrivelse af Den sicilianske Vesper ligner Amaris til forveksling, da en af bevæggrundene for sicilianernes oprør skulle have været *Frühformen nationalen Bewusstseins*, dvs. en tidlig national bevidsthed.³⁰⁰ Ifølge Amari skulle Den

²⁹³ Ibid. s. 77

²⁹⁴ Ibid. s. 80-81

²⁹⁵ Ibid. s. 99 (min fremhævnings)

²⁹⁶ Ibid. s. 67 (min fremhævnings)

²⁹⁷ Ibid. s. 104

²⁹⁸ Ibid. s. 21, 112

²⁹⁹ Ibid. s. 23 (min fremhævnings)

³⁰⁰ Ibid. s. 99-100 – se bilag 9, a

sicilianske Vesper have været resultatet af folkets tørst efter demokrati.³⁰¹ Begge forklaringer synes at tillægge folket nogle bevæggrunde, de formodentlig ikke har haft – eller som i hvert fald er farvet af nutidige værdier. Her ligner Herdes fortælling også Runcimans fortælling om sicilianerne, der var forenet gennem deres had til Karl og var af nationalistisk sindelag, på trods af at de ikke var et homogent folk.³⁰²

Ligeså beskrives Karl af Anjou og hans arvinger som værende omgærdet af en fransk *Frühform eines Nationalbewußtseins*, dvs. også en tidlig national bevidsthed. Kampen mellem Karl af Anjou og Frederiks arvinger skulle også have haft bl.a. et nationalistisk præg,³⁰³ hvilket jeg vil påpege er at forklare konflikten monokausalt. Uanset om Karl har følt sig som en fremmed hersker eller ej for de sicilianske undersåtter, er det sikkert, at de først ønskede at blive et paveligt len under pavedømmets beskyttelse og ledelse.³⁰⁴ At de vendte sig mod Peter af Aragonien og bad ham om hjælp, virker paradoksalt, hvis de ville af med Karl af Anjou, fordi han var en fremmed konge; derfor giver det mest mening, at sicilianerne ønskede at paven blev lensherre. Dette blev ikke muligt for sicilianerne, da den mest franskvenlige pave ifølge Herde, Martin 4., sad på pavestolen og ikke ønskede at hjælpe sicilianerne.³⁰⁵ Denne tidlige nationalbevidsthed, som Herde tillægger sicilianerne, læses som et forsøg på at forklare oprøret mod Karl. Men det virker højst usandsynligt, at dette skulle være tilfældet. Herde bemærker også selv, at man ikke kan forklare Den sicilianske Vesper monokausalt,³⁰⁶ men at beskrive sicilianerne som værende bevidste om national bevidsthed i 1200-tallet, er en stærkt romantiseret udlægning af sicilianernes motivation for at gøre oprør. Her ligner hans forklaring af Den sicilianske Vesper Runcimans idé om sicilianernes nationalitetsfølelser og Kantorowicz' tanker om tyskernes nationalisme.

Delkonklusion

Slutteligt vil jeg igen understrege at Herde er bevidst om, at Karl i tysk historiografi ikke er blevet tilgivet sin henrettelse af Conradin, selvom Herde selv lægger Karl det til last, samt at en sammenligning af Karl og Ludvigs religiøsitet har gjort, at Karl er kommet til kort og er blevet beskyldt for bigotteri ift. religion, hvorefter Herde selv indirekte beskylder Karl for bigotteri.

Herde påpeger forskningens fordomme overfor Karl, og hvor de højst sandsynligt stammer fra, men kommer til at reproducere nogle af dem selv. Herdes grunde til at ønske at revurdere

³⁰¹ Amari: bd. 1, s. ii-iii

³⁰² Runciman: s. 285

³⁰³ Herde: s. 61 – se bilag 9, b

³⁰⁴ Ibid. s. 99

³⁰⁵ Ibid. s. 103-104 – se bilag 9, c

³⁰⁶ Ibid. s. 103

narrativet om Karl virker til at være for at yde ham retfærdighed og ikke som et produkt af nationalistiske tendenser, men det lykkedes desværre ikke helt. Hans udlægning af Karls regeringstid og politiske virke er ikke ligeså farvet som f.eks. Kantorowicz' fortælling om Frederik 2., men at beskrive Herdes bog som en sober udlægning af begivenhedernes gang, er desværre at gøre ham mindre fordomsfuld end han egentlig er som historiker. Det er det vigtigt at understrege, at han, ligesom alle andre historikere, udvælger sit kildemateriale og vælger det narrativ, som han ønsker at udlægge om diverse personer og begivenheder.

David Abulafia

I denne del af opgaven vil jeg analysere diverse relevante artikler, bidrag til udgivelser og bøger af David Abulafia, som beskæftiger sig med Karl af Anjou og Frederik 2. Abulafia er som førnævnt en britisk historiker, der arbejder med Europas middelalderhistorie. Abulafia er ikke bleg for at uddele kritik, som også er velargumenteret, men ved en nærlæsning af hans værker vil jeg vove at påstå, at han også er farvet og lider under presentism. Abulafia har gjort en dyd ud af at pille narrativet om Frederik 2. fra hinanden, bl.a. ved at kritisere samtlige fortællinger om ham i bogen *Frederick II*. Abulafia tager især udgangspunkt i den mytiske fremstilling af Frederik 2., som Kantorowicz er primus motor bag, og miskrediterer den. Samtidig har Abulafia analyseret sig frem til, at Karl af Anjous dårlige ry er uretfærdigt og ikke velbegrundet: Det har ikke hold i virkeligheden, når man går i dybden med Karls politiske virke som konge af Sicilien.

Det er relevant at understrege hvilken rolle Frederik også er blevet tildelt traditionelt i den italienske forskning i forbindelse med f.eks. den litterære udvikling, som Dante senere blev en del af; her vurderes Frederiks rolle og hof som værende vigtig og stik modsat af, hvad Abulafia analyserer sig frem til.³⁰⁷

Til sidst vil jeg her nævne, at Abulafia har påfaldende mange gentagelser af næsten identiske sætninger; f.eks. nævnes statuen af Karl, der er lavet af Arnolfo di Cambio og som står i Rom,³⁰⁸ omkring fire gange med næsten den nøjagtigt samme beskrivelse – det vender jeg tilbage til.

Voldsparathed og brutalitet som fortælling

Abulafia skriver, at en middelalderhersker måtte være voldsparat, hvis han ville opretholde sin autoritet som konge i sit rige. I de to forskellige fortællinger om Karl og Frederik understreger Abulafia, at de begge var voldsparate og ikke veg bort fra at anvende magt. Abulafia kalder vold

³⁰⁷ Delle Donne: s. 11-15

³⁰⁸ Se bilag 10

sekulære metoder³⁰⁹ og beskriver, at end ikke pavedømmet veg bort fra at anvende dem.³¹⁰ Her beskrives det også, at Frederik 2. "[...] was to be the butt of political crusades and of the **licensed violence** of the papacy."³¹¹ Det politiske korstog er her pavedømmets korstog mod kristne herskere, der ikke indordnede sig og respekterede pavedømmets autoritet. Ligeså instruerede pavedømmet deres kristne frontfigur, Karl af Anjou, til at 'eliminere' den Hohenstaufiske slægt, og her understreger Abulafia også Karls voldsparathed: "[...] if that meant physical elimination, Charles was not one to shrink from such an act. So in October, 1268, the sixteen-year-old adventurer Conradin was led to the block [...]."³¹²

I forbindelse med foreningen af den latinske og den græske kirke, der blev forhandlet på plads af pave Gregor 9. og den byzantinske kejser, Mikael 8. Palaiologos, mente Karl og andre europæiske herskere, at pavens autoritet kun ville blive anerkendt oprigtigt i Det byzantinske Rige, hvis de blev tvunget til det gennem magt og vold.³¹³ Ifølge Abulafia var det måske pga. Karls religiøse overbevisning, at han ville føre korstog mod Konstantinopel for at tvinge dem til at anerkende pavens autoritet: "Perhaps indeed he was an ardent 'athlete of Christ', striving for the reunion of the churches according to the only formular he believed could possibly succeed: armed conquest."³¹⁴ Det var givet, at man anvendte vold som middelalderhersker, skriver Abulafia, som f.eks. ses i beskrivelsen af afstraffelsen af byen Sora, der havde gjort oprør mod Frederik: "A ruler who did not know how to punish treachery was not worthy of his crown; a ruler who did not know how to practice mercy, on other occasions, was also hardly worthy."³¹⁵ Det var et politisk træk, som Frederik foretog sig ved at straffe byen, som han gjorde.

Både Frederik og Karl beskrives flere steder som værende brutale, men samtidig var det forventet af dem pga. deres samtid. Dog lægges disse brutale handlinger dem sommetider til last, hvorimod de andre gange undskyldes af Abulafia. For eksempel nævner han i forbindelse med konflikten mellem guelfere og ghibellinere, som Frederik og Ezzelino, Frederiks svigersøn, begge var en del af, at de straffede deres fjender ved at hugge deres hænder af og efterlade dem til deres egen skæbne i et fængsel. Abulafia sår tvivl om denne fortælling om Frederik for derefter at understrege, at selv hvis den er sand, var guelferne, Frederiks modstandere, ikke bedre ved deres

³⁰⁹ Abulafia 1988: 211

³¹⁰ Ibid. s. 381-382

³¹¹ Ibid. s. 99 (min fremhævnning)

³¹² Ibid. s. 422

³¹³ Ibid. s. 423

³¹⁴ Ibid. 1982: s. 41

³¹⁵ Ibid. 1988: s. 199

egne fanger.³¹⁶ Frederiks brutalitet nævnes andre steder som værende pavedømmets propagandistiske fortællinger om ham.³¹⁷ Her er volden både overdrevet pga. Frederiks fjenders ønske om at ødelægge hans gode ry og rygte og kun, hvad man kan forvente af en mand af middelalderen, som Frederik med al tydelighed var, i hvert fald ifølge Abulafia. Men andre steder beskrives Frederiks handlinger som brutale, og her er det ikke undskyldt eller givet, fordi han skulle have været et produkt af sin samtid.³¹⁸

Den samme fortælling forefindes om Karl i forbindelse med brutalitet og voldsparathed. På den ene side er det forventet af en middelalderkonge, at han ikke er bleg for at bruge vold i cementeringen af sin magt og autoritet,³¹⁹ på den anden side kaldes Karls henrettelse af Conradin for brutal.³²⁰ I den forbindelse kaldes den retssag, som Karl holdt imod Conradin før henrettelsen, både for en skueproces: "Conradin's execution, after a show trial, brutally sealed Charles's success."³²¹ – men den kaldes også for Karls ønske om at etablere sin autoritet som siciliansk konge gennem legalitet på et juridisk grundlag, Webers legitimering af autoritet gennem *ratio*.³²²

Det virker paradoksalt at gøre en dyd ud af at beskrive voldsparathed i middelalderen hos herskerne som værende helt almindelig, for samtidig at kalde både Frederik og Karl for brutale, når de anvendte deres voldsparathed, som det var forventeligt. Dette er en del af presentism, hvor Abulafia bemærker, at man i dag ville beskrive denne vold som brutal, hvorefter han selv gør det. Abulafias beskrivelse af Karls henrettelse af Conradin som brutal, mens han samtidig flere steder påpeger, at Karls ry i historiografien traditionelt har været alt for negativt, ligner den problematik, vi så hos Herde. Der identificeres et problem i historiografien og forskningen af den pågældende historiker, hvorefter de selv forstærker traditionen og gør sig til en del af den.

Abulafias fortælling om Frederik som brutal bidrager til hans overordnede mål om at etablere en ny fortælling forskellig fra den traditionelle, nemlig at han var en mand af sin tid, en middelalderhersker: "Frederick was truly a man of the twelfth and thirteenth centuries [...]."³²³ Samtidig ønsker han at skabe en ny fortælling om Karl, selvom han som førnævnt oftest kommer til at cementere den dominerende fortælling om ham i stedet for at etablere en ny.

³¹⁶ Ibid. s. 398

³¹⁷ Ibid. s. 301, 312

³¹⁸ Ibid. 1988: s. 85, 145-146; 2000a: s. 216

³¹⁹ Ibid. 1988: s. 422

³²⁰ Ibid. 1997: s. 81; 1999b: s. 508; 2000a: s. 98

³²¹ Ibid. 1997: s. 61

³²² Ibid. 1988: s. 422

³²³ Ibid. s. 163

Karl og Frederiks religiøsitet og fremstillingen af dem som kristne konger

I forbindelse med etableringen af den nye fortælling om Frederik i stedet for den, der generelt har domineret historieforskningen, understreger Abulafia, at Frederik var en kristen konge, ligesom alle andre prinser, fyrster og konger i hans samtid.³²⁴ Fortællingen om Frederik har bl.a. været, at han var en sultan i forklædning, fordi han havde flere konflikter med pævedømmet, og måske endda praktiserede islam i al hemmelighed.³²⁵ Men i den forbindelse skriver Abulafia, at Frederik var en kristen konge, der var overbevist om, at hans autoritet som konge kom fra gud, og at han f.eks. gik på kompromis rent politisk for at komme pævedømmet i møde og afslutte sin ekskommunikation: ”The emperor had already shown an unexpected degree of political masochism, accepting humiliating terms in return for peace.”³²⁶ Derudover var Frederiks regeringstid oftest præget af harmoni imellem ham og pævedømmet, og det er derfor misvisende, at konflikterne, der engang imellem blussede op imellem dem, har fået lov til at præge fortællingen om Frederik mest, skriver Abulafia.³²⁷

Frederiks legitimering af autoritet er grundlæggende traditionel og ikke karismatisk, hvis man følger Abulafias argumenter (dog er det værd at bemærke, at hans ”samling” af Tyskland under sig som tysk konge skulle have været bemærkelsesværdig³²⁸). Her kan vi også konkludere, at Frederiks ideologiske magt i forbindelse med hans opfattelse af sig selv som en kristen konge er langt større, end den, han normalt tillægges. Derudover er hans politiske magt ikke lige så stor som pævedømmets, da han indgik kompromiser med dem. Her overtrumfede pævedømmets ideologiske magt også Frederiks. Dette ligner Dunbabins fortælling om Karls relation til pævedømmet, hvis ideologiske magt overtrumfede Karls politiske magt f.eks. i forbindelse med hans ønske om at genetablere Det latinske Kejserrige.³²⁹

Denne kategorisering af Frederiks religiøsitet som enhver anden middelalderherskers er i tråd med den fortælling, jeg opridsede tidligere, hvor han også anvendte vold som middel til at få etableret magt og autoritet. Dette bidrager til Abulafias nye fortælling om Frederik, hvor han ikke kategoriseres som en tidlig renæssancehersker, som han traditionelt er blevet det i forskningen, men derimod som en middelalderkonge med ”middelalderlige” tendenser – bl.a. voldsparathed. Til

³²⁴ Ibid. s. 200-201

³²⁵ Ibid. s. 23

³²⁶ Ibid. s. 371-372

³²⁷ Ibid. s. 436-437

³²⁸ Ibid. s. 121

³²⁹ Dunbabin 1998: s. 142

sammenligning skriver Kantorowicz om Frederik, at han bragte fred til sine undersåtter vha. sværdet, ligesom Dunbabin skriver det om Karl; dog er det hos Kantorowicz en positiv egenskab.³³⁰

I Abulafias fortælling om Karl genfinder vi nogle af de samme temaer som hos f.eks. Herde; hans religiøsitet sammenlignes bl.a. med Ludvigs,³³¹ og han beskrives som kirkens forsvarer.³³² Fortællingen om Karls religiøsitet antager forskellige former og størrelser, da han både beskrives som værende drevet af sin religiøsitet: "[...] that he was guided in his actions, at least from 1264, by a sense of deep religious devotion cannot be denied."³³³ – mens han også beskrives som havende en pragmatisk tilgang til religiøsitet: "He was known for his piety, but he expressed it in a more pragmatic way than his brother, whose obsessive demonstrations of devotion often shocked contemporaries [...]."³³⁴ "Perhaps he simply did not share his brother Louis' passionate loathing for Jews, [...] his piety was of a quite different style to that of the future saint."³³⁵ Disse citater afspejler en anden af Abulafias fortællinger om Karls religiøsitet, nemlig at han har den mest "fornuftige" tilgang til religion, som man måske vil foretrække i dag i vor del af verden, hvor "traditionel" religion ikke fylder så meget i det offentlige rum. Til sammenligning er Runciman også bevidst om Karls religiøsitet og bemærker, at den var oprigtig, men kun når den belejligvis faldt sammen med Karls egne planer. Dette kan Runciman ikke udtale sig om, men derimod kun om, hvorvidt Karl blev opfattet som værende religiøs og from i sin samtid.

Karl fik sin autoritet som siciliansk konge legitimeret via pavedømmets ideologiske magt.³³⁶ Hans legitimering var traditionel gennem pavedømmets autoritet, da hans slægt ikke havde siddet på tronen i flere generationer, som man typisk gør i forbindelse med legitimering af monarkiet gennem traditionel autoritet. Her påpeger Abulafia en vigtig forskel på Karl og Frederik: "She [Dunbabin] shows that he [Charles] was well aware of the difference between himself, as a king recognising papal suzerainty, and the imperial authority Frederick II could claim, whether or not that authority actually extended into the Regno." Både Karl og Frederik var kristne konger og ønskede at fremstilles sådan, men Karl anerkendte, at pavedømmet havde den højeste autoritet ift. ham, i modsætning til Frederik.³³⁷

³³⁰ Kantorowicz: s. 421

³³¹ Abulafia 1982: s. 41

³³² Ibid. 2004: s. 212

³³³ Ibid. 1988: s. 415

³³⁴ Ibid. 1999b: s. 508; til sammenligning beskrives Frederiks religiøsitet også som pragmatisk ift. Ludvigs – Abulafia 2000b: s. 213

³³⁵ Ibid. 2000a: s. 113-114

³³⁶ Ibid. 1982: s. 38; ibid. 1999b: s. 499

³³⁷ Ibid. 1988: s. 211; ibid. 2000a: s. 109

Frederiks fortælling som regent af et multikulturelt rige punkteret

En anden vigtig del af den typiske fortælling om Frederik, er, at han var regent i et multikulturelt rige i kongeriget Sicilien, der havde jøder og muslimer ansat ved hoffet; han var en foregangsmand mht. kultur og religion og en kulturens mand, en tidlig renæssancekonge, med en stor kulturel kapital.³³⁸ ”Frederick II has acquired a powerful reputation as a cultural leader, which has been accepted very uncritically.”³³⁹ Denne fortælling har været den dominerende i historiografien, grundlagt af bl.a. Kantorowicz, som Abulafia forsøger at gøre op med.

Frederik var kulturel, skriver Abulafia, men uanset hvad Frederik tilskrives, slår Abulafia det hen. For eksempel beskrives et af Frederiks egne digte således: ”It is not a bad poem; but it is not at all original.”³⁴⁰ Det er ikke imponerende, at Frederik selv har skrevet digte, for selve temaet, der er adskillelsesmotiv, er ifølge Abulafia helt almindeligt. Ligeså negligeres den latinske poesis udvikling, som typisk tilskrives Frederiks hof: “The poetry of Frederick’s court – whatever its influence on subsequent generations of poets in Tuscany – must thus be seen as profoundly conservative.”³⁴¹ Abulafia skriver også, at de digtere og poeter som Dante, der udsprang af den litterære tradition, ikke var sicilianske og især kom fra Norditalien – m.a.o. kan Frederiks hof ikke tilskrives udviklingen i latinsk og italiensk poesi, som han bliver det i bl.a. den italienske historieskrivning.³⁴² Endnu et eksempel er ift. Frederiks sprogkundskaber; han er kendt i forskningen for at kunne seks forskellige sprog, men dette modsiger Abulafia også og skriver f.eks., at Frederik ikke var specielt dygtig til græsk.³⁴³

Frederik har også ry af at have været exceptionelt tolerant ift. religion, hvilket også skulle have været årsag til hans konflikter med pavedømmet. Men ifølge Abulafia er denne opfattelse af Frederiks tolerance stærkt overdrevet i historieforskningen: “[...] Frederick’s approach to Judaism and Islam was in fact quite conservative, part of an established western tradition of toleration (rather than tolerance) [...]”³⁴⁴ Frederik ønskede, ligesom flertallet af middelalderens herskere, at få konverteret sine muslimske undersåtter til kristendommen.³⁴⁵ Desuden deporterede han den muslimske befolkning fra Sicilien til Lucera i Apulien; en handling, der heller ikke var ualmindelig

³³⁸ Ibid. 1997: s. 15-16

³³⁹ Ibid. s. 22

³⁴⁰ Ibid. 1988: s. 277

³⁴¹ Ibid. s. 279

³⁴² Ibid. s. 271-272

³⁴³ Ibid. s. 252-253

³⁴⁴ Ibid. 2000b: s. 213; se også ibid. 1988: s. 1, 148

³⁴⁵ Ibid. 2000b: s. 215, 218 – samtidig skriver han i *Frederick II*, at Frederik ikke ønskede at omvende sine muslimske undersåtter til kristendommen: s. 147

på den tid.³⁴⁶ Den muslimske garnisonsby, som Lucera udviklede sig til efter deportationerne, har haft ry af at være et af Frederiks yndlingssteder at opholde sig: Men dette slår Abulafia også hen, da Frederiks deportation af muslimerne undertrykkede dem: ”Though Lucera became a favourite palace of Frederick, his establishment of a Saracen colony there was hardly the act of a ’baptised sultan’; it was a repressive act, part of a long tradition of population transfers in the Mediterranean world.”³⁴⁷

Netop fordi Frederik var en kristen kejser og gerne ville fremstå således, behandlede han muslimer og jøder som andre samtidige herskere: ”It is thus hardly surprising that his treatment of Jews and Muslims was guided by traditional papal practice and recommendations [...]”³⁴⁸ Selvom Abulafia understreger, at Frederik ikke var så tolerant overfor jøder og muslimer, som han traditionelt beskrives som, er der dog nogle steder, hvor han alligevel var anderledes end sine andre samtidige konger og fyrster. Her nævnes f.eks. at efter beskyldninger fra pavedømmet mod jøderne om, at sidstnævnte skulle dræbe kristne spædbørn, undersøgte Frederik sagen rationelt ifølge Abulafia, og fandt, at beskyldningerne ikke passede.³⁴⁹ I den sammenhæng fremhæves det også af Abulafia, at Frederiks dyberegående forståelse for islam, der var usædvanlig for tiden, både forundrede de muslimske herskere, som han var i kontakt med, og gjorde ham i stand til at lave fredsaftalen med Sultan al-Kamil efter korstoget i 1229, der bl.a. overdrog Jerusalem, Nazareth og Betlehem til det kristne kongerige Jerusalem. Her ligner hans fortælling den samme, som Kantorowicz skaber om Frederiks fredsaftale, om end Kantorowicz beskriver Frederiks diplomatiske evner som værende exceptionelle. I modsætning til dette skriver Abulafia, at det ikke var usædvanligt for de korsfarende middelalderherskere at lave fredsaftaler med de muslimske herskere i Det hellige Land.³⁵⁰

Tolerancen, som Frederiks kongerige og hof skulle have været kendetegnet af, er et moderne fænomen og tolkning, mener Abulafia.³⁵¹ Ligeså er den del af fortællingen om Frederik, at muslimske og jødiske lærde skulle have haft deres gang ved hans hof. Der var enkelte ikke-kristne lærde ved hoffet, der dog blev domineret af de kristne lærde.³⁵² Hoffet sammenlignes flere gange med Frederiks normanniske forgængere samt hoffet i Castilien, som Frederiks hof ifølge Abulafia

³⁴⁶ Ibid. 2000b: s. 216-217

³⁴⁷ Ibid. 1999b: s. 502

³⁴⁸ Ibid. 2000b: s. 221

³⁴⁹ Ibid. s. 219-220

³⁵⁰ Ibid. 1988: s. 171; ibid. 2000b: s. 220

³⁵¹ Ibid. 1988: s. 144

³⁵² Ibid. s. 48; 1997: s. 22

var kulturelt afhængigt af³⁵³ – Frederik kunne heller ikke måle sig med kongerne før ham: ”This travelling court was not and could not be a match for Roger [Guiscard] II’s magnificent capital city of Palermo.”³⁵⁴

Abulafia understreger gang på gang, at Frederik har fået et ry af at være exceptionelt kulturel af en middelalderkonge at være, som han ikke har fortjent.³⁵⁵ ”The *stupor mundi*, the precocious Renaissance prince, the rationalist and sceptic: this was the figure historians wanted to see, and they seemed to find ample confirmation in the tales of contemporary writers [...]”³⁵⁶ Med andre ord beskylder Abulafia andre historikere for at praktisere presentism: De har ledt efter en, der kunne udfylde rollen som en renæssancekonge i middelalderen – en mand før sin tid. Frederik har fået ry af at have større kulturel kapital og ideologisk magt, end han egentlig havde. Men Abulafia reproducerer en smule af fortællingen om Frederik, som han prøver at dekonstruere: “Relatively speaking, yes, he was **extraordinarily tolerant, but not according to modern canons of equal treatment before the law**, and in the mind, of people of all religions [...]”³⁵⁷ I det foregående citat beskylder Abulafia andre historikere for at tilskrive Frederik moderne værdier for derefter selv at vurdere Frederik i dette citat ud fra moderne standarder ift. at man er lige for loven. Frederik *var* tolerant af en middelalderhersker at være, skriver Abulafia – men som de foregående gange negligeres udsagnet, i dette tilfælde ved ikke at kunne leve op til vores moderne standarder – her sammenlignes Frederik med nutidens værdier og dette er et udtryk for presentism.

For Abulafia er Frederik en hersker, der frem for alt har dynastiske tendenser, ligesom andre herskere i samtiden. Dette understreger han og lægger Frederik det til last; i denne sammenhæng bliver det en negativ ting, at Frederik prioriterede politikken, der skulle sikre hans riger til sønnerne og den hohenstaufiske slægt – men hvorfor? Måske fordi ordet middelalder tit repræsenterer noget negativt og renæssance noget positivt. At prioritere sine efterkommeres arv er måske for kedeligt og konservativt for Abulafia. Det synes for ham at tegne til, at Frederik ikke både kunne være patron for kulturlivet og have en dynastisk politik ift. at sikre sine efterkommere: Derfor kan Frederik ikke bibeholde sit positive ry hos Abulafia.³⁵⁸

³⁵³ Ibid. 1988: s. 252, 439

³⁵⁴ Ibid. s. 253, 255, 257

³⁵⁵ Ibid. s. 247, 254

³⁵⁶ Ibid. s. 251

³⁵⁷ Ibid. s. 437 (min fremhævning)

³⁵⁸ Ibid. s. 246-247, 436; 1999b: s. 506

Abulafia har flere eksempler på historikernes presentism i behandlingen af Frederik. Her fremhæver han f.eks. Frederiks love, der blev kaldt *Liber Augustalis*,³⁵⁹ der har fået ry af at være mere universelle love, end hvad Abulafia mener, man kan påstå. De er blevet læst som en romanisering af kongeriget Sicilien, men Abulafia mener, at historikerne igen har ledt efter beviser på dette og har fundet dem, fordi de har ønsket det, ligesom de ønskede at tildele Frederik en rolle som den første renæssancehersker – og man finder, hvad man leder efter, skriver han.³⁶⁰ Han nævner også mønterne, som Frederik fik slået, der portrætterede ham som romersk kejser.³⁶¹ Dette har bidraget til den traditionelle fortælling, at Frederik var en renæssancekonge; men at han ønskede at blive set som romersk kejser, er ikke det samme som, at han fik ”romaniseret” sit rige: “Nor should one confuse the enunciation of a programme of government with its enforcement; just as political manifestos of the twentieth century are rich in unfulfilled, even unrealistic, promises, the Capua Gate, the *augustalis* coins and the introduction to the law-book of 1231 could not make Roman autocracy a reality.”³⁶² Her søgte Frederik at legitimere sin autoritet traditionelt ved at trække tråde tilbage til de romerske kejsere.

Abulafia skriver samtidig, at mønternes lige ikke blev slået i Vesteuropa før 1500-tallet. Her synes han igen at modsige sig selv, når det kommer til, hvorvidt Frederik var exceptionel ift. sine samtidige. Der er dog et sted, hvor Abulafia tilskriver Frederik noget, som fortællingen om ham især kendetegnes af: Frederik skrev bogen *De Arte Venandi cum Avibus – Kunsten at jage med fugle*, der omhandler falkejagt og er bemærkelsesværdig, bl.a. fordi den tydeligt var influeret af arabiske videnskabsmænd:³⁶³ “[...] *De arte* must be seen as a considerable intellectual and scientific achievement.”³⁶⁴ Bogen er noget for sig, men her påpeger Abulafia også, at historikerne typisk har ladet fortællingen om Frederik være kendetegnet af, at han var en realist, især ift. til politik, fordi han var det ift. videnskab. Men dette er også en overfortolkning, skriver Abulafia.³⁶⁵

Karls gode ry og rygte forsøgt genetableret

Abulafia prøver at pille fortællingen om Frederik fra hinanden for at genskabe den med nye elementer; det samme gør sig gældende i forbindelse med hans analyse af Karls politiske virke. Ligesom Herde identificerer Abulafia den uretfærdige behandling af Karl, for derefter i sidste ende

³⁵⁹ Den Augustæiske bog (The Augustan Book)

³⁶⁰ Abulafia 1988: s. 203

³⁶¹ Se bilag 7

³⁶² Abulafia 1988: 438-439

³⁶³ Ibid. 2000b: s. 221

³⁶⁴ Ibid. 1988: s. 268

³⁶⁵ Ibid.

at skabe dele af den samme fortælling om ham igen. En del af fortællingen om Karl og grunden til, at han er blevet en prominent figur fra middelalderen, er Den sicilianske Vesper. Abulafia skaber en fortælling om Karl ved bl.a. at kigge på grundene til, at Vesperen brød ud. De fleste grunde gendriver han ved at sige, at det ikke var anderledes under Frederik. Her påpeger Abulafia f.eks. beskatningen, som Karl er blevet beskyldt for at have sat alt for højt og udnytte sin økonomiske magt. Men, skriver Abulafia, var den ikke højere end under Frederiks regering af riget.³⁶⁶

En anden mulig grund til oprøret er administrationen af riget. Den har ry af at være exceptionelt hård under Karl, men igen skriver Abulafia, at den ikke var hårdere end under Frederik: "Once again it is clear that the Vespers were not simply a revolt against the French, but a rebellion directed at a whole tradition of tight-fisted government, going back to at least to the years when an embattled Frederick II charges his administrators with the maximization of his income from the *Regno*."³⁶⁷ Begge herskere havde udnyttet deres økonomiske magt i forbindelse med skatteindkrævninger af befolkningen på Sicilien. I den forbindelse påpeger Abulafia også, at grunden til den hårde administration skal findes hos dem, der inddrev skatter og administrerede lovene lokalt: Folk fra Amalfikysten. De blev dog også brugt til administrationen under Frederik.³⁶⁸ Ifølge Abulafia har begge konger også udnyttet deres politiske magt og symbolske vold og haft for hård administration af riget.

Disse gendrivelser af argumenterne, der typisk fremhæves for at forklare, hvorfor sicilianerne gjorde oprør mod Karl, er med til at flytte "skylden" for oprøret fra Karl til Frederik. Abulafia konkluderer, at man gjorde oprør mod selve administrationen og ikke specifikt mod Karl. Det, der er interessant at fremhæve i den sammenhæng, er bl.a., at Abulafia understreger flere steder, at oprørernes første krav ikke var at komme under Peter 3. af Aragoniens styre, men derimod at blive en bystat med selvstyre under pavedømmet, ligesom man gjorde det i Norditalien.³⁶⁹ Ifølge Abulafia var man paradoksalt nok alligevel glad for at få kronet Peter 3. som siciliansk konge i Palermo i 1282, som en sidste udvej, da man ikke kunne få selvstyre. Selvom han har skrevet, at man gjorde oprør mod måden, hvorpå riget blev styret, beskattet og administreret, som Karl videreførte efter Frederik, bliver Peter alligevel tillagt en form for ædlere motiver, end Karl: Han ønskede at genindsætte en Hohenstaufen på tronen, nemlig sin kone Constance, der var datter af Frederiks illegitime søn Manfred. I den sammenhæng skriver Abulafia, at Peter intet ønske havde

³⁶⁶ Ibid. 1997: s. 74; ibid. 1999a: s. 128; ibid. 1999b: s. 516; ibid. 2000a: s. 96

³⁶⁷ Ibid. 1999a: s. 128; ibid. 1997: s. 79

³⁶⁸ Ibid. 1988: s. 421

³⁶⁹ Ibid. 1999b: s. 514; ibid. 2000a: s. 107

om at gøre kongeriget Sicilien til sit: “As King Peter well understood, 1282 saw not an Aragonese conquest of Sicily, but a Hohenstaufen restoration.”³⁷⁰ Dette læses som en modsætning til Karl, der altid i historiografien er blevet beskyldt for at ”franskgøre” riget ved at indføre f.eks. franske skikke ved hoffet og fransk arkitektur og insistere på, at fransk skulle være *lingua franca* – hvorvidt dette passer eller ej, er historikerne uenige om.

En anden interessant detalje er, at Abulafia afviser idéen om at sicilianerne skulle have udviklet en form for nationalitetsfølelse og derfor gjorde oprør mod den ”fremmede” hersker, nemlig franskmanden Karl. Samtidig skriver han, at Karl altid blev anset for at være en fremmed og udefrakommende hersker. Hvorfor blev Peter 3. ikke anset for at være fremmed? Fordi han lod konen, Manfreds datter Constance, styre riget, da han måtte tage sig af andre presserende sager: ”His aim was to ensure that once again a Hohenstaufen should sit on the throne of Sicily; when he returned to Catalonia in 1285 to defend his patrimony against the French crusaders, he left his wife behind as his regent, indicating with clarity that Sicily had now been returned to its **rightful owner**.”³⁷¹ Men Abulafia har også skrevet, at man gjorde oprør mod administrationen af riget og ikke specifikt Karl. Med andre ord gjorde man lige så meget oprør mod det hohenstaufiske styre – hvorfor er det så positivt, at Peter lader sin hohenstaufiske kone sidde på tronen? Det samme paradoks ses hos Runciman i forbindelse med Peter 3.s kroning. Han kaldes ikke en fremmed hersker og sicilianerne foretrak ham som konge, selvom de ifølge Runciman gjorde oprør mod Karl, bl.a. fordi han var en fremmed konge.³⁷²

Slutteligt vil jeg påpege, at Abulafia har den næsten ordret samme beskrivelse af den førnævnte statue af Karl, som Arnolfo di Cambio har lavet. Abulafia skriver, at Karl i form af statuen har “[...] a stern, bleak expression which is perhaps intended to convey a sense of remote majesty rather than of remoteness of character, of difficulty of access to his feelings. Yet that too may be a feature of the real Charles.”³⁷³ I stedet for at fokusere på, at statuen er et udtryk for, hvordan Karl gerne ville fremstilles og portrætteres, prøver Abulafia at udlede ting om Karls karaktertræk ud fra statuen. Han har blik for, at Frederiks mønter, der portrætterer ham som romersk kejser, er udtryk for, hvordan han gerne vil opfattes, men samme klarsyn er ikke at finde i hans behandling af statuen af Karl. Jeg vil vove at påstå, at en fysisk fremstilling af Karl næppe kan fortælle noget om, hvorvidt han var i kontakt med sine følelser.

³⁷⁰ Ibid. 1997: s. 80

³⁷¹ Ibid. 1999b: s. 517 (min fremhævnings)

³⁷² Runciman. s. xii, 212

³⁷³ Abulafia. 1999a: s. 121 – Se til sammenligning uddrag af Abulafias andre tekster om statuen i bilag 11

Delkonklusion

Abulafia har blik for historikernes udfordring i forbindelse med presentism og tilbøjeligheden til at tillægge Frederik egenskaber, som han ikke havde og skabe en fortælling om ham, som ophøjer ham til noget, han muligvis ikke var – men han har for travlt med at pille fortællingen om Frederik fra hinanden – det ligner en form for skjult nationalisme, når han skriver op imod Kantorowicz og den fortælling om Frederik, som han har etableret samt den italienske historiografi. I modsætning til Kantorowicz har Abulafia ikke blik for en eventuel personlig karisma og vigtigheden af en herskers personlighed – dette emne overvejer Abulafia ikke i sin analyse.

Han begår samme fejl som Herde i sin analyse af Karls politiske virke, når han konstaterer, at Karl har fået et uretfærdigt dårligt rygte for derefter alligevel at understrege dele af fortællingen om ham. Abulafias narrativer stikker i forskellige retninger, og samtidig er han god til at påpege de fejl og mangler, der har været i andre historikers analyser igennem forskningen. I stedet for at have et konsistent blik for, at både Frederik og Karl har haft et ønske om at blive portrætteret på en bestemt måde, falder han selv i, da han f.eks. fortolker Cambios statue af Karl og om hvorvidt den kan fortælle os noget om Karls personlighed.

Jean Dunbabin

Jean Dunbabin er en britisk historiker, der har interesseret sig for middelalderhistorie i det meste af sin karriere. Hun har især fokuseret på at give et mere nuanceret billede af Karl af Anjou og har forsket i Anjoudynastiets indflydelse på udviklingen af Syditalien og deres kulturelle islæt i området. Dunbabin har bl.a. undersøgt, hvordan Karl som ny konge af Sicilien skulle skabe et narrativ om sig selv og en fremstilling med udgangspunkt i andet end traditionel legitimering af autoritet gennem slægten, som kongerne almindeligvis gjorde. Dog er det værd at bemærke, at f.eks. Abulafia mener, at Dunbabins biografi om Karl er kendetegnet af ”[...] a thematic life of Charles of Anjou with a strong French bias [...]”.³⁷⁴ Det vender vi tilbage til.

Da Dunbabin har arbejdet så kontinuerligt med Karl og hans slægt, er det uundgåeligt, at hun vil gentage sig selv; derfor kan man overordnet sige, at den del af hendes arbejde, der er interessant for mig i forbindelse med denne opgave, centrerer sig omkring politisk historie og Karls udvikling af bureaukrati, administration og lovgivning; beskyldningerne om, at han ønskede at forfranske kongeriget Sicilien; samt de gængse beskyldninger om, at hans kulturelle kapital blegnede ift. Hohenstaufernes. De traditionelle beskyldninger, som har været rettet mod Karl, gendriver Dunbabin; og dog – enkelte af dem forstærker hun, men spørger i stedet, i hvor høj grad

³⁷⁴ Abulafia 2000d: s. 12

at Karl f.eks. var en brutal hersker, hvor meget han ønskede at gøre kongeriget Sicilien til et rige med fransk islæt, samt hvor høje skatter han inddrev, som ifølge Dunbabin skulle være hovedårsagen til, at Den sicilianske Vesper brød ud.

Narrativet om Karl som en kriger

Der er flere steder, hvor Dunbabin skriver, at Karl i sin samtid først og fremmest var kendt som en dygtig hærfører – det var bl.a. en af grundene til, at han kunne vinde slagene ved Benevento mod Manfred og Tagliacozzo mod Conradin: "[...] whoever was responsible for introducing him to the military arts will have found a pupil of great potential."³⁷⁵ Hun beskriver beundrende Karl som både en dygtig hærfører og i stand til at tage imod råd fra sine militære rådgivere.³⁷⁶ Ligesom Frederik 2. hos Kantorowicz bringer Karl også fred med sit sværd – her skriver Dunbabin om Karl, at han gav sine sicilianske indbyggere *peace by force*, dvs. med voldsparathed.³⁷⁷ Når man vandt slag og herigennem havde stor militær magt, var man sikker på at have gud på sin side – det var en almindelig antagelse på den tid, at gud stod den bi, som havde ret i konflikten.³⁷⁸ At Karl vandt de to vigtige slag mod de hohenstaufiske arvtagere viste samtiden, at han i sandhed var kirkens mand, der havde gud på sin side.

Karl var bevidst om sit offentlige image som en dygtig kriger: "He was and remained first and foremost a soldier in his public persona."³⁷⁹ At Karl baserede så meget af sit image på fremstillingen af sig selv som en kriger betød også, at hans ry i samtiden led under, at der ikke var nogle militære sejre at vinde. Efter Den sicilianske Vesper og hans belejring af Messina, som han hurtigt måtte opgive, fordi byen fik hjælp udefra af Peter 3. af Aragonien, led Karls ry betragteligt under hans manglende demonstration af militær magt. Dette betød bl.a. for hans fremtidige arvinger, at de måtte basere deres narrativer om sig selv og regeringen af riget på noget andet end Karl: "He handed on to his successors no **military charisma** from his past successes."³⁸⁰ – ligeså vel som Karl ikke havde kunnet basere sin fortælling om sig selv som konge på et arveligt monarki, som andre europæiske herskere i samtiden gjorde det, dvs. Webers traditionelle legitimering af autoritet.

³⁷⁵ Dunbabin 1998: s. 11

³⁷⁶ Ibid. 2007: s. 30

³⁷⁷ Ibid. 1998: s. 85

³⁷⁸ Ibid. 2011: 263

³⁷⁹ Ibid. 1998: s. 202 - Jeg har valgt at analysere citatet ud fra en antagelse af, at den mest korrekte oversættelse af ordet *soldier* i denne kontekst er *kriger*.

³⁸⁰ Ibid. 2007: s. 31 (min fremhævelse)

Narrativet om Karl i datidens kultur var også overvejende som den dygtige kriger;³⁸¹ bl.a. i *Le roman de la Rose*, der er et fransk middelalderdigt af Guillaume de Lorris, portrætteres Karls militære magt og snilde også som politisk klogskab.³⁸² At være en dygtig soldat var beundringsværdigt og ikke kun kendetegnet af voldsparathed. Her skal vi dog huske på, at man så anderledes på vold dengang end vi gør typisk gør i dag.

Dunbabin beskriver, hvordan Karl var kendetegnet som soldaten og krigerkongen: "It was first and foremost as a warrior that the king of the Regno imposed himself on the imaginations of his contemporaries."³⁸³ Dette kom som førnævnt af hans militære sejre over Hohenstaufferne; men under den militære magts paraply finder vi også andre magtformer, der gør sig gældende i forbindelse med militære konflikter. Uanset hvor dygtig en kriger og hærfører Karl var, og uanset hvor stor hans stående hær var, var det for dyrt og besværligt ikke at anvende lejesoldater.³⁸⁴ Dette betyder også, at en del af Karls militære magt her var afhængig af hans økonomiske magt. Da Karl i løbet af den første del af sin regeringstid, da han bekriede Hohenstaufferne, bl.a. var blevet lovet tiende af pavedømmet fra de franske kirker i tre år,³⁸⁵ kan man her se at Karls økonomiske magt var afhængig af pavedømmets ideologiske magt.

Karls militære magt udmøntede sig også i karisma, som Karl kunne bruge til bl.a. at påvirke den franske adel, der var kommet med ham sydpå til Italien for at bekæmpe Hohenstaufferne.³⁸⁶ Efter Karl havde slået Manfred i slaget ved Benevento, ville de fleste franske og provencalske riddere gerne hjem; han havde svært ved at holde på den franske adel for at få dem til at bosætte sig i det sicilianske kongerige.³⁸⁷ Men pga. Karls militære magt og karisma, fik han dem til at blive i riget og ikke tage hjem til Frankrig.³⁸⁸ Dette var heldigt for Karl, da der ikke gik længe, før Conradin var på vej mod Sicilien for at tilbageerobre sin bedstefar Frederik 2.s sicilianske krone.

Samtidig gjorde Karls image som en succesfuld kriger, at unge mænd kom til ham for at få militær erfaring.³⁸⁹ Dunbabin viser også i sin analyse, at man, på trods af de risici der var ved at tage af sted, gerne ville til kongeriget Sicilien for at hjælpe Karl med at bibeholde sin magt i riget, da hans sejre over Hohenstaufferne var et umiskendeligt tegn på, at gud stod Karl bi: "[...] the sense

³⁸¹ Ibid. 2011: 272

³⁸² Ibid. 2018: s. 156

³⁸³ Ibid. 1998: s. 20

³⁸⁴ Ibid. s. 172

³⁸⁵ Ibid. 2011: s. 48

³⁸⁶ Ibid. 2007: s. 31

³⁸⁷ Ibid. 2011: s. 170

³⁸⁸ Ibid. s. 84

³⁸⁹ Ibid. s. 160, 263

that God was behind the conquest and preservation of the Regno gave conviction and energy to those who risked much for the opportunity.”³⁹⁰

Som førnævnt havde Karl bl.a. militær magt gennem sin økonomiske magt, som han også fik fra pavedømmets tiende og dermed igennem deres ideologiske magt; men det gik også op for pavedømmet, at de mest af alt havde militær magt gennem de sekulære herskere, der ønskede at have et tæt samarbejde med dem. Paven og pavedømmet som institution var ikke i tvivl om deres egen ret til at placere sig over samtlige sekulære herskere; men som bl.a. tiden med Frederik 2. havde vist, var det ikke alle verdslige herskere, der ville rette ind, som pavedømmet ønskede. Derfor måtte de anvende en mand som Karl af Anjou, der var deres forsvarer mod Hohenstaufferne, der ikke ønskede at give afkald på kongeriget Sicilien, som de så som deres slægts ret at regere. For at knægte Hohenstaufferne, måtte pavedømmet anvende vold gennem Karl. Deres ideologiske magt blev igennem Karl omsat til militær magt. At pavedømmet er voldsparate gennem Karl som deres forsvarer er ifølge Kantorowicz et paradoks for en kristen institution;³⁹¹ et paradoks, som Dunbabin ikke bemærker.

Karls militære magt omsættes i mødet med pavedømmet til politisk magt, da de kronede ham til konge af Sicilien. Dog havde han oprindeligt ingen interesse i at påtage sig den store opgave det var at generobre Sicilien. Men efter at have modificeret de (for Karl) ufrugtbare klausuler i aftalen, accepterede han alligevel at anvende sin militære magt til pavedømmets fordel.³⁹² Dog fik han takket være pavedømmet gennem generobringen af kongeriget Sicilien cementeret sit ry som en dygtig kriger: ”After 1268, Charles of Anjou was the most famous general in western Europe.”³⁹³

Der er ingen tvivl om, at Karl var en dygtig kriger, men det virker påfaldende, at Dunbabin er ivrig efter f.eks. at redegøre for, at Karl tabte slaget om Messina og måtte opgive sin belejring; den eneste grund til Karls minimering af hans økonomiske magt, var fordi Peter 3. af Aragonien kom indbyggerne til undsætning.³⁹⁴ Dette betød, at Karls ry som den dygtigste hærfører i hans samtid led betragteligt. Man kan fristes til at tro, at Dunbabins understregning af Karls militære magt er for at genetablere hans gode ry og rygte, der bl.a. også altid har lidt under, at hans kulturelle kapital ikke skulle have været på linje med Hohenstauffernes. Dunbabin ønsker også at gendrive dette argument, hvilket hun til dels lykkes med, men hendes fortælling om Karl som værende en dygtig kriger synes også at skulle kompensere for den anden fortælling om ham som værende ikke

³⁹⁰ Ibid. s. 263

³⁹¹ Kantorowicz: s. 178

³⁹² Dunbabin 2001: s. 112

³⁹³ Ibid. s. 160

³⁹⁴ Ibid. 1998: s. 169

specielt kulturelt interesseret. Hun prøver at vise, at kritikken om Karls manglende kulturelle kapital ikke er velbegrunder, mens hun samtidig understreger, at han først og fremmest var en krigens og handlingens mand. Hos Dunbabin synes disse to narrativer at være uforenelige. Det vender vi tilbage til.

Fortællingen om Karl som kirkens mand og den økonomiske magts betydning

Som førnævnt skulle pavedømmet anvende Karls militære magt til at cementere sin ideologiske magt. En del af kritikken af Karl gennem tiden har været spekulationer om, hvorvidt han faktisk var kirkens mand – kirkens ambitioner passede påfaldende godt sammen med hans egne. Var han oprigtig i sit ønske om at hjælpe kirken med at fravriste Hohenstaufferne magten i kongeriget Sicilien? Eller ville han bare have riget for sig selv?³⁹⁵

I den forbindelse analyserer Dunbabin sig bl.a. frem til, at Karl fjøede pavedømmet, men ikke var en marionetdukke: "For a man of Charles's temperament, the consistent deference he showed to Gregory X and Nicholas III must often have stuck in his gullet. [...] Though outwardly patient, the king was not impotent."³⁹⁶ Karls politiske magt og pavedømmets ideologiske magt kom nogle gange på kollisionskurs, og selvom Karl ikke fjøede paven uden tanke for sine egne ambitioner, overtrumfede pavedømmets ideologiske magt Karls politiske magt. Et eksempel er i forbindelse med Karls ønske om at generobre Konstantinopel og genskabe Det latinske Kongerige. Han indgik bl.a. Viterbotraktaten med Badouin 2., hvor hans slægt ville ende på tronen; Karl skulle selv stille soldater og materiel til rådighed for generobringen. Han planlagde flere gange ekspeditionen mod Konstantinopel, men blev stoppet, bl.a. fordi pavedømmet havde andre planer. Dette ses både i 1270, da han var i gang med at planlægge ekspeditionen, men i stedet tog korset og drog på korstog med broren den franske konge Ludvig 9. til Tunis.³⁹⁷ Da pave Gregor 9. begyndte at diskutere en forening af den græske og den latinske kirke med Mikael 8. Palaiologos, måtte Karl naturligvis også stoppe forberedelserne af generobringen af Konstantinopel.³⁹⁸ Dette ligner den politik, som Abulafia karakteriserer hos Frederik 2. ift. pavedømmet, hvor han indgik flere politiske kompromiser, for at imødekomme kirken. Her var pavedømmets ideologiske magt også større end Frederiks politiske magt.³⁹⁹

³⁹⁵ Ibid. s. 226

³⁹⁶ Ibid. s. 146

³⁹⁷ Ibid. s. 227

³⁹⁸ Ibid. s. 94

³⁹⁹ Abulafia 1988: s. 371-372

Dunbabin argumenterer for, at Karl erobrede Sicilien mest af alt for pavedømmets skyld ved at påpege, at der for det første var mange krav, som han skulle leve op til.⁴⁰⁰ Et andet argument er, at selvom Karl var ambitiøs og derfor var fuldt ud bevidst om, hvilken form for anerkendelse han ville erhverve sig ved en erobring af riget, selv på foranledning af pavedømmet, tog det lang tids overtalelse fra pave Urban 4.s side, førend Karl sagde ja til at indlede forhandlingerne om at overtage den sicilianske trone. Selv herefter fik han dårlige vilkår at overtage tronen på, men han sagde alligevel ja:⁴⁰¹ "Charles has [...] received rather little credit for all this from historians who have pointed out that here what he saw as his religious duty coincided with his ambition."⁴⁰² Dette gør Runciman sig f.eks. også skyldig i – på trods af at Karls religiøsitet skulle være oprigtig ifølge Runciman, er det stadig negativt, at den udmønter sig i at han skal være kirkens forsvarer.⁴⁰³

Dunbabin kalder også Karl indbegrebet af den kristne korsfarerkonge, selvom han ikke blev opfattet som specielt religiøs i sin samtid. I dag opfattes han dog typisk som meget religiøs ift. Frederik, men ikke specielt religiøs ift. sin bror Ludvig, som vi så det hos bl.a. Herde. Derimod blev Karl bl.a. beundret for at være en dygtig kriger.⁴⁰⁴ I samtidens kilder beskrives han i sin ungdom som værende endda mere religiøs end broren Ludvig 9., der som bekendt blev kanoniseret senere. Dette gjorde sig dog mindre gældende, da han blev ældre – han ønskede dog at fremstille sig selv som en kristen hersker. Til gengæld var han ikke specielt generøs overfor kirken.⁴⁰⁵ Dog brugte Karl enorme summer på at generobre Sicilien – og selv Dunbabin bemærker, at Karl var meget optaget af økonomisk magt og at maksimere sin egen indkomst, som også kendetegner historieforskningen generelt om Karl. På trods af sine pekuniære interesser brugte han sine penge på pavedømmets konflikt med Hohenstaufferne. Selvom han fik tiende af kirken i Frankrig i tre år, var det en dyr fornøjelse at blive konge af Sicilien; derudover lånte Karl store summer af pavedømmet, da det ikke var nok med deres økonomiske bidrag. Dette betød også, at Karl måtte opkræve store skatter, som sicilianerne ifølge Dunbabin ikke havde været forberedt på, at de skulle blive ved med at betale. Under Frederik 2. blev skatten *subventio generalis* indkrævet første gang pga. usædvanlige omstændigheder. Den blev dog hurtigt indkrævet hvert år i stedet for og blev herefter kaldt tyrannisk af kirken.⁴⁰⁶ Indbyggerne i kongeriget Sicilien led under, at Karls ambitioner om at erobre forskellige riger, f.eks. Konstantinopel, nødsagede ham til at opkræve den hadede *subventio*

⁴⁰⁰ Dunbabin 1998: s. 146

⁴⁰¹ Ibid. s. 131

⁴⁰² Ibid. s. 227

⁴⁰³ Runciman: s. 72

⁴⁰⁴ Dunbabin 1998: s. 225

⁴⁰⁵ Ibid. s. 228-229

⁴⁰⁶ Ibid. s. 57

generalis. Paven var bevidst om, at skatten undertrykkede folket og gjorde dem utilfredse, men Karl kunne ikke betale pavedømmet de lånte penge tilbage, medmindre han indkrævede den ekstra skat.⁴⁰⁷

Ifølge Dunbabin var denne *subventio generalis*, som samtlige indbyggere gjorde krumspring for at undgå at skulle betale,⁴⁰⁸ så hadet, at den var hovedårsag til sicilianernes oprør i 1282: "[...] [*subventio generalis*] was the spark that ignited the conflagration [...]"⁴⁰⁹ Her sammenlignes Vesperen også med ild,⁴¹⁰ som vi så det hos Herde; oprøret får karakter af at være ustyrligt, ligesom en steppebrand eller løbeild, der æder sig vej gennem alt, hvad den møder: "The rapid spread of the rebellion is incontrovertible evidence of the deep Sicilian resentment of Angevin rule."⁴¹¹

Selvom Dunbabin skriver flere steder, at Karls misbrug af den økonomiske magt var den dybereliggende årsag til oprøret, understreger hun også som førnævnt, at det var Frederik 2., der havde opfundet den, og at Karl dermed ikke havde krævet højere skatter end Frederik.⁴¹² Her lægger hun også noget af skylden for oprøret over på Frederik, som vi så det hos Abulafia. Dog beskyldes Karls embedsmænd og skatteopkrævere for at have taget hårde metoder i brug for at få folk til at give ham lån til hans forskellige ekspansionsplaner: "On one occasion Charles ordered his officials not to imprison people, destroy houses, cut down trees or uproot vineyards in order to acquire loans [...]"⁴¹³

Dunbabin beskriver dog også, at Karl i historiografien især er blevet beskyldt for to ting: "[...] that his rule was oppressive and that he subordinated the *regnicoli* to the French. Both charges are clearly true. The question is, how true?"⁴¹⁴ Det synes at være en paradoksal udmelding, da Dunbabin både understreger, hvor banebrydende Karls administration og bureaukrati var i sin samtid, samt at han ikke påtvang sicilianerne franske skikke – hun kommer i den forbindelse med en række argumenter for, at han havde mindst lige så meget kulturel kapital som Hohenstaufferne. Alligevel skriver hun, at Karl i virkeligheden blev beundret for sit bureaukrati og sit juridiske grundlag for regering af riget og siger implicit, at det ikke var hans kulturelle kapital, som han blev beundret for. Her påpeger Dunbabin, at Karl f.eks. dannede juridisk præcedens for henrettelsen af prominente forrædere i forbindelse med henrettelsen af Conradin: "At least part of the horror

⁴⁰⁷ Ibid. s. 124

⁴⁰⁸ Ibid. s. 64

⁴⁰⁹ Ibid. s. 102

⁴¹⁰ Ibid. s. 104-105

⁴¹¹ Ibid. 2011: s. 177

⁴¹² Ibid. 1998: s. 103

⁴¹³ Ibid. s. 104

⁴¹⁴ Ibid. s. 102 – *Regnicoli* betyder hos Dunbabin den "indfødte" befolkning på øen Sicilien og det italienske fastland, der var en del af kongeriget – dvs. dem, der ikke var franske eller provencalske tilflyttere.

aroused by the young prince's execution was caused by the belief among non-lawyers that it was unlawful. In the future the lawyers' view was to triumph; the execution of Corradin provided the foundation for the subsequent development of the law of treason both in France and in England."⁴¹⁵

Der er interessant nok andre steder, hvor Dunbabin kalder henrettelsen for berygtet, og at den viste Karls brutalitet,⁴¹⁶ ligesom vi så det hos Kantorowicz, Runciman og Herde.

I forbindelse med beskyldningen om, at Karl skulle have forfransket kongeriget, skriver Dunbabin, at han for det første nærmere forsøgte at gøre riget provencalsk i stedet for fransk, og for det andet, at der hverken var særligt mange franskmænd eller provençalere i riget. Derfor mener hun også, at det berømte slagord "Død over franskmændene" var for at skabe en fælles fjende, der kunne samle oprørerne, når man i virkeligheden mente "Død over Karls tilhængere".⁴¹⁷ Dunbabin påpeger i den forbindelse, at historikeren Henri Bresc mener, at Den sicilianske Vesper var med til at skabe sicilianernes følelse af identitet.⁴¹⁸ Dette kritiserer hun ikke, selvom jeg vil mene, at det er presentism og at tillægge sicilianerne en nationalitetsidentitet og nutidige motiver, som Abulafia også har påpeget ikke gør sig gældende.⁴¹⁹ Denne idé om tidlig nationalisme og dens betydning for Den sicilianske Vespers udbrud ligner i forskellige grader den vi så hos Kantorowicz, Herde og Runciman.

Kulturel kapital og ideologisk magt hos Karl

Dunbabin har skrevet om, hvordan Karls hof og kongerige var kendetegnet af stor kulturel kapital, og at han ikke stod i skyggen af Hohenstaufferne, som han altid er blevet beskyldt for. I sin biografi om Karl tager hun hånd om alle påstandene imod Karls kulturelle kapital og gendriver dem; f.eks. skriver Dunbabin, at Karl var patron for digtere, og at han selv skrev digte.⁴²⁰ Karl sørgede også for at reparere og få bygget nye borge i kongeriget, der arkitektonisk var influeret af fransk byggestil. Men, skriver Dunbabin, dette var ikke nødvendigvis fordi han ville forfranske arkitekturen, men at hans militære strategi også var fransk, og dermed gav det bedst mening at bygge franske fæstningsværker.⁴²¹ Den sicilianske skole inden for litteraturen og poesien, som Frederik 2.s hof traditionelt fremhæves som værende arnested for, blev ikke aktivt udviklet af Karl – derudover havde troubadourkulturen det ikke godt i hans regeringstid. Men ifølge Dunbabin var stilen med at

⁴¹⁵ Ibid. s. 219; se også 2002: s. 11, 107

⁴¹⁶ Ibid. 1998: s. 3-4, 58

⁴¹⁷ Ibid. s. 63, 107; 2001: s. 125

⁴¹⁸ Ibid. 1998: s. 108

⁴¹⁹ Abulafia 1997: s. 71; 1999a: s. 117-118, 126

⁴²⁰ Dunbabin 1998: s. 203, 207

⁴²¹ Ibid. s. 210-213

skrive vers på ens eget sprogs popularitet allerede begyndt at falme før Karl kom på tronen. Karls hof fortsatte den litterære tradition fra Frederiks regeringstid.⁴²²

Karl prøvede ifølge Dunbabin ikke at forfranske kulturen i kongeriget, og hans hof havde derudover masser af kulturel kapital.⁴²³ Karl havde andre interesser end Frederik – f.eks. var han meget optaget af medicin og fik flere arabiske værker oversat, bl.a. Razis *al-Hâwi*, der var en medicinsk encyklopædi, som emiren af Tunis sendte til ham.⁴²⁴ ”This points to a major development in his own intellectual life. Although immensely busy with affairs of state, he was now open to at least some of the attractions of the scientific learning of the Mediterranean world.”⁴²⁵ Det er tankevækkende, at det synes at Dunbabin tillægger Karls interesse for medicin så stor vægt. Ifølge hende var han også en handlingens mand og dermed hverken særligt interesseret i kunst, kultur eller dannelse i første omgang.⁴²⁶ På trods af at hun ihærdigt forsøger at vise Karls kulturelle kapital, kommer hun alligevel med en styrkemarkør ift. sit eget argument. Her skriver Dunbabin, at man uanset hvad må fokusere på Karls engagement ift. uddannelse og jura: ”If what he achieved has seemed to historians of Italian science to mark a decline from the Hohenstaufen past, others might rate more highly his assistance to education in the arts and his encouragement of theology and legal learning.”⁴²⁷ Dunbabin er ivrig efter at give Karl et andet ry, end han traditionelt har haft; derfor tillægger hun nogle af hans handlinger mere vægt, end hun måske ville andre herskeres lignende handlinger. For at yde ham et mere retfærdigt ry, gør hun det muligvis mere positivt, end hvad man kan argumentere for. For eksempel kalder hun Karl “[...] the most colourful figure in thirteenth-century Europe.”⁴²⁸ En udmelding, som f.eks. Abulafia er uenig med hende i, selvom han giver hende ret i, at Karl i historiografien har været uretfærdigt behandlet, og at hans ry fortjener at blive genovervejet.⁴²⁹

Ifølge Dunbabin blev Karls høviske skikke indført ved andre hoffer, hans juridiske system var vidt beundret, og om hans kulturelle kapital skriver hun: ”The Angevin⁴³⁰ court became the cradle of many cultural developments of significance in the Italian renaissance [...]”⁴³¹ I samme afsnit understreger Dunbabin, at Karl f.eks. var en mindst lige så interessant og succesfuld hersker

⁴²² Ibid. 204-6

⁴²³ Ibid. s. 213

⁴²⁴ Ibid. s. 222-223 – se bilag 12

⁴²⁵ Ibid. s. 223

⁴²⁶ Ibid. s. 226

⁴²⁷ Ibid. s. 224

⁴²⁸ Ibid. s. 3

⁴²⁹ Abulafia 2000a: s. 93, 114

⁴³⁰ Angevinsk betyder af Anjouslægten

⁴³¹ Dunbabin 1998: s. 8

som andre konger i sin samtid.⁴³² Karl var ambitiøs, men Dunbabin lægger ham det ikke til last, som de fleste andre historikere gør: ”By the standards of what he had hoped to achieve, his empire was a failure. By ordinary human standards, he had attracted a great deal of loyalty.”⁴³³ Dette er igen på grænsen til at være for positivt, da Dunbabin gerne vil gendrive argumenterne for Karls dårlige ry. Hun praktiserer også presentism i sin vurdering af Karls regeringstid, hvis succes endte brat med Den sicilianske Vesper – en drejning, der tit er blevet kaldt *turn of Fortune’s wheel*, som hos f.eks. Runciman. De fleste steder påpeger Dunbabin, at det var den gængse fortælling om Karl og oprøret, men hun kalder det også selv *turn of Fortune’s wheel*⁴³⁴ og giver et indtryk af, historien er givet på forhånd, at det var et udtryk for skæbnen, og negligerer indirekte Karls militære magt, der resulterede i, at han vandt slagene ved Benevento og Tagliacozzo – som Dunbabin selv har understreget, havde hans sejre ikke noget at gøre med held, men derimod med militær dygtighed og strategi.⁴³⁵

Delkonklusion

I Dunbabins fortælling om Karl har han stor militær magt, og vi ser her, hvordan den udmøntede sig i andre former for magt, samt hvordan Karl blev påvirket af f.eks. pavedømmets politik. Hun har også sat spørgsmålstegn ved den gængse opfattelse af, at Karls egne ambitioner faldt sammen med pavedømmets, og at det var derfor han engagerede sig i at generobre kongeriget Sicilien. Han investerede bl.a. masser af penge i foretagendet, hvilket også viser hans hengivenhed overfor kirken.

Slutteligt er Dunbabin til tider for ivrig efter at få genovervejet Karls traditionelt negative ry og kommer til at overdrive de handlinger, som han normalt ikke tillægges, f.eks. kulturelle og uddannelsesmæssige tiltag. Hvorfor hun ønsker at give Karl et andet ry end traditionelt, er uklart: Der er umiddelbart ingen nationalistiske tendenser bag. Måske har Dunbabin fattet sympati for Karl, fordi han er blevet negativt behandlet af historikerne gennem tiden og hun har ønsket at yde ham retfærdighed, ved at gå i modsatte grøft.

Konklusion

Kantorowicz kategoriserer Frederik som renæssancens mand og endog som en gud. Her er det tydeligt at renæssancen er at foretrække frem for middelalderen – dette er et udtryk for

⁴³² Ibid.

⁴³³ Ibid. s. 125

⁴³⁴ Ibid. s. 21; 2001: s. 110

⁴³⁵ Ibid. s. 168

Kantorowicz' presentism. Kantorowicz' biografi er velskrevet, men fortællingen om Frederik er usandsynligt storslået. Han er indbegrebet af kulturel kapital og anvendte kun vold til at skabe fred; han var mindre voldsparat end lignende middelalderherskere og dermed bedre.

Hos Runciman straffes Karl i en klassisk genfortælling af historien om David og Goliat, hvor Karls ambitioner ender med at spænde ben for ham. Derudover mangler han kulturel kapital ift. Hohenstaufferne og var mest af alt en kriger, der kunne føre krig, men glemte, hvilken rolle nationalisme og race spillede for sicilianerne. Han undervurderede sine fjender og kom derfor til at bøde for det.

Hos Herde er der et ønske om at behandle Karl mere retfærdigt, end han traditionelt er blevet det. På trods af dette understreger Herde flere dele af den gængse, negative fortælling om Karl; bl.a. brutaliteten i Conradins henrettelse og Karls religiøse bigotteri. Han ønsker at yde Karls ry retfærdighed og fremstille ham mere nuanceret, men idet han har identificeret de uretfærdige narrativer om Karl, bekræfter han delvist nogle af dem.

Abulafia har ønsket at skabe et mere nuanceret billede af Frederik; men fortællingen han får lavet om Frederik, er en gendrivelse af alt positivt, der er blevet hævdet om ham. Resultatet er, at Abulafia synes at være overdrevent ivrig efter at pille det positive narrativ om Frederik fra hinanden. Samtidig påpeger han ligesom Herde, at der er en overvejende negativ fortælling om Karl, der er uretfærdig, for derefter at gentage dele af den selv.

Dunbabin har beskrevet, hvordan Karls religiøsitet og ambitioner ikke belejligt faldt sammen, men at hans religiøsitet var oprigtig, og at det skal fortællingen om Karl også rettidigt bære præg af. Ligesom Abulafias revurdering af Frederiks ry og iver efter at skabe en ny fortælling, er Dunbabin ivrig efter at give Karl et nyt narrativ; men hun er til tider for ivrig og kommer til at tillægge nogle af hans handlinger stor betydning for f.eks. at vise, at han havde kulturel kapital.

Jeg har vist at min tese om at Karl og Frederik i historiografien typisk repræsenterer hhv. militær magt og religiøsitet og kulturel kapital og renæssancen går igen hos de udvalgte historikere i forskellige grader. Overordnet er det de to fortællinger om de to herskere, der går igen – men det er alligevel forskelligt, hvordan de fem udvalgte historikere forholder sig til dem. Enten bekræfter de de traditionelle fortællinger, sommetider ufrivilligt, eller også prøver de ihærdigt at gendrive dem. Jeg har vist at min anvendelse af de metodiske greb i sammenhæng med hinanden giver et fyldestgørende billede af, hvilke narrativer der gør sig gældende om Karl og Frederik hos de forskellige historikere.

Fortællingsanalysen som det overordnede metodiske greb har vist sig at være frugtbar til at afdække, hvordan historikerne har ønsket at fremstille de to konger og hvorfor. Manns fire former for magt og Bourdieus feltteori og kapitalbegreb har hjulpet med at strukturere min analyse og vise, hvilke magtformer Karl og Frederik typisk sættes i forbindelse med, og dermed hvilken form for hersker de karakteriseres som gennem deres kapitalformer. Karismabegrebet og legitimering af autoritet har hjulpet med at vise, hvordan de er blevet legitimeret som herskere samt hvorvidt deres narrativ er blevet karakteriseret af, at de har været indehavere af karisma, der kan trække tråde op igennem historien til os i dag. Dette er også en del af presentism, som også var et givtigt metodisk greb at bruge til at vise, at man som forsker altid er et produkt af sin samtid; det er formodentlig uundgåeligt at lade sig influere som historiker af den tid, man lever i, men man kan minimere det, hvis man er bevidst om f.eks. hvordan ords betydning ændrer sig, hvilke egenskaber vi ønsker at fremme hos hinanden i vores samtid, og har et blik for, hvordan historiske personer har ønsket at fremstille sig selv i deres samtid.

I den forbindelse er det også vigtigt at være bevidst om, at historikernes nationalistiske standpunkt spiller ind i deres fremstilling af historien. Hvorvidt de er briter, franskmænd eller tyskere, er for det meste en vigtig detalje til at forklare, hvorfor deres narrativ om hhv. Karl og Frederik er, som det er. Lige så er det vigtigt, hvornår værkerne er skrevet, f.eks. i 1. og 2. verdenskrig. Ligesom de fleste ting, er historien og narrativer et produkt af sin samtid, ligesom man er det som historiker.

Litteraturliste

1. Lyonkoncil 1245 pave Innocens IV - Bull Deposing The Emperor Frederick II
EWTN(red.). "First Council of Lyons (1245)". *EWTN.com*. Web. 15/12 2016.
<<http://www.ewtn.com/library/COUNCILS/LYONS1.HTM#002>>.

2. Lyonkoncil 1274 pave Gregor X
EWTN(red.). "Second Council of Lyons (1274)". *EWTN.com*. Web. 15/12 2016.
<<http://www.ewtn.com/library/COUNCILS/LYONS2.HTM>>.

Abulafia, David. "Bad Rulership in Angevin Italy: the Sicilian Vespers and their Ramifications".
The Haskins Society Journal. 1999a. *ProQuest.com*. Vol. 8: 115-135. Web. 24/2 2017.
<http://syddansk.summon.serialssolutions.com/#!/search?bookMark=ePnHCXMw42JgAfZbU11AR9yZGesC29-WHND4NTSzbPa3jEw5GXycELMUgkpzIEt1FTLzFBzz0oEVQZ6CJ7DJWWmlAGz8KAQD-_Wgrr5CWCro0OxiBWDXWgE8fK4QBOz8p8HGtLgZIN1cQ5w9dGFlaTw0GorjDS3MzUFJzAB0zh4xqgD9wzre>.

Abulafia, David. "Charles of Anjou reassessed". *Journal of Medieval History*. 2000a. Vol. 26, nr. 1: 93-114. *Tandfonline.com*. Web. 5/11 2016. <[http://dx.doi.org/10.1016/S0304-4181\(99\)00012-3](http://dx.doi.org/10.1016/S0304-4181(99)00012-3)>.

Abulafia, David. "Charles of Anjou and the Sicilian Vespers". *History Today*. 1982. Vol. 32, nr. 3: 38-42. *HistoryToday.com*. Web. 24/3 2020. <<https://www.historytoday.com/archive/charles-anjou-and-sicilian-vespers>>.

Abulafia, David. "Ethnic Variety and Its Implications: Frederick II's Relations with Jews and Muslims". *Mediterranean Encounters, Economic, Religious, Political, 1100-1500*, red. David Abulafia. Aldershot: Ashgate, 2000b. S. 213-224. Print.

Abulafia, David. *Frederick II*. Suffolk: Allen Lane the Penguin Press, 1988. Print.

Abulafia, David. "Kantorowicz and Frederick II". *History. The Journal of Historical Association*. 1977. Vol. 62: 193-210. *Mgh-Bibliothek.de*. Web. 17/2 2020. <<http://www.mgh-bibliothek.de/dokumente/a/a103220.pdf>>.

Abulafia, David. "The Kingdom of Sicily under the Hohenstaufen and Angevins". *The New Cambridge Medieval History Volume V*, red. David Abulafia. Cambridge: Cambridge University Press, 1999b. S. 497-521. Print.

Abulafia, David. "The Kingdom of Sicily and the Origins of the Political Crusades". *Mediterranean Encounters, Economic, Religious, Political, 1100-1500*, red. David Abulafia. Aldershot: Ashgate, 2000c. S. 65-77. Print.

Abulafia David. "Sir Steven Runciman (1903-2000) A Memoir". *Mediterranean Studies*. 2000d. Vol 9: 1-16. *Jstor.org*. Web. 26/1 2020. <<https://www.jstor.org/stable/41166907>>.

Abulafia, David. "The South". *Italy in the Age of the Renaissance, 1300-1500*. John M. Najemy (red.). Oxford: Oxford University Press, 2004. *EBook Central.com*. Web. 6/5 2017. <<https://ebookcentral.proquest.com/lib/sdub/detail.action?docID=422931>>.

Abulafia, David. *The Western Mediterranean Kingdoms 1200-1500*. London: Longman, 1997. Print.

Alighieri, Dante. *The Vision of Hell, Purgatory, and Paradise*. Oversat og kommenteret af Rev. Henry Francis Cary. London, Paris & Melbourne: Cassell & Company, 1892. Web. Gutenberg.org. 20/2 2020. <<http://www.gutenberg.org/files/8789/8789-h/8789-h.htm#link2>>.

Amari, Michele. *History of the War of the Sicilian Vespers*. Bd. 1. London: Richard Bentley, 1850. *Archive.org*. Web. 5/5 2017. <<https://archive.org/details/historywarsicil02ellegoog>>.

Andersen Nexø, Sniff og Lene Koch. "Diskursanalyse". *Forskningsmetoder i Folkesundhedsvidenskab*. (Red.) Signild Vallgård og Lene Koch. København: Munksgaard, 2007. 119-140. Print.

Andersen, Niels Åkerstrøm. *Diskursive analysestrategier*. København: Nyt fra Samfundsvidenskaberne, 1999. Print.

Arnold, Benjamin. "Emperor Frederick II (1194-1250) and the Political Particularism of the German Princes". *Journal of Medieval History*. 2000. Vol. 26, nr. 3: 239-252. *Tandfonline.com*. Web. 12/2 2017. <[http://dx.doi.org/10.1016/S0304-4181\(00\)00005-1](http://dx.doi.org/10.1016/S0304-4181(00)00005-1)>.

Arnold, John H. *What is Medieval History?*. Cambridge: Cambridge Polity Press, 2012. Print.

Bal, Mieke. *Narratology*. 3. udgave. Toronto: University of Toronto Press, 2009. Print.

Barber, Malcolm. *The Two Cities. Medieval Europe 1050-1320*. 2. udgave. London: Routledge, 2004. Print.

Baron, Irene, Michael Herslund og Carsten Humlebæk (red.). *Europæiske fællesskaber: Identiteter, fortællinger og konflikter i Europa*. København: Djøf, 2015. Print.

Bourdieu, Pierre. *Af praktiske grunde*. 2. udgave. København: Hans Reitzels forlag, 1997. Print.

Brepolis(red.). "Carlo I, d'Angiò". *Lexikon des Mittelalters.net*. Web. 18/9 2017. <<http://apps.brepolis.net/lexiema/test/Default2.aspx>>.

Brepolis(red.). "Friedrich II". *Lexikon des Mittelalters.net*. Web. 18/9 2017. <<http://apps.brepolis.net/lexiema/test/Default2.aspx>>.

Broadly, Donald. *Sociologi och Epistemologi. Om Pierre Bourdieus författarskap och den historiska epistemologin*. Stockholm: HLS Förlag, 1990. Print.

Bruzelius, Caroline og Sean Gilsdorf. "37. Charles of Anjou on the Battle of Tagliacozzo (23 August 1268)". *Medieval Italy: Texts in Translation*. Katherine L. Jansen, Joanna Drell og Frances

Sigrid Marie Lundblad
Speciale sommer 2020
Karl af Anjou og Frederik 2.: Modsætninger eller ligesindede?

Andrews (red.). Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2009. S. 135-137. *EBook Central.com*. Web. 9/5 2017.
<<https://ebookcentral.proquest.com/lib/sdub/detail.action?docID=3441910>>.

Butterfield, Herbert. *The Whig Interpretation of History*. 2. udgave. New York: W. W. Norton & Company, 1965. Web. SemanticScholar.org. 25/8 2019.
<<https://pdfs.semanticscholar.org/bd1f/6956d18953146b43394b0611341b66fbcc99.pdf>>.

Casanova, José. *Public Religions in the Modern World*. Chicago: University of Chicago Press, 1994. Print.

Conuel, Thomas. "Noteworthy: A Look at the Oldest Item in the NLM Collection". *NLM.nih.gov*. Web. 3/5 2020. <https://infocus.nlm.nih.gov/2010/06/22/nestled_among_the_national_lib/>.

Delle Donne, Fulvio. *La Porta del Sapere. Cultura alle Corte di Federico II di Svevia*. Rom: Carocci, 2019. Print.

Dunbabin, Jean. *Captivity and Imprisonment in Medieval Europa, 1000-1300*. Gordonsville: Palgrave Macmillan, 2002; Springer, 2002. Web. 13/3 2017. <<https://link-springer-com.proxy1-bib.sdu.dk/book/10.1057%2F9781403940278>>.

Dunbabin, Jean. "Charles of Anjou: Crusaders and Poets". *Literature of the Crusades*. Simon Thomas Parsons og Linda M. Paterson (red.). Woodbridge: D.S. Brewer, 2018. S. 150-157. Print.

Dunbabin, Jean. "Charles I of Anjou and the Development of Medieval Political Ideas". *Nottingham Medieval Studies*. 2001. Vol. 45: 110-126. *Brepolis.net*. Web. 10/3 2017.
<http://cpps.brepolis.net/bmb/search.cfm?action=search_simple_detail_single&startrow=1&endrow=1&search_order=year_desc&FULL_TEXT=Charles%20I%20of%20Anjou%20and%20the%20Development%20of%20Medieval%20Political%20Ideas&SOURCE=IMB&search_selection=>>.

Dunbabin, Jean. *Charles I of Anjou: Power, Kingship and State-making in the Thirteenth-Century Europe*. London: Addison Wesley Longman, 1998. Print.

Dunbabin, Jean. "Creating an Image for a New Kingship: Charles I of Anjou, King of the Regno". *Aspects of Power and Authority in the Middle Ages*. Brenda Bolton og Christine Meek (red.). Turnhut: Brepols Publishers, 2007. S. 23-31. Print.

Dunbabin, Jean. "Cultural Networks in the Early Angevin Kingdom of Sicily, 1266-1309". *Italian Studies*. 2017. *Tandfonline.com*. Vol. 72, nr. 2: 128-134. Web. 15/5 2017.
<<http://dx.doi.org/10.1080/00751634.2017.1307550>>.

Dunbabin, Jean. *The French in the Kingdom of Sicily, 1266-1305*. Cambridge: Cambridge University Press, 2011; Cambridge, 2011. Web. 13/3 2017. <<https://www-cambridge-org.proxy1-bib.sdu.dk/core/books/the-french-in-the-kingdom-of-sicily-XXXXXX-XXXXC11A6375EE4AFFED579B2148501FAAD>>.

Dunbabin, Jean. "The Household and Entourage of Charles I of Anjou, King of the Regno, 1266-85". *Historical Research*. 2004. Vol. 77, nr. 197: 313-336. *OnlineLibraryWiley.com*. Web. 13/3 2017. <<http://onlinelibrary.wiley.com.proxy1-bib.sdu.dk:2048/doi/10.1111/j.1468-2281.2004.00212.x/abstract>>.

Dunphy, Graeme (red.). *Encyclopedia of the Medieval Chronicle*. 2 bd. Leiden: Brill, 2010. Print.

Édouard, Jordan. *Les Origines de la Domination Angevine en Italie*. Paris: Alphones Picard Fils, 1909. Web. *Archive.org*. 18/2 2020. <<https://archive.org/details/lesoriginesdelad00jord/page/n8/mode/2up>>.

Fordham University (red.). "Maps and Images". *Sourcebooks.Fordham.edu*. Web. 13/4 2017. <<https://sourcebooks.fordham.edu/sbookmap.asp>>. Italy - Italy in the 12th and 13th Centuries

Gabrieli, Francesco. "Frederick II and Moslem Culture". *East and West*. 1958. Vol. 9, nr. 1/2: 53-61. *J-stor.org*. Web. 9/2 2017. <<http://www.jstor.org/stable/29753972>>.

Haskins, Charles Homer. "The 'De Arte Venandi cum Avibus' of the Emperor Frederick II". *The English Historical Review*. Vol. 36, nr. 143: 334-355. *J-stor.org*. Web. 1/11 2019. <<https://www.jstor.org/stable/552467>>.

Haskins, Charles Homer. "Latin Literature under Frederick II". *Speculum*. 1928. Vol. 3, nr. 2: 129-151. *J-stor-org*. Web. 9/2 2017. <<http://www.jstor.org/stable/2848052>>.

Herde, Peter. *Karl I. von Anjou*. Stuttgart: W. Kohlhammer: 1979. Print.

Herman, David (red.). *Narrative Theory and the Cognitive Sciences*. Stanford, California: CSLI Publications, 2003. Print.

Höfele, Andreas. *No Hamlets: German Shakespeare from Nietzsche to Carl Schmitt*. Oxford: Oxford University Press, 2016. Web. *GoogleBooks.com*. 18/2 2020. <<https://books.google.dk/books?id=uqKkDAAAQBAJ&pg=PA92&lpg=PA92&dq=Nietzsche+the+first+European+frederick+ii&source=bl&ots=KwAcg681n-&sig=ACfU3U0gRgCWNcpZQINSXk6MAzMBGddtHw&hl=da&sa=X&ved=2ahUKEwivs-O39trnAhVD-aQKHRkjDqsQ6AEwDHoECAkQAQ#v=onepage&q=Nietzsche%20the%20first%20European%20ofrederick%20ii&f=false>>.

Høiris, Ole. "Pierre Bourdieu og antropologi". *Jordens Folk*. 1993. Vol. 28, nr. 2: 42-47. *Tidsskrift.dk*. Web. 20/2 2020. <<https://tidsskrift.dk/jf/article/view/17931>>.

Johannes af Procida. *Lu Rebellamentu di Sichilia contra Re Carlu*. Oversat og kommenteret af Louis Mendola. New York: Trinacria Editions LLC, 2016. Print.

Kampmann, Ursula. "Sicily in full bloom part 11". *CoinsWeekly.com*. Web. 12/5 2020. <<https://coinsweekly.com/sicily-in-full-bloom-part-11/>>.

Sigrid Marie Lundblad
Speciale sommer 2020
Karl af Anjou og Frederik 2.: Modsætninger eller ligesindede?

Kantorowicz, Ernst. *Frederick the Second 1194-1250*. 2. udgave. New York: Frederick Ungar Publishing Co., 1931. *Archive.org*. Web. 11/1 2010.
<<https://archive.org/details/frederickthese000027mbp/page/n7>>.

Kaufmann, Walter A.. *Nietzsche: Philosopher, Psychologist, Antichrist*. 4. udgave. Baskerville: Princeton, 2013. Web. GoogleBooks.com. 18/2 2020.
<<https://books.google.dk/books?id=VVezAAAAQBAJ&pg=PA294&lpg=PA294&dq=Nietzsche+the+first+European+frederick+ii&source=bl&ots=ThvnRT9LgE&sig=ACfU3U3NJbWDji2IHnku9uBP9xWdLxf5iQ&hl=da&sa=X&ved=2ahUKEwivs-O39trnAhVD-aQKHRkjDqsQ6AEwDXoECAwQAQ#v=onepage&q=Nietzsche%20the%20first%20European%20frederick%20ii&f=false>>.

Kunsthistorisches Museum Wien (red.). "Sizilien: Friedrich II. (1215-1250)". *JHM.at*. Web. 6/4 2020.
<<https://www.khm.at/objektdb/detail/1008380/?lv=detail>>.

Lower, Michael. *The Tunis Crusade of 1270: A Mediterranean History*. New York: Oxford University Press, 2018. Print.

Lundblad, Sigrid Marie. Bacheloropgave *Karl af Anjou i syditaliensk politik*. Vinter 2017. Upubliceret.

Mackay, Angus o.a.(red.). *Atlas of Medieval Europe*. 2. udgave. London: Routledge, 2007. Print.

Magnussen, Anne. "Fortællingsanalyse for historikere". Arbejdsrapport ved Historiestudiet SDU, 2016. Upubliceret.

Mali, Joseph. *Mythistory: The Making of a Modern Historiography*. Chicago: London: University of Chicago Press, 2003. Print.

Mann, Michael. *The Sources of Social Power*. Bd. 1. Cambridge: Cambridge University Press, 2012. *ACLS Humanities E-Book.edu*. Web. 4/4 2017. <<http://quod.lib.umich.edu.proxy1-bib.sdu.dk:2048/cgi/t/text/text-idx?c=acls;cc=acls;idno=heb31514.0001.001;node=heb31514.0001.001%3A1;view=toc>>.

Melve, Leidulf. *Europeisk politisk historie 400-1750. Frå førstatleg samband til einskapsstat*. Fagernes: Cappelen Damm AS, 2009. Print.

Mott, Lawrence VanderLeck. "Serving in the Fleet: Crews and Recruitment Issues in the Catalan-Aragonese Fleets During the War of the Sicilian Vespers (1282-1302)". *Medieval Encounters*. 2007. Nr. 13: 56-77. Brill.com. Web. 5/11 2016. <[10.1163/157006707X174014](https://doi.org/10.1163/157006707X174014)>.

Mott, Lawrence VanderLeck. *The Best Manned Fleet Ever Beheld. The Catalan Aragonese Fleet in Sicily During the War of the Sicilian Vespers AD 1282-1295*. Bd. 1. ProQuest Dissertations Publishing: 1999. ProQuest.com. Web. 1/11 2019. <<https://search-proquest-com.proxy3-bib.sdu.dk/docview/304524408/fulltextPDF/C27C3FD4531647EAPQ/1?accountid=14211>>.

Sigrid Marie Lundblad
Speciale sommer 2020
Karl af Anjou og Frederik 2.: Modsætninger eller ligesindede?

Musei Capitolini (red.). "Monument in honour of Charles I of Anjou: Statue of Charles I of Anjou". *MuseiCapitolini.org*. Web. 26/3 2020.

<http://www.museicapitolini.org/en/percorsi/percorsi_per_sale/museo_del_palazzo_dei_conservatori/sala_del_medioevo/monumento_onorario_a_carlo_i_d_angio_statua_di_carlo_i_d_angio>

Nietzsche, Friedrich. *Beyond Good and Evil*. 2. udgave. New York: Modern Library Publisher, 1917. Web. Archive.org. 21/2 2020.

<<https://archive.org/details/beyondgoodandevi00nietuoft/page/n2/mode/2up>>.

Paris, Matthew. *Cronica Majora*. Oversat og kommenteret af Richard Vaughan. Cambridge: Cambridge University Press, 1958; *Archive.org*, 2017. Web. 8/3 2017.

<<https://archive.org/details/matthewparis012094mbp>>.

Paris, Matthew. *Nuova Cronica*. Biblioteca Apostolica Vaticana (red.). *Digi.Vatlib.it*. S. 123r. Web. 24/2 2020. <https://digi.vatlib.it/view/MSS_Chig.L.VIII.296>.

Powell, James M.. "Frederick II and the Church in the Kingdom of Sicily 1220-1224". *Church History*. 1961. Vol. 30, nr. 1: 28-34. *J-stor.org*. Web. 9/2 2017.

<<http://www.jstor.org/stable/3161263>>.

Red Brick Parsonage (red.). "Luther Visualized 19 - In Decline". *RedBrickParsonage.com*. Web. 15/2 2020. <<https://redbrickparsonage.wordpress.com/tag/conradin-of-hohenstaufen/>>.

"Papa agit gratias caesaribus pro immensis beneficiis"

Runciman, Steven. *The Sicilian Vespers: A History of the Mediterranean World in the Later Thirteenth Century*. London: Cambridge University Press, 1958. Print.

Saba Malaspina. *Die Chronik des Saba Malaspina*. Oversat og kommenteret af Walter Koller og August Nitschke. *Monumenta Germaniae Historica*, vol. 35. Hannover: Hahn, 1999. Print.

Salimbene de Adam. *Cronica*. Oversat og kommenteret af Joseph L. Baird, Giuseppe Baglivi og John Robert Kane. New York: Binghamton, 1986. Print.

Spoerhase, Carlos og Colin G. King. "Historical Fallacies of Historians". *A Companion to the Philosophy of History and Historiography*, red. Aviezer Tucker. Malden: Mass. Blackwell, 2009. Print.

Steinmetz, Willibald og Heinz-Gerhard Haupt. "The Political as Communicative Space in History: The Bielefeld Approach", I *Writing Political History Today*, red. Willibald Steinmetz, Ingrid Gilcher-Holtey og Heinz-Gerhard Haupt. Frankfurt og New York: Campus Verlag, 2013. Print.

SummerInItaly.com (red.). "Castel del Monte". *SummerInItaly.com*. Web. 20/4 2020.

<<https://www.summerinitaly.com/guide/castel-del-monte>>.

Sørensen, Nils Arne. "Eugenik". *Gads Historieleksikon*. (Red.) Tønnes Bekker-Nielsen, Bernard Eric Jensen, Nils Arne Sørensen og Paul Ulff-Møller. 5. udgave. Helsinki: Gads Forlag, 2016. S. 149. Print.

Sigrid Marie Lundblad
Speciale sommer 2020
Karl af Anjou og Frederik 2.: Modsætninger eller ligesindede?

Takayama, Hiroshi. *Sicily and the Mediterranean in the Middle Ages*. London og New York: Routledge, 2019. Web. *TaylorFrancis.com*. 25/2 2020. <<https://www.taylorfrancis.com/books/9781351022309>>.

Trouillot, Michel-Rolph. *Silencing the Past: Power and the Production of History*. 2. udgave. Boston: Beacon Press, 2015. Web. *ACLS Humanities*. 20/2 2020. <<https://hdl-handle-net.proxy1-bib.sdu.dk/2027/heb.04595>>.

Tybjerg, Tove. "Charisma-begrebet hos Max Weber". *Chaos*. 1993. Nr. 20: 148-160. Print.

UNESCO.org (red.). "Castel del Monte". *UNESCO.org*. Web. 20/4 2020. <<https://whc.unesco.org/en/list/398/>>.

Villani, Giovanni. *Nuova Cronica*. Biblioteca Apostolica Vaticana (red.). *Digi.Vatlib.it*. S. 123r. Web. 24/2 2020. <https://digi.vatlib.it/view/MSS_Chig.L.VIII.296>.

Villani, Giovanni. *Nuova Cronica*. Oversat og kommenteret af Philip H. Wicksteed. 2. udgave. London: Archibald Constable & Co. Ltd., 1906. *Project Gutenberg.org*. Web. 15/12 2016. <<https://www.gutenberg.org/files/33022/33022-h/33022-h.htm>>.

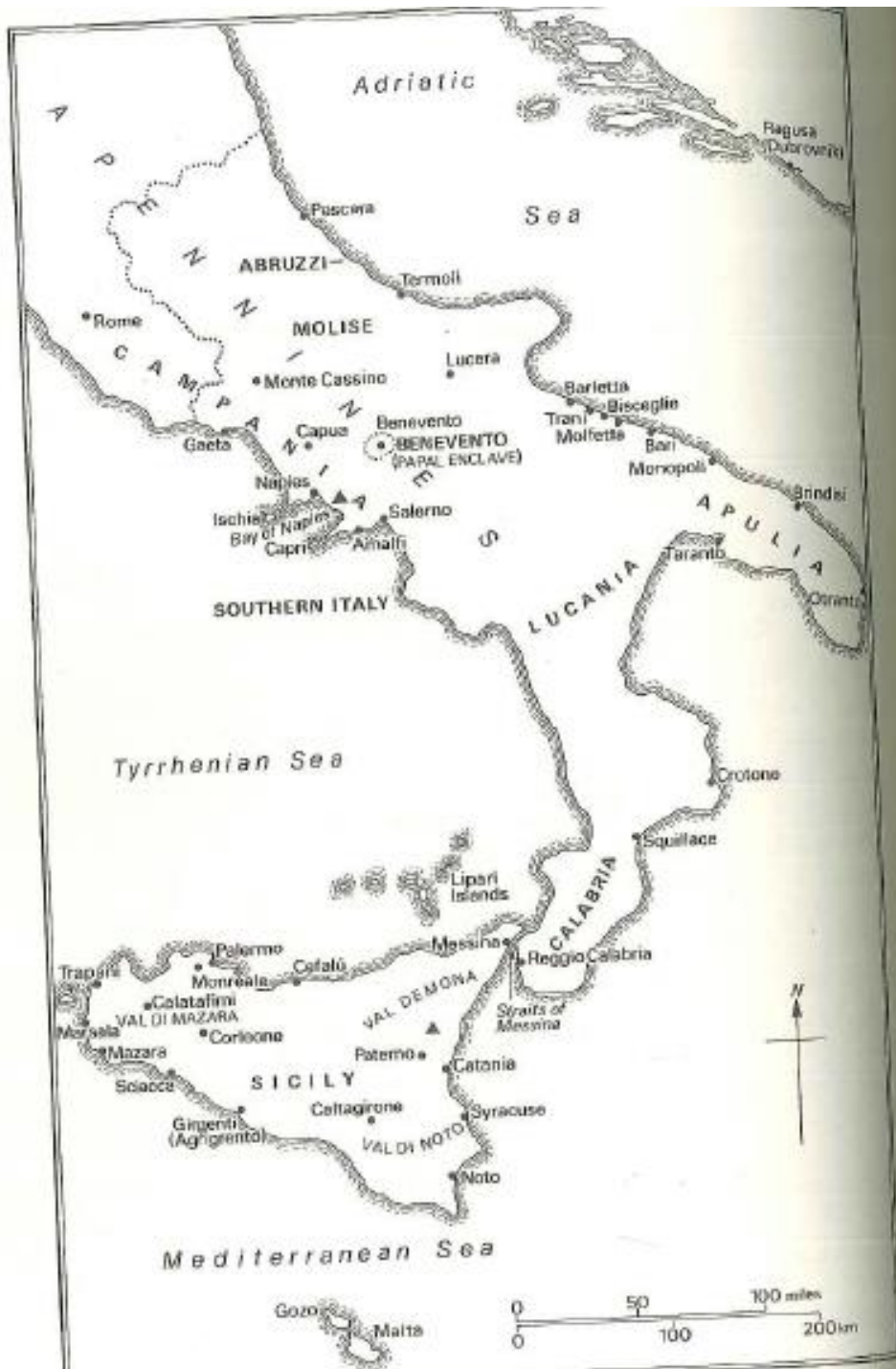
Weber, Max. *On Charisma and Institution Building*. 2. udgave. (Red.) S. N. Eisenstadt. Chicago: The University of Chicago Press, 1968. Print.

Wolf, Gunther. "Frederick II". *Encyclopedia Britannica.com*. Web. 16/8 2017. <<https://www.britannica.com/biography/Frederick-II-Holy-Roman-emperor>>.

Bilag

Bilag 1 – Kort over kongeriget Sicilien o. 1100–1200

Abulafia, David. "The Kingdom of Sicily under the Hohenstaufen and Angevins". *The New Cambridge Medieval History Volume V*, red. David Abulafia. Cambridge: Cambridge University Press, 1999. S. 498. Print.

Bilag 2 – Pave Clemens 4. svinger selv sværdet ved Conradins henrettelse 1268

Egen oversættelse af titelbladet: ”Paven fører taksigelse til kejserne for uhyre store tjenester”

Red Brick Parsonage (red.). “Luther Visualized 19 – In Decline”. *RedBrickParsonage.com*. Web. 15/2 2020. <<https://redbrickparsonage.wordpress.com/tag/conradin-of-hohenstaufen/>>.

Bilag 3 – Peter 3. af Aragonien

Peter 3. af Aragonien modtager udsendinge fra den tysk-romerske kejser Frederik 2. og Mikael 8. Palaiologos, der ønsker at han går i krig mod Karl af Anjou

Paris, Matthew. *Nuova Cronica*. Biblioteca Apostolica Vaticana (red.). *Digi.Vatlib.it*. S. 123r. Web. 24/2 2020. <https://digi.vatlib.it/view/MSS_Chig.L.VIII.296>.

Bilag 4 – Frederik 2.s mønter

Frederik 2.s mønter, *Augustalis*, 20½ karat guld, 5,23 gram, slået mellem 1231–1266
Se også Abulafia 1988 s. 15

Kunsthistorisches Museum Wien (red.). "Sizilien: Friedrich II. (1215–1250). *JHM.at*. Web. 6/4 2020. <<https://www.khm.at/objektdb/detail/1008380/?lv=detail>>.

Forside – Frederik 2. som romersk kejser

Bagside – den kejserlige ørn

Bilag 5

Kampmann, Ursula. "Sicily in full bloom part 11". *CoinsWeekly.com*. Web. 12/5 2020.
<<https://coinsweekly.com/sicily-in-full-bloom-part-11/>>.

Karl af Anjous mønter

Guld, 1266–1285, 2,76 gram

Venstre: Karl af Anjou mellem den angevinske lilje. Højre: Karls våbenskjold med Anjoudynastiets liljer

Peter 3. af Aragonien og hans kone Constances mønter

Guld, 1282–1285

Venstre: Aragoniens våbenskjold. Højre: Den samme ørn, dog med krone, der forefindes på Frederik 2.s *augustales*.

Bilag 6 – Den capuanske port

Triumfbue bygget af Frederik 2., bygget af marmor e.l. sten – tegning fra 1800-tallet

Researchgate (red.). ”Nineteenth-century drawing of the triumphal arch of Frederick II at Capua”.
Researchgate.net. Web. 19/4 2020. <https://www.researchgate.net/figure/Nineteenth-century-drawing-of-the-triumphal-arch-of-Frederick-II-at-Capua-Photo-C_fig2_274996239>.

Bilag 7 – Castel del Monte

Ottekantet slot med otte ottekantede tårne, designet af Frederik 2., færdigbygget i 1240, optaget på UNESCO's verdensarvsliste 1996

UNESCO.org (red.). "Castel del Monte". *UNESCO.org*. Web. 20/4 2020.

<<https://whc.unesco.org/en/list/398/>>.

SummerInItaly.com (red.). "Castel del Monte". *SummerInItaly.com*. Web. 20/4 2020.

<<https://www.summerinitaly.com/guide/castel-del-monte>>.

Bilag 8 – Charles of Anjou on the Battle of Tagliacozzo (23 August 1268)

Bruzelius, Caroline og Sean Gilsdorf. ”37. Charles of Anjou on the Battle of Tagliacozzo (23 August 1268)”. *Medieval Italy: Texts in Translation*. Katherine L. Jansen, Joanna Drell og Frances Andrews (red.). Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2009. S. 135–137. *EBook Central.com*. Web. 9/5 2017. <<https://ebookcentral.proquest.com/lib/sdub/detail.action?docID=3441910>>.

37. CHARLES OF ANJOU ON THE BATTLE OF TAGLIACOZZO (23 August 1268)

Introduced by Caroline Bruzelius; translated from Latin by Sean Gilsdorf

Charles I of Anjou (d. 1285), the youngest brother of King Louis IX of France, was invited by the papacy to undertake the conquest of the Kingdom of Sicily in order to remove the Hohenstaufen dynasty. At the Battle of Benevento on 26 February 1266, Charles and his troops defeated the forces of King Manfred of Sicily (d. 1266), the illegitimate son of Emperor Frederick II, and Charles thus became ruler and conqueror of the Kingdom. Two years later, however, his rule was threatened by the invasion of the last Hohenstaufen heir, Conrad II (also known as Conradin), the only child of Frederick II's eldest son, King Conrad of Sicily and Jerusalem (d. 1254), who entered the kingdom in 1268, rallying to his cause many of Charles's enemies. As described in the text below, however, the young prince and his supporters were defeated and captured in a great battle at Tagliacozzo, a site due east of Rome in the Abruzzi mountains. Conradin and several of his closest companions were captured, and the young prince was beheaded in the Piazza del Mercato in Naples later that year. The events that led to the Battle of Tagliacozzo represent one of many attempts to overthrow the rule of Charles of Anjou in the Kingdom of Sicily. There were repeated rebellions and considerable strife in the kingdom throughout his reign, culminating in the disastrous Revolt of the Vespers in 1282, which led to a protracted war, the invasion of significant parts of Calabria, Basilicata, and Apulia, and in the long run established a new and separate kingdom in Sicily under Spanish control. From 1282 onward, the island of Sicily was lost to Angevin control, and as a result the city of Naples, on the mainland, became the new capital of the Kingdom.

To the most holy father in Christ and his lord, Lord Clement [IV], by divine providence supreme pontiff of the most holy Roman and universal Church; Charles, by the grace of God King of Sicily, the Duchy of Apulia, and the Principate of Capua and Count of Anjou, Provence, and Forcalquier devoutly kisses your blessed feet with all reverence and honor.

Humbly I offer you, most merciful father, as well as the most holy Roman Church, the sweet incense of a joy long awaited by all the faithful of the world, begging that the father, “arising and eating of his son’s game” [Genesis 27:31], might pay his debt of gratitude to the Most High, and that both the father and the mother might henceforth find respite from their labors. You were aware that after Conradin and his followers approached the borders of my kingdom in search of openings through which they might

Translated from Peter Herde, “Die Schlacht bei Tagliacozzo. Eine historisch-topographische Studie,” *Zeitschrift für Bayerische Landesgeschichte* 25 (1962): 679–744.

secretly enter and join forces with the Saracens,¹ I constantly followed them step by step for three days and nights, kept safe and sound on my journey by the hand of God, who is my teacher and the patron of justice. Finally I observed that the enemy wished to enter through the region of Cicolano, cross through the fields of Marsica, and proceed to Sulmona. They set up their ill-fated camp on a plain between Scurcola and Monte Carce.

On Wednesday, the octave of the Assumption of the Blessed Virgin [22 August 1268] (in whose aid we most fervently trust), I led my troops from the fields of Ovindoli past Lago del Fucino² and the village of Avezzano, and with divine grace as my guide marched them to a hill near Albe, two short miles from the enemy, below which stretch the Palatine plains. When I saw the enemy camp, I decided to order the Christian army to set up camp on the hill, since my people and horses were exhausted from their labors. But the enemy armies, seeing my banners approaching the outer edge of their fortifications and fearing an attack, came out in full strength from their camps onto the field. When they realized that my people were ready for battle, however, they returned in great disarray whence they had come, pursued by the jeering of my men. At sunrise the next day, Thursday, the enemy suddenly emerged from his location and began to head across the river [Salto] that ran between the two armies. At these troubling signs I countered their march, which I had been carefully observing, immediately organizing my troops into battle formation on the field of the Palatine plains, and, bolstered by the divine name, marching them forth double-time.

Although I believed that the enemy troops would go on further, contrary to my wishes and those of my men, they began to set up camp on the riverbank next to the village of Pontes,³ but without breaking ranks. Seeing that my army was setting up camp as well, they suddenly crossed the river with great force. I, however, confiding in divine protection and the aid of your prayers, called upon Christ's name to help me and charged into them quickly and manfully. After this there was bitter fighting on both sides, and the better part of the enemy was destroyed with the edge of the sword, and the few who remained, unable to withstand the power of my army, sought safety in flight. These I quickly pursued over mountain and glade, killing most of them. Indeed, the slaughter of the enemy there was so great that what happened to other persecutors of the Church on the fields of Benevento

1. Muslims joined together with Conradin's Ghibelline forces made up of Italian, Spanish, and German fighters.

2. Once the third largest lake in Italy; due to its tendency to flood the surrounding region, attempts to control it continued from the Roman period until the nineteenth century, when a vast engineering effort succeeded in draining the lake completely by 1878.

3. This village, no longer extant, stood on the eastern side of the bridge over the Salto.

can hardly be compared to it. At the time this letter is written, immediately following the victory, I cannot be certain whether Conradin and the Roman senator Henry⁴ fell in battle or were able to escape. I can tell you that the senator's horse, which fled without its rider, was captured by my men.

Therefore, Mother Church should rejoice and let out a cry of praise on high to him for mercifully providing so great a triumph, one obtained by the efforts of his warriors. For now it appears that Almighty God has put an end to her troubles, and freed her from the ravenous jaws of her persecutors.

Related at the Palatine plains on 23 August of the eleventh indiction, in the fourth year of my reign.

4. Prince Henry of Castile, brother of King Alfonso X and erstwhile ally of Charles of Anjou; he became senator of Rome (effectively, the secular ruler of the city) in July 1267, allied himself with Conradin a few months later, and took control of the imperial party in Tuscany.

Bilag 9 – Peter Herde – uddrag

A, s. 99–100

”Die «Sizilische Vesper», eines der großen Ereignisse der Geschichte des mittelalterlichen Italien, ist ein berühmtes Beispiel für Frühformen nationalen Bewusstseins, das sich an der gemeinsamen Sprache, gemeinsamen Rechts- und Sozialstrukturen aufbaute und zur blutigen Revolte gegen eine verhasste Fremdherrschaft führte.“

B, s. 61

”Auf französischer Seite schwang jene Frühform eines Nationalbewußtseins mit, die Karl von Anjou, den Nachfahren, Karl des Großen, den Streiter Christi und der Kirche, umgab, verbunden mit der französischen Marienverehrung. Das Bewusstsein, im Namen der Kirche gegen den letzten Spross des verfluchten Geschlechts der Staufer zu kämpfen, verlieh dem Kampf moralische Dimensionen [...]“.

C, s. 103

”Damit wird deutlich, dass die Motive des Aufstandes komplex waren. Sicher war der hauptsächliche Beweggrund, die Franzosen von der Insel zu vertreiben und unabhängig zu werden; eine aragonische Herrschaft strebten freilich wohl die wenigsten an. Und zudem wird man den Ereignissen auch nicht gerecht, wenn man sie lediglich als Ergebnis der – an sich nicht zu bezweifelnden – Verschwörertätigkeit der anjoufeindlichen einheimischen Adligen sowie der Agenten Peters von Aragon und Michaels Palaiologos ansieht. Ein gewisses Maß an Spontaneität muss hinzugekommen sein [...]“.

Bilag 10 – Karl af Anjou, statue af Arnolfo di Cambio

Fra omkring 1277, lavet i marmor, 200 cm høj, står på Musei Capitolini i Rom

Musei Capitolini (red.). ”Monument in honour of Charles I of Anjou: Statue of Charles I of Anjou”. *MuseiCapitolini.org*. Web. 26/3 2020.

<http://www.museicapitolini.org/en/percorsi/percorsi_per_sale/museo_del_palazzo_dei_conservatori/sala_del_medioevo/monumento_onorario_a_carlo_i_d_angio_statua_di_carlo_i_d_angio>

Bilag 11 – Uddrag af Abulafias tekster om Arnolfo di Cambios statue af Karl af Anjou

Abulafia 1982, side 42

“Perhaps the last opinion should lie with Arnolfo di Cambio, or whoever sculpted the life-size figure of Charles of Anjou as Senator of Rome, still preserved on the Roman Capitol. Arnolfo’s Charles is a stiff, unsmiling, figure, and that is perhaps what should be expected of a thirteenth-century image of a powerful ruler. But perhaps Arnolfo was also trying to convey a remoteness of character, an obstinacy, a desire for self-aggrandisement, which Charles’s actions often also seem to reveal.”

Abulafia 1988, side 415

“The thirteenth-century Italian sculptor, Arnolfo di Cambio, who carved a life-size statue of Charles for the commune of Rome, provided him with a stern, bleak expression; it is perhaps intended to convey a sense of remote majesty, but it also suggests a remoteness of character, a grim determination.”

Abulafia 1997, side 58

”A thirteenth-century Italian sculptor, Arnolfo di Cambio, portrayed Charles with a stern, bleak expression which was perhaps intended to convey a sense of remote majesty rather than of remoteness of character. Like Frederick II, he was a man of many moods.”

Bilag 12

A. En side fra en kopi af Razis medicinske encyklopædi *al-Hâwi* fra 1094

Conuel, Thomas. "Noteworthy: A Look at the Oldest Item in the NLM Collection". *NLM.nih.gov*.
Web. 3/5 2020. <https://infocus.nlm.nih.gov/2010/06/22/nestled_among_the_national_lib/>.

B. Karl af Anjou modtager manuskriptet *al-Hâwi*

Dunbabin, Jean. "Cultural Networks in the Early Angevin Kingdom of Sicily, 1266–1309". *Italian Studies*. 2017. *TandFonline.com*. Vol. 72, nr. 2: 128–134. Web. 15/5 2017.
<<http://dx.doi.org/10.1080/00751634.2017.1307550>>. S. 131.

